

JUDITH

REGÉNY

IRTA
SZIKRA

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-331-1 (online)
MEK-18482

ELSŐ RÉSZ

I.

A tarpatak-völgyi Tüzelőkö mellett álltak.

Előttük, két sötét sziklafal keretében, a nagy síkság látszott. Egy darab zöld bársony, melyen az emitt-amott fölcsillanó fehér házak, piros háztetők úgy hatottak, mintha tulajdonképpen a mesebeli óriás királyleány ott feledett játéakai, zománcos ékszerei lennének.

Jobbról a Szalók falához nagy foltokban tapadt még a hó, de a Középorom már tavaszba öltözött. Ott virágzott, rügyezett minden. A fenyők ágain pedig, óriás rubintokhoz hasonlóan lángoltak, égtek a frissen kipattant tobozok milliói. S mintha a lemenő nap is örömet találna benne, valahányszor a kelet felé rohanó felhőkből ki-kibukkant, hosszú aranysugaraival végigsimogatta a komor sziklákat. Hogy földerültek rögtön, e bűvös érintésre!

Valahol messze egy szürke rigó esti dalába kezdett.

- Hogy lehet ennyi életörömet dalba kifejezni? - szólt az asszony elragadtatással. - Ember még sohasem volt erre képes, ennyi bizonyos.

- Ember nem is érezheti ezt annyira teljesen, - felelt a férfi vállatvonva.

- Miért ne? Én tudnám: ha tudnám, mert: érzem.

Bethléri a tulajdonos büszkeségével nézett a felesége szemébe: - Te, az más! - súgta meggyőződéssel. - Különben tudod-e, hogy ez a legnagyobb bók, amit nekem mondhatsz?

- Tudom, te, édes, - mondta Judith. - De nézd, ott, a törpefenyő melletti sziklán, egy kis havasi pinty ül. Látod? Nini! most már ő is belé szól a nótába...

- Nagyon kedves, de, biztosíthatlak, hogy tízszeresen... élvezem őket, amiért csak mi ketten halljuk.

- Miért vagy olyan önző?

- Mert mégis legjobban vagyunk mi kettesként, - határozta el Andor meggyőződéssel. - Vagy nem találsz?

- Én?... én mindig találom. De te?... Tulajdonképpen hogy is lehet az, hogy tíz évi házasság után még mindig nem untál reám?

- Nem értem! - válaszolt Bethléri meglegedett mosollyal. - Nem értem. De, így van, és, valószínűleg, ugyanannál a törvénynél fogva van úgy, amely nem engedi meg, hogy az ember a levegőt, a napsugarat, a tűz lángját, vagy a harmat csillogását megunja. Benne vagy az életemben. Punktum. Ezen nincs is mit okoskodni, mert ez: így van.

Judith nem felelt semmit, csak a karjában tartott kart szorította még jobban magához.

Minek beszélni akkor, amikor mind a ketten ugyanegy gondolatban? Valahogy még az egyenlő, ritmikus lépéseiken is meglátszott, hogy mily jól értik egymást.

Judith öntudatában volt ennek és nagyon boldognak érezte magát. Imádta férjét, tehát nem volt nehéz a feladata. Mégis, nem elégedett meg azzal, hogy egy „átlag-jó” házasságot éljenek. Többre vágyott. Művészi tökélyre kívánta emelni. Esztétikailag széppé akarta tenni azt a nyárspolgároktól elszürkített intézményt. És ezért, tíz évi együttlétük alatt nem volt egy perc, mikor ezt a célt szem elől tévesztette volna.

Természetesen voltak napok, sőt hetek is, amikor Bethlérinek egy szeszélye, vagy egy a kávéházban, klubban reá tapadt sivárság kétségbeejtette. Ilyenkor úgy érezte, hogy veszve van minden, s hogy ezután éppen azt a poros országútat fogják taposni ők is, amin annyi millió, veszekedő, hazugságon tengődő emberpár nyüzsgölődik. Ha pedig saját énjében lelte meg a hibát - és mindig meglelte, - akkor őszinte megszágyenüléssel igyekezett azt kiköszörlőni.

„Ments meg uram istenem a kicsinyeskedéstől!” - fohászkodott, valahányszor azon kapta magát, hogy egy elrontott ruha, vagy egy megváltozott műsor türelmetlenné tette. Mivel pedig úgy tapasztalta, hogy a férfiak sokkal védtelenebbek ezzel az orvtámadóval szemben, folytonosan figyelt s hátrált el minden lehetőséget, mely a Bethléri kedélyében hullámszókat idézhetett volna elő. Ennek, természetesen, az lett a következménye, hogy lassan, lassan, anélkül, hogy jóformán maga is tudta volna, láthatatlan üvegfalat vont férje, és az élet mindennapi apró-cseprő bajai közé, ezáltal egy bizonyos fokig kivonva őt magát is az élet forgatagából. Bethléri ma már csodálkozva, és szánakozással nézett le mindenkit, aki cselédmizériákkal, elrontott villanyos csengőkkel, iparosok pontatlanságával bibelődik. „Hogy is jutnak hozzá?” - kérdezte vállat vonva, mialatt elszőnyegetett dolgozószobája csendjében egyik kutyanyelv a másik után telt meg kissé elnagyolt, lefelé igyekező betűivel.

Békesség. Összhang. Ez az, amire Judith lelke egész idealizmusával vágyott, s most, amikor ott álltak, kétezer méternyire a földi por, s a benne küzdő, vergődő emberiség felett, büszkén, s mégis alázattal nézett maga körül.

- Elértem, - gondolta hálával, diadalmasan, és úgy érezte, hogy ő most egy ezzel a nagy, csupa napsugár végtelennel.

- Boldog vagyok, - suttogta és kéjesen szivta be a hómezőkön járt, fenyőillatos levegőt.

- Én is, - felelt Bethléri, aki nagyon meg lett volna lepve, ha valaki azt meri állítani, hogy nem mondott igazat. Pedig kettejük érzésében volt annyi különbség, mint egy örökké élő hegyi patak és egy csendes tó között.

Szerencsére Bethlériék ezt nem gyanították, egyszerűen azért nem, mert még eddig sohasem volt alkalmuk arra, hogy a lelkük mélyén rejlő különbségek megnyilatkozzanak.

Mert megesik, hogy a sors, ez a kegyetlen molnár, egynéhány buzaszemet nem zúdít rögtön az őrlőbe, hanem otthagya a malomkő tetején. Ezek aztán ott forognak, ott táncolnak érintetlenül a mindenfelől rájuk mosolygó napsugárban. Néha oly soká hagyja őket, míg elbizakodottságukban egészen megfeledkeznek a malomkőről. Judith nem feledkezett meg róla, csak, mert hívő lélek volt, bizott benne. De Bethléri már abban a tévhitben kezdett leledzeni, hogy annak a keréknek forgását tulajdonképpen ő irányítja. A molnár pedig, azon egyszerű oknál fogva, mert minden buzaszem úgyis számba van nála szedve, hagyta őket örülni.

De mintha valami sejtés költözött volna a Judith szívébe, egyszerre elszomorodva tekintett körül.

- Be kár, hogy mindezt itt kell hagyni, - sóhajtott.

- Nagyon kár. De eljövünk újra. Hosszu még a nyár, - mondta Andor könnyelműen.

Judith babonás ijedtséggel nézett reá.

- Azt hiszed? Lásd, én csak azt tudom, hogy mennyire rövidek az olyan napok, amilyen ez a mai volt.

- Szégyelje magát, maga kis pesszimista! - nevetett Bethléri, újra felesége karjába fűzve karját, hogy szelid erőszakkal siettesse.

Judith sóvár pillantásokat vetett a Tarpatak felé, melynek partján harangvirágok, pirolák és anemonák bólogatták tavasz titkaiban jártas kis fejöket, de, hagyta magát a völgy felé vezetni.

Nemsokára a Zergéhez értek, de mivel ott sok embert láttak nyüzsgölődni, elhatározták, hogy lehetőleg a víz mellett maradva észrevétlenül siklanak el a fogadó előtt.

- Most már biztonságban vagyunk, - sugta Judith tréfás titkolódzással.

- Reményilem, - hagyta rá Bethléri s lassu lépéssel váltva föl az előbbi sietést, a reggel megpendített eszmét kezdték újra tárgyalni.

- Csak ne únnám annyira azt a sok másolást, - fakadt ki Bethléri, - de az szörnyű egy dolog.

Judith megállt és férje vállára tette kezét:

- Tudod mit? - szólt nevetve, - bízd rám újra munkádnak ezt a részét.

- Nem olyan könnyű dolog. Ezúttal mindenféle ős irka-firkából kell adataimat összeszednem.

- Baj is az? Mintha eddig sohasem tettem volna?! Pedig tettem, ugy-e? És nemde? megvolt valaki elégedve a bojtárjával. Mi?...

Bethléri tréfás szemhunyorítással felelt, de aztán elkomolyodva nézett a feleségére:

- Tulajdonképpen úgy illenék, - mondta meggyőződéssel, - hogy könyveimen ne csak az én nevem hivalkodjék, de a tied is, hiszen igazában, együtt írtuk még eddig valamennyit.

Judith felkacagott.

- Hogy is ne! Lám ez okoskodás szerint oda kellett volna írni a nagy művészek képeire a festékkeverők nevét is.

- Kérem, kérem! - tiltakozott Bethléri, - van egy kis különbség... sőt, nem is tudom, hogy nélküled egyáltalán megírtam volna csak egyet is könyveimből.

Judith felelni akart, de e pillanatban egy ujjongó „Megállj!” a torkába rekesztette a szót.

Bethléri bosszúsan vette szemügyre a háborítót.

- Dánosy, - mormolta, amint felismerte; hangosan pedig azt mondta, hogy:

- Szervusz Petyi. - Barátságosan mondta ezt, de úgy nyujtott kezet, hogy Dánosy neheztelve tiltakozott.

- Szó sincs róla, barátom! Egyszerűen nem engedem, hogy a faképnél hagyjatok. De már hogy is tennétek ilyet?!... - s Judithoz fordulva:

- Édes grófném, jöjjenek vissza a Zergéhez! Az asztal is meg van rendelve, minden készen van. Kérem jöjjenek!

- Úgy? hát még másokat is vársz? - kérdezte Bethléri. Felelet helyett Dánosy a vizesés irányába mutatott.

- De még mennyien jönnek! - Nézz oda, - súgta lelkes álmodozással hangjában, szemében, - és ha láttál még valaha szebb leányt, úgy engem akasszanak föl, tudod, engem!

- Melyiket érte? Azt, akinek rózsaszín a ruhája?

- Azt, persze hogy azt.

- Tényleg nagyon szép, - felelte Judit, aki ezalatt folyton azon gondolkozott: hogyan menekülhetnének.

De Dánosy akkorára már elszedte nagy bokrétáját s míg gépiesen szagolgatta a virágokat, mély sóhajtàssal őszintéskedett:

- Hej kedves grófné, ha tudná, hogy mily nehéz a szegény ember sorsa! Mert legény legyen a gáton, aki Valéry Adriennet meghódítja.

Bethléri érdeklődéssel nézett a felhevült kis emberre.

- Valéry Adrienne? - kérdezte. - Aki miatt...

- Az, az! - bizonykodott Dánosy olyan ragyogó arccal, mintha a legörömteljesebb hírt adná tudokra. - Aki miatt Nábó Pista főbelötte magát. Na látod? - diadalmaskodott. - Ugye megmondtam, hogy jöjjenek velünk...

- Nem értem ugyan a logikáját... - nevetett Judith, - de...

Hanem nem folytathatta, mert egy egész csapat kalaplengető, hadonászó, s a nem várt találkozás feletti örömet bizonyítgató ösmerős állt előtte.

- Meneküljünk, - súgta férjének titkos nógatással, de Bethléri nevetgélve súgta vissza:

- Tudod mit? maradjunk.

Judithot cseppet sem lepte meg férje hirtelen elhatározása, ősmerte őt s tudta, hogy ő is csak olyan, mint a legtöbb tűzsgyökeres magyar ember, aki lehetőleg kerüli a hideg fürdőt, de ha véletlenül mégis keresztbe áll az útjában, akkor föltétlenül fejjel fogja magát belévetni.

Bethléri - aki a könnyen befolyásolható egyének ösztönével többnyire került az embereket - néha éppen olyan gyorsan csatlakozott egy-egy véletlenül útjába tévedt társasághoz.

Örömrivalgás, lelkes kézszorítások fogadták elhatározását. Judith gyors szemlét tartott maga körül. Csaknem mindenkit ősmert, csupán két hölgy állott ott mosolygós várakozással pillantva feléje.

- Mutass be kérlek, - mondta gróf Pratersteinnénak, aki legott eleget is tett a felszólításnak.

Bethlérit Dánosy vezette csaknem ugyanakkor hozzájuk, s míg Judith a szép Adriennet üdvözölte, Valéry Istvánné szakértőn, jobban mondva egy (a kölykeit éhesnek tudó) anyatigris szemhunyorításával osztályozta el gondolatában Bethlérit. Ezt már így szokta meg, talán ennek köszönhető, hogy máris őt leányát kergette fejkötő alá, még pedig, csodás szerencsével. Adrienne volt a legifjabb és a legszebb mind között, ennek tehát különösen jól kell kiszemelni a jövődöbelit...

Judith ezalatt gyanútlanul beszélgetett Adriennel.

- Mily boldog vagyok! - örvendezett a szép leány, hogy végre-valahára megösmérhetlek.

Most már az egész társaság újra felkerekedett. Össze-vissza rendezkedő párok haladtak egymás mellett.

Adrienne egy percig habozni látszott, de aztán kikerülve Dánosyt, aki pedig már széles-mosolygós ábrázattal állt volt az út szélén, egyenesen Bethléri felé ment. S míg nagyvilági biztonsággal beszélgetésbe kezdett, hosszú pilláktól árnyalt szemeit minduntalan a feltűnő szép emberen feledte.

Judithot Valéryné tartotta szóval. Még nem haladtak húsz lépésnyire s máris panaszkodni kezdett:

- Hinnéd azt édesem? - sipított messze hallható kellemetlen hangján, - hinnéd azt? Adriennemmel az idén kezdem a tizenharmadik tátrafüredi szezőnt...

- Biztosan nagyon válogat a leányod, - felelte Bethlériné mosolyogva.

- Mindig mondtam, hogy az a hiba, - szólt vissza Pratersteinné, aki előttük lépkedett a fiatal Vihar Ernővel.

- Nemcsak az... - de Valéryné hiába akarta Janka grófnét továbbra is bevonni a társalgásba, mert az már újra csak a kísérője kifakadásait hallgatta.

- Két hete vagyunk itt, - dühöngött a még csaknem bajusztalan, de azért máris nagyon csinos gyerek. - Két hete! És látja? Adrienne a harmadik embert helyezi elibém.

- Ugyan, ugyan „a harmadik?” - csitította Pratersteinné. - Hát nem tudja, hogy Bethléri házasságos ember?

- Hát aztán? Tesz is az mai napság különbséget?

- Az Istenért vigyázzon, hátunk mögött jön a felesége.

- Legalább neki is kinyílik a szeme.

Janka grófné ijedve, megnyugtatólag tette kezét a fiú karjára.

- Na, na, maga kis melinit-bomba! Nem szégyenli magát?

- Nem! - tört ki Vihar Ernő, mialatt könnyek csillogtak a szemében. - Nem. És egyet tudok, azt, hogy ha Adrienne még tovább bolondít, még tovább kínoz, én a szeme előtt lövöm föbe magamat. A szeme előtt. Esküszöm!...

- Ugyan már dehogy lövi. Szent Isten, ha minden pisztoly-pengető, aki Adriennek ilyesmit ígért... Be bolondok is magok férfiak! - sóhajtott, befejezetlenül hagyva előbbi mondatát.

- Kisasszony! Megérkeztünk!... – kiabált Dánosy még mielőtt a Zergénél hallhatták volna, s a társaság egy része legott futásnak eredt, hogy mint éhes madársereg, rebbenve csapjon le a terített hosszú asztalhoz.

Egy percig csupán a felborított poharak, tovább taszigált tányérok, földre ejtett székek csörmpölése hallatszott, de aztán újra kitört az elnémult nevetés, s felharsant a szapora szóbeszéd. Közbe-közbe valaki a kés élével csengetett egy üvegen, vagy pedig, - míg félig fölemelkedett helyéről, - hangos és sértődött panasszal követelte az étlapot.

Pedig a Zerge egész személyzete máris ott szaladgált az éhezők körül. De nem volt könnyű a megállapodás, mert minden oldalról egyszerre zúdult feléjük a megrendelés. Természetesen, - magyar társaság lévén együtt, - amennyien voltak, annyifélre akadt gusztusuk. Az egyik borju-szeletre határozta magát, a másik pörköltre örvendezett, a harmadik azonban öklével veregette az asztalt és fenyegetődött, hogy panaszt tesz a földmívelési miniszternél, amiért a Zergénél nem ehetik pisztrángot.

Judith félig mulatva, félig bosszankodva nézett végig az asztalon.

Mivel tőle jobbról a süket kegyelmes úr ült, balra pedig Gázsony Elek, aki inkább a túloldalán lévő szép szomszédnéjával foglalkozott, fölöslegesnek találta a társalgást és inkább a körülötte zsongó mondatfoszlányokat rakogatta össze.

Az asztal túlsó oldaláról hangos nevetés hallatszott; úgy látszott, hogy Dánosy mondott valami nagyon mulatságost, mert még Bethléri is hátra dőlt székével és úgy nevetett.

Judith egy pillanatig azon volt, hogy megkérdezze e nagy vigság okát, de legott letett szándékáról.

Végre is minek? hiszen bizonyosan afféle jourszellemeskedések vannak ott napirenden. Lám Adrienne valószínűleg most adta meg a választ, mert kárörvendő tapssal és ujongással üdvözik. Pedig, - ötlött a Bethlériné eszébe, - én nem hiszem, hogy azok a szép piros ajkak

valaha olyat mondtak, amit érdemes lenne emlékezetben tartani. Nem, az ajkai soha, de a szemei?!... óh, az egészen más!

Mert, - nevezetes! - mintha azok a csodás fekete szemek minden egyes férfival más és más nyelven beszélnének, - jegyezte meg magában. - Bátran hozzátehetné volna azt is, hogy: de akárhány nyelven is beszélnek, mégis mindig ugyanegy bízgatást ismételnék azok; olyasmit, hogy:

- Próbálj csak belém szeretni! mert hátha én máris szeretlek?!...

De ezt aztán százféle módon tudták kifejezni. Így például, mikor az örökké szolgálatkész jó Dánosy Péter kétségbe kezdett esni, vélvén, hogy a szép leány már létezését is feledte, egyszerre csak, váratlanul, ok nélkül, egy átnyújtott kenyérdarab ürügyéből hosszú hálás pillantás hatolt a szíve közepébe, melegséggel, reménységgel jutalmazva nagy hűségét.

A fiatal Vihar pedig, azoknak a rajta feledett szép szemeknek a bánatában, világosan azt látta kifejezve, - ami különben éjjel-nappal gyöttrő gondja volt, - „miért is van oly nagy korkülömbőség mi kettőnk között?”

Nem messze Adriennétől Báltelky Győző gróf ült; a társadalmi léhaságok csodált nagymestere. Ezt az embert a Valéry leány már kétféle pillantásra is méltatta. Néha úgy nézett reá, mint rajongó tanítvány a mesterére, de néha csak úgy, mint egyik artista arra a másik artistára, akivel ugyanegy kötélén táncol. Évek óta „szemeztek” egymással, de még egyik sem tudta a másikat elbolondítani. Volt idő, mikor ez Adriennét módfelett bántotta, de ma már több bölcsességgel fogadja e csapást: Végre is, - mondogatja barátnőinek - Báltelky vagyoniilag nem számít. Tíz év óta pedig nem él együtt a feleségével. Semmi virtus sem volna tehát a meghódításában. Pedig mily izgatónak lehet egy házasság elszakítása! Adrienne ezt már rendesen hangos nevetéssel szokta hozzá tenni, de fekete szemeiben mégis fel-fellobbant ilyenkor egy titkos vágy lángja.

Báltelky tehát kezdett önzetlen jóbaráttá átvedleni. Érezték, hogy kölcsönösen szükségük lehet egymásra. Különösen Báltelky volt megfizethetetlen, amidőn más emberek vagyoni viszonyairól kellett adatokat tudni; és ez igen hasznos tulajdonság! Valéry Adrienne ma este is - míg a Tarpatak szépségeit tárgyalta Bethlérivel, - titkon csomót kötött a zsebkendőjére, emlékeztetőül, hogy valamit megkérdezzen a gróftól. Báltelky pedig mindig szívesen ment Valéryékhoz, mert biztosra vehette, hogy egy csomó szebbnél szebb asszonyt fog ott találni. Adrienne ugyanis örömét lelte abban, hogy szép barátnőket gyűjtsön maga körül. Hiszen gőgös biztossággal állhatott közöttük, jól tudva, hogy leveri valamennyit. Mert a szép Valéry leány azon szerencsés lények közé tartozott, akiken nem fog az idő; sőt, mintha minden évvel fejlődne nála egy-egy mozdulat bája, egy-egy tekintet mélysége, egy-egy mosoly titokszerűsége. Ezért bizonyos kacérkodással vallotta be korát udvarlóinak:

- Igenis, harminc éves voltam a múlt héten, - gyötörte most is a szerencsétlen Vihar gyereket, aki, ajkait harapdálva, átkozta a saját tizenennyolc esztendejét. Adrienne némi örömfélét érzett e nagy elkeseredést látva, de aztán gondolatban korholni kezdte önmagát:

- Hát sohasem lesz okosabb? Mi hasznod az ilyen kis tacsók szerelméből? Egyáltalán, minek gyűjtöd magad körül az udvarlókat, ahelyett, hogy férjéről gondoskodnál?!

Most már ő is kezdte piros ajkait harapdálni, mert régtől fogva nagy megaláztatást látott abban, hogy ő, aki tizenkét év óta annyi férfi-szívet tudott meggyötörni, még soha sem találkozott egy elfogadható férjjelölttel. De ha egészen őszinte akart lenni, elképedtetlenedését ma még valami más is tetézte: egy különös, nyugtalanító érzés, mely abban a percben ébredt föl benne, amikor Bethlérít először meglátta.

- Mi ez? - kérdezte gyanakvólag, és szinte haragos félelemmel nézett a mellette ülő férfira. De aztán ártatlan szeretetreméltósággal szólott Andorhoz:

- Mondja kérem, mióta házas?

- Ó, már nagyon régen, több mint tíz éve.

- Ah? - Adriennek valami dolga került övcsattjába akadt lorgnonláncával.

- Ejnye ez a lánc, - türelmetlenkedett s fel se nézve róla, halkán folytatta kérdezősködését. - Tíz éve?... És, azelőtt is ösmerték egymást?

- Hogyne. Gyermekkorunk óta...

- És... és, Judithot maga mióta szereti?

Bethlérít egy szempillantástig kellemetlenül érintette e nem várt vallatás, de Adrienne olyan ártatlan arccal mosolygott fel reá, hogy ő is jókedvűen nevetett vissza:

- Hogy mióta szeretem? Ha jól emlékszem, nyolcéves korom óta...

- Nem úgy értem...

- Másképpen? Igazán nem tudom. Soha sem gondolkoztam felőle. Csak azt tudom, hogy mindig Judith volt az, akinek panaszkodtam, ha bánatom volt, s ő vele közöltem legelsőbbben is, ha valami öröm ért. Mindig. Már kisdéák koromban is...

- Szóval, Judith a maga életének a tengelye, mi?

- Körülbelül.

Adrienne újra a láncsal kezdett babrálni.

- Mit csinál? - kérdezte Bethléri nevetve.

- Ejh! nincs alkalmatlanabb egy ilyen unalomnál! - kiáltá Adrienne feleletképpen, s mivel a most már teljesen összekuszált ékszer éppen nem engedett, egy hirtelen mozdulattal kettészakitotta azt.

- Maga ugyan szép dolgokat művel! - korholta Bethléri tréfásan, de ő nekipirulva vont vállat. Hanem amint tekintete a távol ülő Judithéval találkozott, legott eltűnt arcáról a harag és dac, hogy leányos lelkesedésnek adjon helyet.

- Oh! az az édes asszony! - mondta alig hallhatóan, mialatt pezsgővel telt poharát fölemelve, utólérhetlen kedvességgel bólintott feléje egy néma üdvözetet.

II.

Ama tarpataki kirándulás óta a Bethlériék életmódja sokban megváltozott. A magányos séták lassanként abbamaradtak. Helyettük társas kirándulások kerültek sorra. És bár Judith sóhajtva gondolt az előbbi napok nyugalma, egy szóval sem árulta el vágyait, mert azt látta, hogy Andort mulattatja ez a sok zajos összejövétel; ők pedig most azért időztek Tátrafüreden, hogy Bethléri idegei - melyek néhány hónap előtti nagy betegsége után még mindig kínozták - helyre jöjjenek. És eleinte tapasztalt is javulást; ezért lepte meg annyira, mikor egy júliusi délután, Andor a múlt hónapok türelmetlen hangján szólt oda hozzá:

- Tulajdonképpen miért is fogadtuk el ezt a mai kirándulást?

- Nem tudom, - felelte Judith nevetve. - Valószínűleg, mert te vállaltad a rendezését.

- Az mindegy, fő az, hogy rémségesen unom azt a sok ide-oda legyeskedő ficsúrt... Különben, Valéryékat is.

- Csak nem? Valld be, hogy Adriennet nem.

- Őt is.

- De lelke!... - szörnyűködött a felesége tréfás komolysággal. - Nem szabad olyan szeszélyesnek lenni.

Bethléri vállat vonva vetette magát egy karosszékbe, de csak azért, hogy a másik percben már újra le s föl mérje a veranda hosszát.

- Nem bánom, idegesítenek. Kivált a mama. Jaj, az a mama!

- Aláírom, - nevetett Judith. - De Adriennet nem engedem bántani. Oly gyönyörű!

De Bethléri indulatosan dobta a kezében tartott cigaretta-tárcát az asztalra:

- Hát elég az?

- Hogyne, egy Valéry-leánynak?!

Andor megütődve állt meg, de aztán csak még haragosabban tört ki lázadozása:

- Mit ér az olyan asszony szépsége, akiben se szív, se lélek nincsen?

Judith tréfás csodálkozással nézett a szemébe.

- Szív? Jóság? Lélek?... - ismételte. - Hát még mi kellene? Igazán olyan okosan beszélsz drágám, mint akár Vihar Ernő.

- Az egy számár, - kiáltott Bethléri.

- Az. De egy aranyos kis számár. És olyan, de olyan szerelmes!

- Utálom.

Judith közelébb húzódott férjéhez:

- Hohó! - súgta, fejét az Andor vállára hajtva, - talán bizony féltékeny vagy reá?

De mi volt ez? Micsoda leláncolt ördögök szabadultak fel e pár enyelegve kiejtett szó varázsára? Mi okozta azt a változást, amely a Bethléri egész valóján végbement? Miért sápadt el annyira? s miért taszította el magától olyan durván, olyan indulatosan a feleségét?

Judith értelmetlenül bámult reá. De Bethléri máris uralkodva magán, most már fagyos nyugalommal viszonzta a felesége tekintetét:

- Nagyon kérlek, - mondá minden szót hangsúlyozva, - kimélj meg az ilyen gyanúsítástól. Mert nem tűröm. Értsd meg, nem tűröm!

Judith még egy percig földhöz gyökerezve állt helyén, de aztán minden további megjegyzés nélkül a szobája felé indult. Bethléri némán nézett utána, és hagyta menni. Pedig érezte, hogy neki most felesége után kellene sietni, de mégse mozdult helyéről.

- Miért is nem? - kérdezte magától meglepetéssel s valahonnan a szíve legmélyéről jött a soha nem képzelt válasz: - Mert nem bánom.

Olyan közönyös volt most előtte, hogy Judith egy órával előbb vagy később fog-e vele megbékélni. Sokkal jobban foglalkoztatta agyát az a kérdés, amely már jó idő óta kínoztta: hogy miként is lehetne azt a sok léhűtő udvarlót az Adrienne közeléből elmeneszteni.

- Nem azért, - hitegette önmagát, - de bosszant, hogy mindig ott lábatlankodnak körülötte. Igen: bosszant, ez a helyes kifejezés reá. Különben mi közöm az egész Valéry-klikkhez? - tört ki indulatosan, de feleletképpen, úgy érezte, hogy elsősorban is Vihar Ernőt vágyik vízbefojtani.

Miért éppen ezt? Maga sem tudta, de őt gyűlölte legjobban. Pedig egyszerű volt rá a felelet: - mert arra volt legféltekenyebb.

Igen. Bethléri Andor, a mintaférj, a Mikey Judith grófné mindenkitől irigyelt hitestársa, féltekeny volt a Valéry Adrienne szerelmes apródjára.

De azért ezt a világot se vallotta be önmagának, sőt még mindig azon igyekezett, hogy az önámítást továbbra is fenntartsa.

- Hát igen. Tagadhatatlanul nagyon érdekel Adrienne. Nagyon. Még talán azt is mondhatnám, hogy tetszik is, de kinek mit ártok vele, hiszen azt egy percig se feledem, hogy Judithnak mivel tartozom. Aztán meg, kisujja is többet ér, mint az a szédítően kacér leány. Óh, ez kétségtelen. De szeretek Adriennel lenni. Izgat. Színt hoz az életembe. Változást az örök egyformaságba.

Csak Judithban ne támadjanak agyrémek, - gondolta. - Ej, minő gyermekes aggodás, hiszen be kell látnia, hogy nem komoly a dolog, - majd némi önsajnálattal tette hozzá: - A legszebb az, hogy Adrienne sem szabad egyebet hinni.

Most már átkozódva gondolt a világ nevetségesen rossz berendezésére, mely úrileánnyal szemben annyi felelősséggel terheli az udvarlást.

Egy pillanatig azon tűnődött, hogy így állván a dolgok, nem lenne-e legokosabb valami ürügyet találni és elutazni? De olyan lealázónak találta önmagára nézve az ilyen megoldást, hogy mihamarább kiverte eszéből. Mert, hogy futással meneküljön ő, aki mindig fennen hirdette, hogy minden férfi a saját sorsának a kormányosa? nem, erre nem szabad még csak gondolni sem. Aztán meg volt valami ellenállhatatlan varázs abban a tudatban, hogy, bár nap-nap mellett együtt marad Adriennel, férfias elhatározásán és nem kényszerűségből lesz úrrá érzelmein.

Ezalatt Judith olyan érzéssel ült szobájában, mintha fejét tompán fájó ütés érte volna.

Mindeddig sokkal jobban bízott Andorban, semhogy gyanúsítsa; de most annyira szenvedett, hogy saját megnyugtatóására is szükségesnek találta a figyelő álláspontra való helyezkedést. Ezért nyugalmat erőltetve arcára, öltözködéshez kezdett.

Nemsokára különben Bethléri nézett be hozzá; igaz, hogy csak a küszöbön állva, de hangjában nyoma sem volt unalomnak, haragnak... Sőt ellenkezőleg. Szinte kicsapongó jókedv csengett a szavában:

- Judith siess! - kiáltotta. - Adrienne ő nagysága azt mondja, hogy a többiek már előre mentek.

- Készen vagyok, - felelte Judith mosolyogva. De amint a verandára lépett, meglepetve tekintett Adriennere, aki gazdagon csipkézett uszályos ruhában, fején nagyon izléses párisi kalappal sietett feléje.

Nem is állta meg, hogy meg ne kérdezze:

- Hogyan? te így akarsz a sziléziai házhoz jönni?

- Persze! - nevetett a szép leány, míg szeme végigsiklott a Judith egyszerű „lóden” ruháján. - Nem látom át, hogy az ember miért csúfítsa el magát, valahányszor a természet szépségeiben kíván gyönyörködni? Nos Bethléri, mondja, hát nincs igazam?

Andor idegesen morgott valamit, de senki sem érthette. Nem került el figyelmét, hogy míg Adrienne máig annyi tisztelettel, majdnem áhítattal beszélt Judithtal, most egyszerre milyen pajtáskodó semmibevétellel szól hozzá, - és ez bosszantotta. És mégis, - különös ellentmondása a gondolatnak, - ugyanekkor azt is elhatározta, hogy Judithot még ma megkéri, - ne hordjon többé keményített gallérokat. „Akkor az ő nyaka is éppen olyan fehéren fog a csipkéből kiragyni” - magyarázta magának. - Aztán meg... - de legott elvetette a gondolatot és sóhajtva figyelte meg a Judith biztos, egyenletes lépteit. - Hiába viselne magas sarku cipőket, az ő járását nem is lehetne olyan párducszerű mozdulatokba puhítani, mint aminő az Adrienné.

Meglehetősen nyomott volt a hangulat közöttük. Adrienne csak rövid feleleteket kapott Judithtól, Bethléri pedig két lépésnyire hátrább lépkedett a keskeny úton, vele tehát még nehezebben ment a társalgás. Nem is nagyon igyekezett. Inkább azon fáradozott, hogy lengő hosszú ruháját alaposan megvédje az út porától.

- Mondd csak, édesem, - kérdezte Judith nevetgélve, - hol veszed ezeket a remek bronzsínű harisnyákat?

De Adrienne a legédesebb mosollyal viszonzta tekintetét és csak annyit felelt, hogy:

- Családi titok, drágám, nem árulhatom el... - És egy milliméternyire sem engedte lejjebb uszályát.

Ezután ismét hosszú csend következett, míg végre, félórai gyaloglás után, és mindhármuk nagy megkönnyebbülésére, összetalálkoztak a többiekkel. Adrienne legott előre szaladt, hogy erélyes kézszorításokat, hangos, nevetős üdvözléseket váltson a fiatalsággal. Csupán Vihar Ernőhöz nem volt egy szava sem; pedig, lángoló, esdő tekintettel, kezében gyönyörű anemónabokrétával várt az reá. (Hajnalban indult el értök, mert csak valahol messze, a batizfalvi tó tájékán, nyílnak ilyen késő nyáron.) De Adrienne csak gépiesen válogatott ki néhány szálát a csomóból, s míg a Báltelky évelődésére feleselt, szórakozott kézzel tüzködte őket az övszalagjába. A többit azonban közönyös kegyetlenséggel hullatta a földre.

- Bethléri, - kiáltá, míg sietve igyekezett őt utolérni, - várjon reám, kérem...

Judith összevont szempillák alól nézett utánuk, de aztán sóhajtva közeledett az elszórt virágokhoz. Már éppen értök akart hajolni, mikor, nagy szomorúságára, Vihar egy lépéssel megelőzte és, mielőtt megakadályozhatta volna, dühösen végigtaposott rajtuk.

- Mindig az ártatlan szenved, - mormolta Judith keserűen. - Mindig.

Vihar megdöbbenve nézett reá, szája szélei megmozdultak, mintha szólni akarna, de, úgylehet mást gondolt, mert, kalapját indulatosan szemére húzva, szó nélkül, köszöntés nélkül fordult vissza a Tátrafüredre vezető útra.

- Talán nem is helyes, amit mi most cselekszünk? - nevetett Adrienne, félénk pillantást vetve a hátuk mögött elmaradó csoportra.

- Miért? - kérdezte Andor, de annyi dac volt a hangjában, hogy feleletnek is beillett.

Adrienne valószínűleg annak vette s csak néma büntudattal nézett a Bethléri szemébe.

Soká nem szóltak egy szót sem. Mégis, milyen más hallgatás volt ez, mint az előbbi. Végre is a férfi szakította meg ezt a, mindkettejük idegzetén végigszántó, veszedelmes csendet.

- Tudja, hogy mi még ma viharba is juthatunk? - mondta az égre mutatva.

- Adná Isten! - felelt Adrienne. - Lássá, - magyarázta komolyan, csaknem ünnepélyesen. - Úgy vágyom egyszer az életben egy igazi vihart látni, de nem ám egy olyan kis nyári zivatart, hanem egy igazit. Amely telve van veszéllyel. Amely világokat rombol össze...

- Nem félne, hogy magát is elsodorja?

- Ejh! Mindig félni!... Mindig gyáváskodni! - lázongott a leány. - Ha tudná, milyen nyomorúságosan egyforma az életem.

- Hogyan? Annyi hódítás mellett?

- Valószínűleg éppen azért. Vagy azt hiszi, hogy nagy variáció lehetséges egy olyan leánynak az életében, aki az örök bátkirálynőség jegyében született?

Bethléri nevetve s mégis szánakozva nézett reá:

- Mondja, - kérdezte s hangja akarata ellenére elfogódott. - Mondja, miért nem ment férjhez?

- Igazán megmondjam?

Andor csak a fejével bólintott. Tulajdonképpen olyan mellékes volt előtte, hogy Adrienne mit beszél - csak beszéljen. Csak hallhassa azt a mély, kissé fátyolozott hangot, mely minden idegszálán végigrezdült. Adrienne pedig, mosollyal ajkán, de könnyekkel szemében, magyarázta:

- Hogy miért nem mentem férjhez? Kikacag, ha megmondom! Mert senki sem szeretett még úgy, ahogy én a szerelmet képzelem.

- Milyennek képzeled?

- Oh, jobb arról nem is beszélni!...

- Mégis?

- Megmondjam? Hát, hogy az illető áldozzon föl értem *mindent*.

- Vagyont? Állást?

- Sokkal többet.

- Sokkal többet?

- Igen. Családot. Otthont.

- Nem egészen értem.

Adrienne idegesen föl kacagott:

- Tudja mit? Beszéljünk másról, - majd szánakozással hangjában, tekintetében: - Nézzen csak vissza. Ugy-e mily fáradtan néz ki Judith? Egészen sápadt. Különben, - nemde? - roppant jó asszony az a maga felesége?

Bethlérinek homlokába szökött a vér. Úgy hatottak reá e kicsinyléssel mondott szavak, mint megannyi ostorcsapás. De mégsem szólt ellene, mert félt, hogy válaszát Adrienne nevetségesnek találhatná. Lopvást azonban ő is visszanezített feleségére és kedvetlenül jegyezte meg magában:

- Mennyivel idősebbnek látszik ma, mint Adrienne. És ismét olyan személyes sértés félért érzett a lelkében.

Lassanként a Kereszthegyre értek. Itt aztán ismét összevegyült a társaság.

Dánosy most már konokul Adrienne mellett maradt. Bethlérit az öreg kegyelmes úr fogta gomblyukon, Judith pedig virágokat szedegetett, hogy kivonja magát a társalgásból.

- Nézzék, milyen csunya felhők kavarognak a Lengyelnyereg tájékán! - aggódott Valéryné. - Talán legokosabb volna visszaindulni. - De tízen is reátámadtak.

- Azt hiszem, hogy mégis... - erősködött az öreg, - de leánya ellentmondást nem tűrő eréllyel támadt reá:

- Eszünkbe sem jut, kismama! Ha maga fél, úgy menjen egyszerűen haza, - majd kényeztetős gügyögéssel: - Jól lesz? Édes? - kérdezte. - Nyugodtan teheti, - nevetett megveregetve a tisztas öreg hölgy vállát, - hiszen Judith majd gardíroz engem. Nemde?

- Ugyan hagyjon már Bethlérinének békét! - sugta Dánosy haragosan. - Nem látja, hogy mennyire szenved?

- Nem vagyok a doktora.

- Milyen kegyetlenek maguk nők, egymás iránt! - morzsolta a foga között. Adrienne megbotránkozással nézett reá.

- Micsoda hangon beszél ma maga én hozzám? Dánosy?!... Mi történt magával? Reá sem ismerek!

- Lehet, de mindennek oka van. Mondja, nem gondolkozott maga azon, hogy én most miért nem tágitok maga mellől?

Adrienne idegesen föl kacagott:

- Valószínűleg, mert tetszem magának.

Dánosy mély lélekzetet vett, mint aki fejugrásra készül, aztán, elszántan, meggyőződéssel nyilatkozott:

- Annak már harangoztak.

- Igazán? Hát már nem tetszem magának? Nem?! Egy picike pincurkát sem?

- Ne tréfáljon Adrienne! Isten bizony nincs azon mit nevetni... Mert hiszen tudhatja, hogy milyen nagyon szerettem... de... de... mikor megláttam...

- Tovább!? „Mikor megláttam” nos? Kíváncsi vagyok a folytatására...

- ...hogya maga mit művel Bethlérivel...

- Dánosy vigyázzon! Maga kezd szemtelen lenni. Pedig egy szó sem igaz...

- Igaz? - vágott szavába a fölháborodott kis ember. - Ugyan kérem, mi az igaz? Először is ne tévesszük össze a fogalmakat. A valóság, lássa, az egy teljesen privát dolog. Az a lelkiismeret dolga. Rendben van. De igaznak két dolog igaz: amit a világ lát, és az, amit a férj, vagy a feleség hisz. És ime a világ azt látja, hogy maga három hét óta egy más asszony férjét hódítgatja, és én...

- Igen, hallom: hogy maga?...

- Megszüntem magában hinni.

- Borzasztó csapás.

- Már akár csapás, akár nem, egyet ígérek: hogy azt a másik asszonyt megvédem a maga...

- Ugy? fenyegetődzés? Oh, ezt már szeretem! Nos, kedves Mentor úr, lássuk, mit tud, - s ezzel meg se állva kiáltotta oda a szállingózkodó társaságnak:

- Én a „Virágos-rétig” fogok menni, ki jó velem?

- Azt már nem ajánlom, - aggódott a kegyelmes úr. - Itt a vihar a fejünk felett.

- Aki nem mer, maradjon! - hetykélkedett Adrienne s már is futni kezdett a vízesés irányába.

Mivel éppen a sziléziai házhoz vezető hídnál voltak, a legtöbben ahhoz tartottak, mégis, öten vagy hatan, a legfiatalabbjából, követni kezdték.

- Adrienne! Adrienne! - kiabálták, kiki ahogy birta, de ő vissza se tekintett.

- Vagy úgy? - dünnyögte Bálteki sértődve, s legott sarkon fordult.

Példáját a többiek is követték.

Ezalatt Valéryné aggódva nézegette hol a hegyeket elborító feketeségeket, hol azokat a tova illanó fehér batiszt fodrokat, melyeknek visszatükröződése minduntalan apró bárányszerűket rajzolt a tó vizére. Végre sem állta meg, hogy anyai kétségbeesésének kifejezést ne adjon:

- Az Istenért, Bethléri... hívja vissza!

- Majd én, - mondta Dánosy. De Valéryné még idejekorán megragadhatta a karját.

- Nem. Menjen csak Bethléri, magának nem fogadna szót. Dehogy fogadna!

Judith bosszankodva nézett Valérynére, de mert megérezte, hogy a körülállók folyton az ő szavait lesik, úgy tett, mintha mindez legkevésbé sem érdekelné. Mégse állta meg, hogy Andorra ne nézzen. Lehet, hogy némi szemrehányás tükröződött tekintetében, tény az, hogy férje azt olvasta ki belőle és ez rögtön dacról ingerelte.

- Ahogy parancsolja, - kiáltotta Valérynének s futott Adrienne után.

Pedig őt is bosszantotta a jó asszonyság tapintatlan viselkedése. Különben is szíve mélyéből utálta ezt az örökké panaszkodó, neheztelő, követelőző dámát. Volt valami a mézédés, sipitós, bánatos hangjában, amitől minduntalan visszahőkölt. Aztán meg ha puhának, melegnek, kedvesnek találta is azt a hálót, melyet a szép leány - három hét óta - a hiúsága, vagy unalma, vagy idegei körül fonogatott, szövögetett, arra mégsem vágyott, hogy egy vén pók nyálkás, tapadós motollái kössenek gúzszt a szabad akaratára; ezért nagyon lehetséges, hogy a Judith félreértett tekintete nélkül el sem indul, de így, összeszorított fogakkal, hátraszegett fejjel igyekezett a szép szökevényt elérni.

- Adrienne nagysád! - kiabálta a süvítő szélbe. - Adrienne nagysád! - ismételte, bár két dolgot egész biztosan tudott, azt, hogy Adrienne nem hallhatja, és azt, hogy ő most iszonyatosan nevetséges. De azért a nagyon ideges ember önkénytelen csökönyösségével csak kiabált tovább. Végre mégis mind közelebb ért Adriennehez és ekkor csak egy vágyat érzett: karjaiba szorítani azt a lidércként tovaillanó hófehér alakot.

- Adrienne nagysád!... Adrienne...

A leány egyszerre szembe fordult vele:

- Lehetetlen tovább menni, - ösmerte el összeborzongva.

Egy újabb villám s utána rögtön fölcsattanó dörgés nyelte el a Bethléri válaszát. Csak a karja mozdulatán látszott, hogy Adriennet oltalmába akarja venni.

- Köszönöm, - rebegte Adrienne félénken hozzá simulva és úgy nézett reá, mintha életmentőjét látná benne. De a következő percben már ismét a régi jókedvvel kacagott s mutatott a menház felé:

- Nézze, - csúfolódott, - nézze! Egy. Kettő. Három... négy... öt... Igen, öt gukker örökös felettünk!

Bethléri bosszankodva egyenesedett ki s lazábbra fogta a karjában tartott kart.

- Siessünk, - mormolta, mert éppen ekkor esett az első csepp a kalapjára. Még jó messzire voltak a háztól, mikorra az Adrienne hófehér ruhája máris jéghidegen tapadozott a didergő leányra.

- Maga most agyon fog fájni!

- Oh, dehogy. Csak magának ne ártson ez a hideg. Hisz tudom, hogy nagybeteg volt.

Most már Andor tekintett reá hálásan. Mennyi melegség is volt a hangjában.

- Engem ne féltsen. De tudja mit? kerüljünk egyenesen a konyhához. Ott melegedhetünk.

- Helyes, legalább nem kezdik rögtön az unalmas élcelődéseiken, - nevetgélt Adrienne elkékült szájszéleit harapdálva.

Ezalatt a menházba szorult turisták zajongva tárgyalták a hazajutás esélyeit, de közbe, az égzengést túlkiabálva, lázongtak az ebéd késése miatt.

Báltký minduntalan az ablakhoz ment s ki-kinézett a viharba:

- Érdekes! - nevetett Pratersteinnét figyelmeztetve. - Érdekes! az előbb még láttam őket, de most úgy eltűntek, mintha a föld nyelte volna el mind a kettőt.

Janka grófnő sietett titkosan Judith felé inteni, aztán tulzott könnyedséggel válaszolt: - Nem csoda, hiszen tíz lépésnyire se láthatunk.

Most már a Valéryné gyakori „istenem! istenem”-jei is mind gyorsabb egymásutánban követték egymást. Ez pedig végre is több volt, mint amennyit a Judith fájó idegei elviselhettek.

- Legjobb lesz, ha szobát nyitatok magamnak, - határozta el, és legott, fejfájást adva okul, elhagyta a társaságot. Megkönnyebbülve húzta maga után az ajtót, mely a zajos éttermet a csendes folyosótól elválasztja. Itt csaknem teljes sötétség uralkodott, és bár a konyhaajtó tárva-nyitva állt, a tűz pattogásánál és a zsírban sülő ételek sercegésénél egyéb hang nem hallatszott.

- Hol lehet a fogadósne? - tűnődött Judith és a jobbról-balról sorakozó szobák kilincseit kezdte próbálgatni. De valamennyi kulccsal volt lezárva.

- Mit csináljak? - bosszankodott. - Vissza nem megyek, ez bizonyos.

Végre mégis úgy vélte, hogy sutogó hangokat hall a folyosó túlfeléről. Alkalmasint ott lesz a Greisingerné szobája, vélekedett, s minden további fontolgtás nélkül nyitott be a csak behajtott ajtón.

Egy félpercnyi kínos csend, aztán az Adrienne túlzott nevetése csendült meg egy vörösre fűtött vaskályha közeléből.

- Lásd, már itt vagyunk, - kacagott a leány. Majd, még idegesebb nevetéssel, magyarázni kezdte: - Egészen meg voltam dermedve. Különösen a lábaim, és ez a te jó férjed...

- Fölmelengette őket. Értem.

- Amiért én nagyon hálás vagyok neki, - erősítette Adrienne gőgösen, kihívón.

- Természetesen!

Adrienne rögtön mellette termett:

- Hogy érted ezt? - kérdezte szemtől-szembe nézve Bethlérinével. De még mielőtt választ kaphatott volna, Andor unott vállvonítással állt föl, és karját nyujtá feleségének:

- Úgy látom, kissé ideges vagy, kedvesem, nem mennénk inkább a szabad levegőre?

- Itt igazán túlságos meleg van, - nevetgélt Adrienne. Hanem egyszerre megváltozott az arc-kifejezése és csaknem alázatos meghunyászkodással igyekezett Judithot elérni s mikor már egészen közel volt hozzá:

- Akarod, - kérdezte bűnbánón, fájdalmas lemondással, - akarod, hogy még ma elutazzam?

Mivel pedig Judith mindnyájok részére úgy vélte legjobbnak, harag nélkül, de határozott fö-lénnyel azt felelte, hogy:

- Akarom.

III.

A hazaindulás nyomasztó hangulatban történt. Kelletlen, rosszkedvű volt az egész társaság.

Most már csendes „szitáló” eső váltotta föl a zivatart, s az egymással tülekedő felhők helyett egyöntetű ólomszín borította az eget. Ezer megdagadt kis ér patakzott az úton, ahol pedig agyagos volt a talaj, ott sikos, cupogós sár tapadt az átázott cipőkre.

Néha egy-egy kövérebb hölgy el is csúszott, és ilyenkor szemrehányó zsörtölődéssel okolta a fiatalokat, amiért ilyen kellemetlen helyzetbe hozták, „ahelyett, hogy otthon ülnének nyugodalmasan”.

Még nem értek a hegyipásztorok kis kunyhójáig s máris akadtak egyesek, akik bevallották, hogy nem sok reményük van az éj beállta előtt Tátrafüredre érkezhetni.

- Akkor pedig igazán: „jóéjszakát világ!” - nevetett Dánosy, aki Judith mellett lépdelt.

Valéryné keresztet vetett magára ijedtében. Azontúl az „Istenem ne hagyj el!” és az „Uram segíts!” fohászok sokasága úgy szállott lelkéből ég felé, mint sülyedő hajóból a vészrakéták. De mind hiába. Lépésről-lépésre sűrűsödött körülöttük a sötétség.

Nagy volt az öröm, mikor a kegyelmes úr a Budapesti Hírlapot lelte a zsebében s fidibuszt csinált belőle.

- Miért nem hozott senki egy kis villam-lámpást? - zsörtölődött Pratersteinné.

- Vihar Ernőnél volt! - panaszkodott valaki.

- Volt, volt! De hol van Vihar Ernő?! - és Báltelky belekiáltott az éjszakába: - Adrienne nagysád?!

- Nos? - jött reá a kérdés messziről, messziről.

- Mit csinált Vihar Ernővel?

- Én?

- Igen. Most az egyszer lenne rá szükségünk, de maga elűzte az árvát... Lássá?!

- Látom, - hallatszott az Adrienne nevetős hangja. - Ha majd leérünk, a közkívánságnak engedve, kibékítem, - jó?

- Szegény fiu! - sóhajtott Janka grófné, de Báltelky vállat vont:

- A jó acél is úgy készül, hogy hol hideg vízbe mártják, hol tűzbe állítják. Hiába! Ez már hozzá tartozik a Don Juan tanfolyamhoz.

Judith meglapátolta lépteit. Miért hallgassa Báltelky bölcselkedését? Dánosy hűségesen alkalmazkodott lépeteihez.

- Él még a Vihar anyja? - kérdezte Bethlériné.

- Él bizony. És mint afféle egyetlen gyermek mamája, csakis a fiának él.

- Be jó, hogy nincs fiam! - suttogta Judith inkább csak magának.

- És én azt a leányt évekig tudtam szeretni, - gondolta Dánosy e meghallott sóhajtásra, feleletképpen.

Ezalatt Adrienne, mit sem sejtve - vagy mit sem bánva, - lépdelt a Bethléri oldalán. Keveset beszéltek. Csak ha valami akadály került a leány útjába, - egy ág az arca előtt, egy kő a lába alatt, - akkor kapott az Andor karja után, mintegy ösztönszerűleg. De oly gyöngéden, olyan bátortalanul tette ezt, hogy Bethléri sokszor azon tűnődött: nem egy éjjeli lepke volt-e köze-lében. Pedig nem. Hiszen lepkeszárny érintésnek nem marad olyan izgató „Cherry-blossom” illat a nyomában. Kéjesen szívta azt magába. De csak lopvást; mert ma reggel óta határo-zottan gyávábbnak érezte magát. Irtózva gondolt arra a lehetőségre, hogy Judithtal a maihoz hasonló jelenetekre kerülhet alkalom. És csak azt ne. Oly jó a megszokott nagy békesség. Most már szinte örült volna, ha a szép leány csakugyan elutazik, de, restelte megkérdezni. - Végre is, ha úgy látja helyesnek, mindig találhat ürügyet a visszahúzóásra, biztatta önmagát. Például, új könyvét, melyhez Judith éppen mostanság másolgatja az adatokat.

Adrienne - talán mert haragudott utitársa némaságáért, - vagy mert félt a sötétben, tény az, hogy idegesen sietett előre. Csakhogy nehezen haladhatott, mert most már teljes éjszaka volt az erdőben.

- Sohasem érünk ma haza, - kiáltá türelmetlenül. - Hiszen cseppet se látunk!

De éppen akkor egy apró fénysugár tünt föl a messzeségben.

- Fogadjunk, hogy az az édes kis Vihar Ernő indult keresésünkre! - kiáltá diadalmasan. Még hangcsövet is csinált a kezeiből, hogy mindenki meghallhassa kiáltását.

De nem őket keresték. Csupán két vezető igyekezett arra, amerről ők jöttek. Bethléri ismerte mind a kettőt. Sokszor barangolt velük előző években a hegyek között.

Már éppen elhaladtak volt egymás mellett, midőn az öreg Kirner visszaszólt hozzá:

- Habens schon ghört?

- Was den?

Az öreg szájából a másik vette ki a szót:

- Hogy az a fiatal úr, akivel ma hajnalban a Batiz falvi tónál voltam, szíven lőtte magát.

Bethléri elnémulva nézett Adriennere, aki mozdulatlanul, behunyt szemekkel, mereven ki-egyenesedve, állt az út közepén, de csak egy percig, mert legott roskadozva kapkodott fatörzs-höz, indához, és föltétlenül eszik, ha hozzásiető anyja magához nem öleli. De borzasztó kétségbeesése pillanatra sem engedte nyugodni, ezért, még mielőtt a körülállók jóformán átérthették volna, hogy mi történt, ő már ismét zokogva, kezeit tördelve szakította ki magát a védő karokból:

- Én öltem meg! Én öltem meg! - ismételte s most már ököllel verdeste homlokát.

- Ugyan hallgass már, - sugta anyja nagyon erélyesen, - de ez vajmi keveset csillapított leánya fölindulását.

Dánosynak jutott eszébe a vezetők után rohanni s visszaterelni őket a lámpással. Menetelés közben tudták ki tőlük, hogy Vihar nem halt meg, bár sebe életveszélyes.

Most már gyorsan haladtak a megvilágított úton. Mindenki igyekezett is, hogy mihamarabb otthon lehessen, hírt halljon Vihar Ernőről, tanuk nélkül megtárgyalhassa övéivel a mai nap eseményeit, száraz harisnyát vegyen, s ami fő: vacsorához üljön.

Csak Adrienne rohant minden további szó nélkül a szanatóriumba. Bethlériék pedig némán köszöntve az ismerősöket, hallgatagon igyekeztek bérelt villájuk felé. Itt sem szóltak egymáshoz. Valahogy, nem volt mondani valójuk.

Judith testileg lelkileg úgy ki volt merülve, hogy egy különös közöny szállta meg minden iránt. Még a Vihar esetét is csak úgy, távolról, eltompult alakban vette tudomásul, s csupán fél gondolattal tündökölt azon, hogy tulajdonképpen miért is sajnálják őt olyan nagyon?! - *Azért*, mert meg fog halni? Hát aztán? Hiszen a halál pihenés; és oly jó lehet: pihenni! Most már férjére se neheztelt. Minek? Csak neki hagyjanak békét. Andor is. Mások is. Csak ne jöjjön senki magyarázhatni, bocsánatot kérni, ígéretet. Nem, nem, csak azt ne.

És nem is jött. Bethléri Andor ott töltötte az éjszakát a kialudt kandalló előtti karosszékekben, s valahányszor lüktető homlokán végigsimította a kezét, mindannyiszor át meg átjárta egész valóját a Cherry-blossom kábító illata.

Talán aludt is közbe-közbe, de ez az álom alig különbözött az ébrenléttől, hiszen ébren vagy alva egyaránt a legörjítőbb képek kergetőztek túlhevült agyában.

Megkönnyebbülve sóhajtott föl, mikor a hajnali szürkület bevilágított a szobába. Kisietett a verandára, hogy friss levegővel teleszívja tüdejét. Ugyanekkor egy szürke rigó telepedett a legközelebbi fenyő tetejére és tele torokkal kezdte dicsérni az életet.

- Úgy hittem, csak a nagy Tarpatak mentén lakozik fajtád, - mormolta Bethléri dühösen, mert annak a kis madárnak bájos trillái mintha súlyos vádakkal illelnék.

Reggelihez Judith kissé sápadtan, de látszólag teljesen nyugodt kedéllyel jelent meg. Lehet, hogy sokat sírt az éjjel, de mindenesetre sokat gondolkozott és ez visszaadta őt önmagának.

Kimondhatatlanul fájt neki az Andor tegnapi viselkedése, de elhatározta, hogy soha sem fogja fölhánytorgatni. Hátha így hamarabb feledhetik mind a ketten, s erre olyan nagyon vágyott. De azért nem tudta, hogy miről kezdjen beszélni, és így, a mosolyogva elmondott reggeli köszöntés után némán kezdett a tea kiöntéséhez. Annál sóvárabban várta, hogy férje szóljon valamit. Mily boldogan folytatta volna a beszédet. Mindhiába! Bethléri csak egyszer szakította meg a csendet, hogy a tojásfőzés módjában kifogást tegyen. Aztán újra a távolba nézett, s mert érezte, hogy Judithot megbántotta, ingerültsége ellene percről-percre fokozódott. Talán, ha kisírt szemmel, ajkán hangos kifakadásokkal áll elébe, ő kezdi kérlelni, de így, az asszony derüs megjelenése teljesen kihozta sodrából.

- És engem furdalt a lelkiismeret, - gondolta fölháborodva. - Ő pedig nem is vette komolyan az egészséget. Érzéketlenséggel vádolta a feleségét, és ez - kibékítette őt önmagával.

- A méltóságos úr részére, - jelentette a komornyik kezében egy levéllel. Andor türelmetlenül tépte föl a borítékot, de legott fölugrott és sietve ment a kijárat felé. Már ki is nyitotta a kertajtót, amikor visszakialtott Judithnak:

- Vihar nagyon rosszul van. Odamegyek.

Mire a szanatóriumhoz ért, az orvos arcáról rögtön leolvasta, hogy mindennek vége.

- Hol fekszik?

- Ha föl tetszik menni az emeletre, a legvégső szoba. Balra.

- Köszönöm. - S két lépcsőfokot egyszerre lépve igyekezett a megjelölt irányba.

Ami azt illeti, minden útbaigazítás nélkül is nyomra vezette volna a Valéryné folytonos „Istenem”-je, mely a folyosót végtől-végig betöltötte. A halottas szobában azonban csak Adriennet találta, és az ő halk zokogása valahogy még engesztelhetetlenebbé tette azt az iszonyu némaságot, mely onnan, a faltól kissé elhúzott ágytól hatolt mind előbbre.

Adrienne roskatag léptekkel, minden útjába eső székhez, asztalhoz támaszkodva ingadozott Bethlérihez.

- Köszönöm, hogy eljött, - suttogta egy kínpadon kifáradt mártír tekintetével; majd a halott felé intve a fejével:

- A karjaim közt halt meg... - sóhajtott, - a karjaim között!

De mintha ez a tény némileg ki is békítette volna az eseményekkel, elmosolyodott. Szomorún, - az igaz, de mégis. Mert egész titokban kezdte nagyon érdekesnek találni szereplését ez esetről. Végre is hogy egy harminc éven túl levő leányért valaki szíven lőjje magát, - egész komolyan, - ez nem mindennapi dolog. Mindenesetre a világ szépségversenyében párját ritkító „rikord”.

Aztán meg, tegnap óta az izgalomnak olyan hatalmas áramlatai tomboltak lelkében, hogy sok évi apró-cseprő viharokért lelt bennök kárpótlást. Nem is vágyott egyhamar kitérni előlük. Öntudatlan - tehát igazabb - énje legalább nem. Ezért, míg arcán végig egyik könnycsepp a másik után pergett, ő a mellékszobába intette Bethlérit s itt az ablakmélyedésbe állva vele, meg-megcsukló hangon kezdte elbeszélni ama kínos utolsó órák borzalmait. És mentől tovább beszélt, annál igazabb lett nagy bánkódása.

- Ki hitte volna, hogy beváltja fenyegetődzését! - ismételte egyre-másra. - Szegény, szegény kis pubi, - mondta aztán mély sóhajtással, - tudja? Az orvosok azt hiszik, hogy egy percig se tért magához, de én érzem, hogy ez nem igaz. Hiszen mindig kereste a tekintetemet, nézze, így... éppen így. És egyszer hajnaltájban, beszélni is kezdett. Nem összefüggőleg, csak ilyeneket lehetett érteni, hogy: „mama, gyere már”, - meg mintha csettentene a nyelvvel s a négy lovát szólítaná. Higgye el, ez volt a legmeghatóbb.

Adrienne mérhetetlen búval egy csókot küldött ujjá leghegyéről a másik szoba felé.

- Miért is játszott azzal a szerencsétlennel? - kérdezte Bethléri szemrehányón, szájalommal.

Adrienne az ajtóhoz ment és betette, aztán egész közel jöve Andorhoz:

- Kérem Bethléri, - sugta kérően, - ne tegyen nekem szemrehányást. Maga - ne!...

- Miért?

- Miért?! - s bár kérdően ejtette ki e szót fellángoló szeme, kétséget kizárón adta meg a választ. De mielőtt Andor felelhetett volna, ismét a halottról sietett beszélni.

- Tudja, hogy Vihart a ma éjjeli vonattal fogják innen elszállítani?

- Gondoltam. Hová?

- Anyja sürgönyétől függ. De Miskolcig biztosan a budapesti vonaton lesz... Lássá Ernő, mégis csak együtt fogunk innen elutazni, - vetette közbe ismét a betett ajtóhoz intézve szavait, majd újra Bethlérihez fordulva: - Úgy félek ettől az utazástól! - suttogta összeborzongva.

- Értem. De hát akkor miért megy? - kérdezte Andor bizonytalanul.

Adrienne a vállára tette kezét:

- Tudja, hogy *muszáj*, - sóhajtott gúnyos alázattal. - Különben, - tette hozzá dacos elhatározással, - jobb is ez így.

Bethléri haja tövéig elvörösödött.

Mindennek Judith az oka, - gondolta s újra fölforrt benne a harag. - Ha három hét óta nem üldöz féltékeny pillantásaival, eszembe se jutott volna annyit foglalkozni Adriennel, és akkor... A halott felé nézett végtelen szájalommal, aztán ismét a leány könnyes szemeibe nézett, aki most mintegy oltalmat, támaszt, tanácsot esdekelve tekintett reá.

- Mondja, mit tegyek?! - kérdezte összekulcsolt kezekkel. - Az utcán ujjal fognak reám mutogatni... És nincs senkim... senkim. Aki pártomat fogná, aki... - de nem folytathatta a görcsös zokogástól.

Bethléri végtelen szájalmat érzett iránta.

- Csenedesdjék kérem... majd meglátja, ha elmegy innen... mindjárt másképpen fog látni... Még inkább, ha külföldre...

- Külföldre mennék? Igaza van. Az lesz a legjobb. De, - addig?!

- Nem értem.

- Nem? De hát nézzen oda! Azt hiszi, lehet egy nyugodt pillanatom? Azt hiszi, kibírom azt az utazást Budapestig? Kettesbe anyámmal, aki máris gyötör a szemrehányásaival. Mi lesz még azután, hogy a vonat elindul? Velünk... Vele... És mindez miért?! - tört ki szenvedélyesen. - Mert nem őt szerettem.

Bethléri önkénytelenül azok után a hófehér ujjak után nyult, melyek ideges türelmetlenséggel huzogatták le-föl a drágakövektől szikrázó gyűrűket. Azok az ujjak forrók voltak és kissé nedvesek. Csupa delejesség minden porcikájuk.

- Nem őt szerette? - sugta Bethléri. - Nem őt? Hát... kit?!

Azok a kis kezek megremegtek az ő két kezében, de válasz nem jött a leány ajkáról.

Bethléri pedig tudni akarta. És ha egy világ dől is romba miatta, neki azt a szót hallani kell, azt az egy szót, - amit már úgyis tudott.

Mégis, hogy a várt felelet helyett a Valéryné hangja harsant meg a mellékszobából, egyszerre kijózanodott.

- Ha valamivel szolgálatjára lehetek, - hebegte a belépő öreg dáma előtt zavartan meghajtván magát, s legott kalapja után kezdett keresgélni.

- Köszönöm. De, ugy-e borzasztó?!... - sóhajtott Valéryné ég felé emelve kisírt szemeit. - És ha elgondolom, hogy ő már a második! - tette hozzá panaszképpen s mégis dicsekvéssel a hangjában.

Andor csak egy bizonytalan kézmozdulattal felelt, és fontos levelet adva okul, sietve búcsúzott.

- Látom még? - kérdezte Adrienne halkán.

- Hogyne, csak nem képzeli, hogy... - A többi szemeivel mondta, de Adrienne hálásan szorította meg érte a kezét. Bethléri pedig még három lépcsőfokot se lépett, mikor máris megdicsérte önmagát, amiért nem ajánlkozott föl kísérőnek. - Mégis csak sokat ér az ön-fegyelem, - határozta el gőgösen.

A kapuban Báltelkyvel és Dánosyval találkozott, utóbbi szerette volna kabáton fogni, de ő kisiklott körmei közül, hanem azért meghallotta, amint összesúgtak:

- Ez az eset remélhetőleg végképpen kijózanítja, - mondta Péter báró.

- Félek, hogy nem, - felelt a másik kárörvendőn.

- Félt? Nagyszerű, ő félt engem! - fortyant föl Bethléri és eszébe se jutott, hogy más valakiről is beszélhetnek. - Különben mit bánom? - gondolta. - Ma este úgyis véget ér ez az egész komédia. Ha Adrienne elutazik... - De egyszerre elszakadt tervezgetéseinek fonala, s ő csak újra és újra visszatért ehhez a szerencsétlen mondatfoslányhoz: Ha Adrienne elutazik.

Szerette volna magával elhitetni, hogy holnaptól kezdve minden újra úgy lesz, mint amielőtt még Valéryék ismerték, és hogy milyen jó is lesz, ha minden éppen úgy lesz. De ugyanekkor be kellett önmaga előtt vallani, hogy halálosan unni fogja a régi életmódot előlrol kezdeni.

Micsoda fakó élet volt az tíz éven keresztül. Hogy is hihette fehérnek, napsugarasnak?

És Judith? Ha most hazamegyek és megmondom neki, hogy Vihar meghalt, vajjon mit fog szólni? Mit? Semmit, valószínűleg kissé elsápad, aztán elmegy és rendel egy koszorút a ravatalra. Aztán?... Többé nem fogunk Viharról beszélni. Nem. Valéryékről sem. Soha többé. Mintha nem is léteztek volna. Rettenetes! Szerencse, hogy a munkám mögé sáncolhatom magam. Milyen áldás... Hová is jutnék nélküle? Lelki szemei előtt máris látta íróasztalát, melyet az utóbbi hetekben meglehetősen elhanyagolt, de melyen, ezt jól tudja - a jegyzetek mégis napról-napra szaporodnak, - a felesége jóvoltából.

Bethléri kissé elpirult, amikor erre gondolt, de oly régen szokássá vált nála a Judith segítségét igénybe venni, hogy ma már jóformán olyan kelléknek vette azt, mint például egy jól író tollat. Kellemes, ha megvan, de olyan természetes hogy Bethléri Andornak, a híres publicistának jól író tolla legyen? Ezért csak nem kell hálásnak lenni?

Kerülő úton igyekezett lakásához jutni, hogy észrevétlen zárkózhassék szobájába. - „Mert érzem”, ismerte be rosszkedvűen, - „hogy még az égből leszállt angyallal is összetűznék, ha most elibém kerülne”. Ezért szinte visszajedt, mikor íróasztalánál Judithot pillantotta meg.

- Keresel valamit? - szólt reá kurtán.

Judith azonban felelet helyett fölállt és két karját gyöngéden az ura vállára téve:

- Andor, - suttogta bűnbánón, szerelmesen. - Ugy-e szeretsz? Ugy-e nem szeretsz mást, csak engem?!

Bethlérit meg is lepte, szíven is fogta e nem várt fogadtatás. Már lehajolt, hogy csókkal feleljen, amikor egyszerre, újra feléje csapódott a kezén maradt „Cherry-blossom” illat - és nem sietett többé az epedő szájhoz, hanem beérte azzal, hogy közönyösen, csaknem alamizsnaként érintse ajkával a Judith fehér homlokát.

- Mily kegyetlen vagy! - tört ki Judithból a méltatlanság és megszegyenülés.

Bethléri vállat vont és elfordult, pedig sejtette, hogy ez a büszke asszony mennyit szenvedett, ameddig leküzdte magában a mellőztetés és féltékenység lázongását. De most, éppen e minden próbán diadalmaskodó nagy szerelem terhelte. Unta a bilincset. Bár nem vágyott határozott formában a szabadulásra. Véglegesen meg éppen nem. Igazában erre az eshetőségre nem is gondolt. De azért dühös volt Judithra, a csókjáért, a nyugalmáért. Ellenállhatatlan vágya támadt haragra ingerelni. Mégis, - vagy éppen azért? - csak annyit mondott, hogy:

- Vihar meghalt. Tudod?

- Tudom. - És mivel biztos ösztönnel rögtön megérezte, hogy férje azért beszél a halotról, mert Adriennere gondol, nem állta meg, hogy gúnyosan meg ne kérdezze: - Nos? És a szép Valéry-leány? Elég stílszerűen Kund-Abigélkedik körülötte, mi?

Bethléri megbotránkozva nézett rajta végig:

- Hát nincs benned semmi szájalom? Mégis hihetetlen!

- Kit szánjak? Vihart? Jó dolga van.

- Úgy hiszem, lehetne egy jó szavad Valéryékra.

Judith fölszisszent, mintha váratlan ütés érte volna és most már őt is cserben hagyta önuralma. Ha *erre* vágyott Bethléri, meg lehetett elégedve. Csakhogy ezt az óhaját rég feledte s most sértett fölháborodással bámult feleségére, aki sérelmet sérelemre halmozva, vádolni, gyanúsítani, rágalmazni kezdte Adriennet.

Igazában minden szavát az a nagy félelem küldte ajkára, mely tegnap óta szívét éppen olyan gyáván dobogtatta, éppen olyan tehetetlenül szorongatta, mint ahogy a fészken ülő fűj szíve megremeg, amikor a kasza pengéje föl villan a feje fölött.

De Judith és félelem? Lehet ennél távolabb álló két fogalom? S hogy mégis egymásra leltek, ezt *megsejteni* lehet, de *gondolattal* reájönni, - lehetetlen. Bethléri pedig nem sejtette meg. Ő tehát csak egy csunyan kivörösödött, izgatottan hadonászó, rikácsoló asszonyt látott maga előtt, s elszörnyedve tünődött azon, hogy ez valóban az ő felesége lenne-e? A szép, a mindenkítől csodált Mikey Judith? Tehát ilyen a lelke legmélye?!... Csupa salak, csupa durvaság. Ki hitte volna, és szinte pirúlt arra a gondolatra, hogy tíz éven át ő maga is annyi tisztelettel, hódolattal tekintett föl reá.

Hát igaz! Mikey Judith e pillanatban csúnya volt. A hangja sem engedelmeskedett a tőle várható hajlékonysággal, de a léleknek is van néha olyan mély és elmérgesedett sebe, amely ilyes visszataszító anyagot vált ki magából, és aki *ezt* megérti, meg is gyógyíthatja. Csakhogy Bethléri most arra a másik nőre gondolt, akit az imént látott nagy bánatnak, nagy izgalomnak a bilincsei között vergődni, és aki mégis milyen szép tudott maradni könnyei, panasza ellenére.

Csak arra tért vissza a jelenbe, mikor Judith, elébe állva, ellenségesen, kihívón kérdezte:

- Tulajdonképpen miért jöttél haza? Ott a helyed nála. Állj be vele siratónak - virrasztónak. Ha megöltétek, kaparjátok is el azt a szerencsétlent. Te, meg ő, együtt.

- „Ő”? Kiről beszélsz? - utasította rendre Bethléri.

Judith most már képtelen volt gátat vetni indulatán, ezért elfehéredett szájszélekkel sugta feléje:

- Kiről beszélnek, ha nem arról, akire folyton gondolsz. A... szeretődről!

- Elég! - Bethlérit elfutotta a harag, egy lépést ő is közeledett, de ekkor egyszerre, egész természetesen jutott eszébe az, amire valószínűleg valamennyi őse gondolt volt hasonló esetben, t. i., hogy ő a férj és ez a feleség, tehát csakis addig harcolnak egyenlő fegyverekkel, míg az ő családfői tetszése megengedi, azontúl pedig jő - a büntetés. Ősapái talán a tettegességhez folyamodtak ilyenkor, de ő, mint civilizált ember, sokkal hathatósabb büntetést eszelt ki:

Elkíséri Valéryékat Budapestig. Igen! - Ez lesz a leghelyesebb, és éppen elég a Judith megleckéztetésére. Többre ő sem vágyott. Isten ments a Valéry mama sápitását tizenkét óránál tovább hallani. De ennyi kell, hogy az asszony észretérjen, és... De itt megakadt a gondolkozása, mert egy emlék tolakodott előtérbe... tegnap... a sziléziai házban... mikor azok az apró jéghideg lábacsák ott melegedtek az ő forró tenyerében...

IV.

Órák multak el, mielőtt Judith annyira bírt magán uralkodni, hogy becsengesse komornáját.

- Hozza be a kalapomat, és - ne várjanak reám az ebéddel, - mondta és sietve hagyta el a házat. Alig tett néhány lépést és máris letért a járt gyalogútról, hogy egy elhanyagolt csapáson folytassa vándorlását. És itt egyszerre benne volt az erdő kellős közepében.

Tér és idő nem létezett többé, hiszen éppen úgy lehetett volna évezredekkel ezelőtt e helyen, és mérföldekre minden emberi lakástól, mint ma Újtátrafüred tőszomszédságában. És, bár lázongva forrt benne a harag s zokogásban tört ki megszégyenülése, - mégis az a nagy nyugalom, melyet ezernyi *élő* fának a mozdulatlansága őrzött, ösztönszerűleg azt az érzetet keltette benne, hogy az óriás fenyők végtelenében őt is az a hatalmas csend fogadta oltalmába, mely a szorongatott kis katica-bogarat fogadja a mérföldekre terjedő, puha, hangtalan, titokzatos icipici mohák rengetegében.

És lassan, lassan, gúzsba kötött idegei újra kisimultak.

Öntudatos gondolkodása a gyors járásnak, fenyőillattal telített levegőnek tulajdonította e jóleső változást, és még se hallotta azt a hangot, mely lelke legeslegmélyén hálát adott az erdőnek, mondván:

- Erdő! Te jóságos! Félők elrejtője! Üldözöttek megoltalmazója! Nagy bánattal küzdök megvigasztalója. Köszönöm teneked, hogy egyé lehettem veled.

Nem. Az öntudat nem szokta meghallgatni az ilyes, - pogány ősökől a lelkünk mélyében örökölt fohászokat, - csak élvezi a csodatételeit.

Bethléri Judith se vette őket tudomásul. Mégis, amint ott állt a hangtalan magányban, s szeme megpihent a megszámlálhatatlan ágak csipkézetén, melyen át rezgőn, enyhülten szűrődtek hozzáig az arany sugarak, keresztény lelkéből hálás sóhaj tört ki.

Mily jó volt itt lenni, messze a világtól, itt nem hallja senki a panaszkodását, itt nem látja senki szíve vergődését.

Senki?

Judith ijedve néz körül. Mintha ott messze, a földig érő ágak közül mozdult volna egynéhány? - Valószínűleg egy őz lopja magát beljebb az erdőbe.

Judith fáradt agya alig foglalkozik e föltevessel. Hiszen gondolkozását igazában még mindig egy szó tartja fogva, az, hogy: elment.

Ez az, ami szűnös-szüntelen ott zúg a fülében. Ez tölti el szívét föl-fölsíró éles fájdalommal és ez égeti szemét újra meg újra előtűnő könnyekkel. De az ágak újra megmozdultak. Most már Judith is megérti, hogy valaki van a közelében, sőt sejtí is, hogy kicsoda. Szerencsére ismeretlen. Csak a nevét tudja. Dánosy mutatta meg messziről a minap. Marán Istvánnak hívják és a Balaton mellett vannak birtokai. Hallgatag, álmodozó ember, - mondta róla a báró.

Judith akkor mindjárt nagyon rokonszenvesnek találta. Most azonban bántotta, hogy itt van a közelében, s tanuja az ő könnyeinek. De megnyughatott. Marán hallgatagon, mély gondolatokba merülve haladt el mellette. Még a kalapját sem emelte meg. Valószínűleg nem is vette észre a Judith jelenlétét. Annyira nem, hogy Judith, - asszonyi következetlenséggel, - neheztelve nézett utána.

Miért? Csak nem vágyott arra, hogy egy teljesen ösmeretlen megkérdezze tőle könnyeinek okát?

Nem. Ezt igazán nem kívánta. S ha Marán megállott volna, hogy bármily ürüggyel szóba elegyedjék, biztosan a legridegebben utasítja vissza. Mégis, most, hogy közömbösen elhaladt mellette, Judith úgy érezte, hogy valamiképpen megfosztotta az erdőt bűbájától. Igen, azóta két külön világgá szakadtak újra, ő és az erdő. Többé nem találja meg benne azt, ami az imént még írt adott sebére. Valami megszüntette kettejük között az összeköttetést. Valaki elpattantotta azt a sejtelmes láncot, amely néha irgalomból, összekapcsol minket a nagy mindenséggel.

Pedig mi történt?

Semmi.

Csupán két bánatos arcu ember útja kereszteződött a néma rengetegben és ők elmentek egymás mellett közönnyel, zárkózottan, mint ahogy két rabszállító kocsy megy el egymás mellett a nagy város rengetegében.

Nem ösmerték egymást, egymásra se néztek, - de azóta, hogy az asszony magára maradt, sokkal jobban érezte elhagyatottságát.

Most már meg se hallotta, hogy a feje fölött madáréneke támad, s hogy az ágak selyem-susogással hajladoznak össze.

Az ő fájó lelkének emberi hang kellett. Mégis, mikor a járt útra érve, néhány ösmerőst látott közeledni, irtózva menekült az ellenkező irányba.

Végre újra ott volt jól elzárt otthonában, ahol öreg komornája zsörtölődve kényszerítette egy kis vacsorához. Mialatt pedig felügyelt, hogy senki se háborgassa, elkezdte a nap apró-cseprő eseményeit elősorolgatni. Sok panasza volt az örökké késő postásra. Rosszalását fejezte ki a tátrai időjárás miatt, mely ismét esősre kezd változni, aztán gyöngéden, gondosan vetkeztetni kezdte úrnőjét éjszakára. Sokáig fésülte hullámos nagy haját, illatos pasztillát tett a fürdőjébe, levendula-párnát a feje alá. Látszott rajta, hogy mindenképpen kényeztetni igyekszik az ő „imádott kis kontesszkáját”, úgy, mint hajdan, amikor még zöldrácson ágyacskájába fektette és mesével altatta.

Judith szó nélkül tűrte, hogy a jó lélek ott szorgoskodjék körülötte. Néha egy mosollyal, egy fejbólintással felelt kérdésére, bár igazában oda se hallgatott. De azért jól esett tudnia, hogy itt van a közelében.

Még egy láthatatlan gyűrődés elsimítása a takarón, még egy körülpillantás a szobában, hogy nem felejtett-e el valamit rendbe tenni, azután Adéle jóéjszakát kívánt. Már a kilincs is a kezében volt, amikor halkal, csak úgy melleleg visszaszólt:

- Azt mondja Antal, hogy a méltóságos úr holnap estére visszajön, - s ezzel zajtalanul bevonta maga után az ajtót.

- Honnan tudja Antal? - kiáltott utána Judith, de hálás volt, hogy nem kapott feleletet.

Minek is? Hát nem mindegy az, hogy holnap vagy holnapután jő-e vissza? Hiszen nem azon fordult meg a kérdés, hogy meddig marad oda, hanem azon, hogy - elment.

És miért? miért ment el? - kérdezi magát századszor, ezredszer. Talán, ha egy ellenállhatatlan szenvedély vonná el mellőlem, kevésbé szenvednék. De így. Egy kaland! Mert lehetetlen, hogy több legyen annál, - töprengett, mert csodálatos kettős érzéssel úgy hitte, hogy azért szenved jobban, mert férje viselkedése nemcsak sérelmes, de nevetséges is s mégis, ijedve utasította vissza azt a rémes gondolatot, hogy hátha nem csupán muló szeszélyből hagyta őt így magára, hanem mert azt a leányt igazán szereti?!...

- Nagy Isten, csak ezt ne! - fohászkodott hangosan, kétségbeesett zokogással.

Másnap déltájban sürgöny érkezett. Bethléri jelezte, hogy mulaszthatatlan ügyek folytán még két napig Budapesten marad.

- Igaza van, - biztatta magát Judith. - Most mindkettőnkre jobb, ha egy-két napig nem állunk szemtől-szembe.

De mikor öt nap elteltével újabb távirat érkezett, daccal, megvetéssel küldte válaszáat: „Az idő megromlott. Egészségednek biztosan ártana.” - Erre aztán nem jött felelet.

V.

És teltek a napok egyformán, szürkén, hidegen.

Judith nagy magányosságban élte át őket. Nem mozdult hazulról. Őt pedig, talán gyöngédségből, talán más okokból, nem kereste senki. Eleinte kissé csodálkozott azon, hogy legalább Dánosy nem néz be hozzája, de legott megtalálta mentségét: Elképzelte a fázékony kis embert, amint vállát fülig húzva, szemrehányón pislogat az égre, s nagy elhatározásába kerül még az is, hogy a „Csáky-házból” a kávéházig menjen. Hát akkor egy kilométernyi utat hogy tenne meg - hivatlanul.

Ha tudná, hogy szolgálatot tesz vele, biztos, hogy rögtön, örömet rohanna. De minek hivatnám? - gondolta Bethlériné sóhajtva. Végre is nem bánta, hogy teljesen békességben hagyják.

Mégis, mikor szalmaözvegysége harmadik hetében kocsinyikorgás vegyült a verandára kopogó eső zajába, szívdobogva futott ki a szobából.

- Ilona?! - kiáltá örömmel s mégis csalódottan. - Ilona?! hogy kerülsz te ide?

- Itt vagyok. Punctum. Kellek vagy nem kellek? Ez a kérdés.

- Persze, hogy kellesz! - s máris segített bőröndöt, táskát leszedni a kocsiról. Közbe dorgálta is, ölelte is vendégét: - Miért nem sürgönyöztél? most aztán várhatsz az ebédre! Mily jól nézel ki. Be kedves tőled, hogy eljöttél.

Gróf Szőnyi Elekné minderre megannyi csókkal, nevetéssel felelt.

Néhány perc múlva már ott ültek a hevenyében fölszerelt vendégszobában s míg a szép asszonyka a haját szedte rendbe, kérdések és feleletek egész raja röpködött közöttük. Judith talán akarattal halmazta szavát a szavára, mert félt, hogy Ilona kérdezősködni fog Andor felől, annál jobban meglepte tehát, mikor barátnéja, egész könnyedén (mint valaki, aki már rég tudomással bír az előzményekről), csak odavetőleg kérdezte:

- Itthon van már férjed? - aztán magyarázatképpen: - pár nap előtt láttam Budapesten.

Judith ajkát égette a kérdés: „hol?”, „kivel?”, de leküzdte izgatottságát:

- Még nem jött vissza, - felelte nyugodtan. - És Elek?

Ilona grófné fölkacagott.

- Elek? ő persze nincs Magyarországon. De hogy hol van?... Chi lo sa?!... - és szép fehér vállait közönyösen emelte, vonogatta.

- És te ezt így könnyedén veszed? - csodálkozott Judith.

- Mit tegyek? Már megszoktam.

- Hát lehet az ilyet megszokni?

- Muszáj. Egyben minden asszonynak hasonlít a sorsa: mindannyian meg kell, hogy tanuljuk a megalkuvást.

- Én soha...

- Dehogyan nem...

- Ha tudnád...

- Nézz ide, Judith, vegyük úgy, mintha én már egy hosszú, hosszú sor kérdést tettem volna, és már feleltél is volna valamennyire. Akarod?

- De honnan tudod te...

- Sose keresd. Bízzál meg bennem, és, ha úgy tetszik, hidd azt, hogy nagy szeretetem látnokká avatott. A tény az, hogy kinézésedből bárki is kitalálhatja lelkiállapotodat.

Judith szó nélkül kezdte ajkait harapdálni, hogy leküzdje előretörő könnyeit. Ilona elébe térdelt s úgy simogatta remegő kezét, halvány, elsoványodott arcát.

- Édes, édes Juditom, gondold meg: vajjon hány asszony van, aki, mint te, tíz esztendei zavartalan boldogságra tekinthetne vissza?...

- Hisz éppen ez az...

- ...ami biztossá teszi azt, hogy férjed úgy elfelejti azt a kacér teremtetést, mintha sohase látta volna.

- Nem értesz. A mi házasságunk nem olyan volt, mint a...

- Csak mondd ki bátran: mint az enyém, és még millió más emberé. Nagyon tudom...

- Nem, nem érthetsz meg...

- Dehogyan nem. Az istenek különös kegyéből, tíz éven keresztül egy remekművű, tökéletes kristálykehelyből ittál. Így van-e? és most, annak a helynek a legeslegszejéről lepattant egy kis szilánk. Vagy talán csak képzeled, hogy így történt...

- Rosszabb annál: idegen ajkak érintették.

- Ugyan, kérlek!

Judith idegesen ugrott föl helyéről:

- Ne folytassuk, jó? Ismétlem, nem érthetsz meg te, aki egész életedben, bocsáss meg, ha kimondom, aki beérted azzal, hogy egy akármilyen, csorbult, értéktelen pohárból igyék...

- Kérem, kérem! - nevetett Szőnyiné. - Nem iszom! De megtartom a poharat, mert gyémánt a foglalatja.

- Mióta adsz te vagyonra?

- Nem arra adok...

- Hanem?

Ilona egy percig tétovázott, de aztán pirulva súgta:

- Hanem az otthonra... Mert jól esik az a tudat, hogy haza várhatok valakit...

- Kit? a férjedet? Hát mégis szereted?

Ilona vállat vont.

- Nem tudom. De hozzátartozónak érzem magam, mint a macska a házhoz, és amíg él, - se meg nem csalom, se el nem hagyom.

Judith megszégyenülve ölelte magához. Ilona pedig szeliden símult hozzá, s most már ő súgta könnyörögve:

- Judithom, drágám, hallgass reám: hívd vissza Andort...

Judith azonban újra fölingerülve bontakozott ki az ölelő karokból:

- Nem.

- S ha haza jó?

Judith nem felelt.

- Nézz reám, édes, - kérlelte Ilona, könnyes szemekkel nézve a szemébe. - Hát olyan irigylésreméltónak találad az én sorsomat? Vagy te talán elválásra gondolsz?

Bethlériné ijedve tekintett reá, meglátszott rajta, hogy ez a szó: „elválás”, először hatol gondolatába, - nem is felelt rögtön, mintha előbb mérlegelné értelmét, választát, de aztán gőgösen, szenvedélyesen kiáltotta oda Ilonának:

- Hát igen. Inkább elválni, mint osztozni.

Szőnyiné belátta, hogy csak ártana, ha egyelőre tovább vitatkozzék Judithtal, sőt legjobbnak vélte egyáltalán nem beszélni a történekről. Nem is hozta többé szóba se Bethlérít, se Valéryekat, inkább azon igyekezett, hogy barátnéját kiragadja nagy magányából. Rossz hegymászó volt, de azért mindennap kedve kerekedett egy-egy nagy sétára. Mivel pedig Dánosyt is bevonta a titokba, mindig úgy történt, hogy sohasem indultak néhány vígkedélyű kísérő nélkül.

- Elvesztegetett idő, - gondolta Judith, de azért kénytelen volt beösmerni, hogy azok az órák, amelyeket haszontalan beszélgetéssel tölt el, mégis gyorsabban mulnak, mint azok, melyeket sírva átvirraszt. - Csodálatos, - mondta egy ilyen kirándulás után Judith, - csodálatos. Ma beszéltem először Marán Istvánnal, s mégis úgy érzem, hogy a lelke legmélyebb rejtekét ösmerem.

- Nem lehetetlen, - felelt Szőnyiné meggyőződéssel, - hiszen a szó olyan, mint a víz sodra, azt hozza felszínre, amit a mélyben talál; ha aranyat, hát azt. Ha pedig csupán homokbánya rejtezik az illető lelke mélyén, akkor legjobb esetben - egy kis csillámpalával elegyes homokot...

- A szó? De éppen ez az: alig beszél és mégis ösmerem. Ezt hogy magyarázod meg?

- Értsd meg, nem a fövény a fő, még ha színarany is, hanem a bánya. Más szóval: nem az ad értéket az egyéniségünknek, amit kimondunk, de az, amit mások kiéreznek belőlünk a hallgatásunkon keresztül.

- Vagyis a lelkünk ibolyakék sugarait? - kérde Judith félig nevetve, félig messzejáró gondolattal.

- Azt, - bólintott rá Ilona.

- Kár, hogy te is, én is egy kissé megkésve ösmerkedtünk meg a spektrál-analízis e titkával, - mormolta Judith keserűen.

- Ez nem maradhat így, - határozta el Szőnyiné, és végre is arra szánta el magát, hogy Dánosytól kér tanácsot.

Jól számított.

- Két nap alatt vagy visszahozom Bethlérit, vagy megölöm, - szavalta a hűséges kis ember; s rohant csomagolni.

Reggelre megjött a távirata. De Szőnyiné, bár tízszer is elolvasta, még sem értette.

„Ügy nagyon bonyolult, Kár, hogy boszorkányégetés kiment divatból. Este érkezem. Dánosy.”

Ilona alig várta a reggelt.

Egyszerre érkeztek a kijelölt erdei lócához.

- Nos? - kiáltá Ilona már jó messziről. Dánosy pedig, aki zöld volt és éhes, szinte vacogott a fölindulástól.

- Átkozott eset! Néha a végzet összekeveri a bohózatot a drámával...

- Hagyjon békét a drámának! - türelmetlenkedett Szőnyiné. - De mondja, mit tud?

- Semmit és mindent. Andort nem láttam. Kerestem, de hiába. Azt azonban hallottam, hogy folyton Valéryéknél ül. Velök jár az utcán. Velök ebédel, vacsorál a Hungáriában, szóval úgy kompromittálja magát...

- És őket...

- Hát ez a legnagyobb baj! Mert a mama...

- Nos? a mama?

- Három legjobb barátnőjének máris dicsekedve jelentette ki, hogy módjában lesz Bethlérit kényszeríteni az elválásra.

- Dánosy, maga megőrült.

- Én? nem, de Andor barátunkat féltem.

- És Adrienne?

- Nem tudom. Egyik ember szerint sugárzik a diadaltól, és szebb, mint valaha. Pratersteinné pedig, akivel Gerbeaudnál találkoztam, azt állítja, hogy folyton sír, és hogy látta a Szent-Szív templomában, amint egészen összegörnyedve imádkozott. „Mintha valami nagy bűn nyomná a lelkét”, mondta Janka grófnő gyanus szemhunyorogatással.

- Ugyan hallgasson!

- Azt megtehetem, - védekezett a megfenyegetett kis ember nevetve. - De mit érünk vele, ha az egész Budapest csak erről suttog, és vigyorog?!

- Ejh! még ez sem bizonyít semmit.

- Nem. De azért én mégis azt mondom, hogy Bethlérinek jó lesz vigyázni... mert hej! az a mama!...

- De mit tehetünk?

- Egyelőre semmit, - sóhajtott Dánosy, aki már nagyon vágyakozott reggelije után.

- Csak egy vigasztal, - bölcselkedett a szép asszony, - az, hogy az élet mindig nivellál.

Alig bírta örömét palástolni, midőn hazaérve, Bethléri Andort pillantotta meg a verandán.

- Most érkezett? - kérdezte, csakhogymondjon valamit.

- Igen. Ruttká felől. Mily kellemes meglepetés kedves grófnőt itt találni.

- Hallom a hangján, hogy hazudik, - örvendezett Ilona titkon, hangosan azonban azt mondta, hogy: - Már én is alig vártam, hogy magát lássam! De képzelje, milyen „peches” vagyok: éppen most kapom az Elek sürgönyét. Úgy látszik, nem egészen jól érzi magát.

Félig-meddig szökésszerűen rendezte távozását, és így Judith csak akkor tudta meg, hogy barátnéja el készül, amikor a ládák már lezárva, leszijjazva ott sorakoztak a vendégszoba közepén.

- Miért még? - kérdezte szemrehányón.

Ilona mosolyogva nézett reá.

- Mi szükség itt egy harmadikra?

- Hát azt hiszed... igazán azt hiszed, hogy most már minden a régiben van?...

- Édes drágaságom, - súgta Ilona megcirógatva a Judith idegességtől remegő kezét. - Hiszem. Remélem. Andor visszajött!... és ez a fő... ugy-e?... És nekem igazán mennem kell, haza... Elekhez...

- De ugyan?...

- Hát nem tudod, hogy beteg? és hogy... vár.

- Talán még meg is bocsátasz neki?

- Miért ne?

- Mindazok után, amit veled elkövetett?

- Mindazok után, amit velem elkövetett, - visszhangozta Ilona, minden szót hangsúlyozva.

- Örültség! - kiáltá Judith szenvedélyesen.

- Nem, édes, de - misszió, - felelt Szőnyiné vállat vonva. - Példát kell, hogy adjak sok, sok millió asszonynak, akiknek a férje egy századrészt sem vétkezett annyira, mint az enyém... egy századrészt sem...

Judith szó nélkül fordult el tőle, de Ilona odasietett melléje, s míg újra magához ölelte:

- Judith, édes, édes Judith? - mondta kérőn, behízalgón. De mikor Bethlériné szólni akart, mégis a szavába vágott: - Kérlek, ne felelj nekem egy hanggal sem, csak majd - neki, a lelkeddel... Megígéred?

Judith egy pillanatra szó nélkül nézett barátnéja szemébe, aztán, kételkedve, s mégis föllobbanó reménynyel suttogetta:

- Megígérem, ha - kérdez...

VI.

Már egy óra óta ültek egyedül a kandalló mellett, de a beszélgetés sehogy sem tudott megelevenedni. Mint ahogy a friss égési sebekkel borított ember ösztönszerűleg gyanakszik és húzódik vissza, - még a leggyöngédebb kéz láttára is, - így ők mind a ketten a legbanálisabb mondatot is óvakodtak kiejteni, félve, hogy a másik rejtett értelmet, gyanút, sértést vagy kihívást magyarázhat a hangzásába.

Idegölő, fagyos hangulat nehezedett rájuk.

- Talán mehetnénk egy kis sétára? - indítványozta Judith, mikor önuralmát végső veszélyben látta. Férje kapva-kapott az alkalmon; hiszen az ő idegessége se fért már abba a kis alacsony szobába.

Künt gyönyörű késő augusztusi délután volt. Nagy, nehéz esőcseppek ültek a fenyőágak leg-szélein, s a lemenő nap a gyémántok ezerszínű tüzét gyújtotta mindenikbe. A fákon mindenütt bujósdit játszó cinkék sokasága zibongott, és messze az erdőben, egy harkály kopácsolt nagy odaadással. Most azonban Judith meg se hallotta őket.

- Merre menjünk?

- Amerre parancsolod. - És Andor egykedvűen, bajuszát harapdálva, nyitotta ki előtte a kert ajtaját. Néha át-átnézett Judithra, akinek ma még ruhája suhogása is türelmetlenné tette. Mert hiába küzdött magával, amióta Budapestről visszajött, feleségében csak a saját kötelességét látta, mely bilincsekbe veri vágyaival, érzelmeivel szemben.

- Tűrhetetlen állapot! - morzsolta a fogai között és ugyanekkor Adriennere gondolt. És amint sóvárgó képzelete az elmúlt négy hét emlékeit keltegette, lázadozva kérdezgette magától, hogy tulajdonképpen mikor követ el nagyobb alávalóságot, ha visszamegy? ha itt marad?

Mégis ijedten kerüli a Judith tekintetét. Iszonyu volna, ha az gondolatait kitalálná. De föllélekzett, felesége mitsem látó tekintettel haladt mellette. Látszólag egészen nyugodt, - de ha Bethléri jobban megfigyelné, meg-megremegő szájszéleiről leolvashatná lelke gyötrődését. Mert Judith is szenved, bár nem is sejti azokat a képeket, melyek férje halántékába kergetik a vért. Mégis érzi, hogy viszonyuk teljesen megváltozott. S ezért folyton-folyvást azt kérdezi magától, lesz-e elég türelmük a hallgatásra, és még inkább, hogy lesz-e elég hősiesség bennök, hogy beérjék azzal a félig-meddig békés együttléttel, ami a történetek után - legjobb esetben is, - elérhető?...

Micsoda szürkés, kicsinyes, gyáva megoldás lenne ez a tökéletes harmóniában eltöltött boldog évek után.

Istenem! Mily jól esnék, ha Andorral úgy lelkéből kibeszélhetné magát. Ha elmondhatná mennyit gyötrődött, mitől félt; minő agyrémek üzték el az álmot szemeiről, de főként, ha megmondhatná, hogy szívében mennyi szeretet, mennyi bocsánat vár egy jó szóra, egy biztatásra, egy ölelésre. De érzi azt is, hogy mindez lehetetlen; mert mióta férje visszajött, - valahogy, - mozdulatában, hanglejtésében, mondatfűzésében magával hozta annak a másik asszonynak a lényét, - és ez az, - ez a szóval megmagyarázhatatlan valami, ami Judithnak torkába fagyasztja a szót és megérteti vele, hogy csak egy mód lehet a látszólagos béke megvédésére, - ha mától fogva, néma egyetértéssel, a közöny szürke hamuját hintik életük útjára. Szürke hamut? De honnan vegyék azt, amikor még mind a kettőjük szívében olyan színesen, olyan követelően viharzik az élet?

- Mégis, - fogadkozik Judith hűséges egyénisége nagy becsületével, - kötelességem mindent megpróbálni és meg fogom próbálni...

Már ott jártak a Pál-fordulónál és még mindig hallgattak mind a ketten. De a zúgó patak mellett nem érezték annyira a ki nem mondott szó nyomasztó súlyát.

Beszélt a patak helyettök is. És ők önkénytelenül megálltak, hogy hallgassák. Mert van valami megbabonázó ígézet egy ilyen örökké nyugtalan, rohanó víz nézésében. Látszólag milyen állhatatlan, milyen mulandó, és mégis, - ő talán százezer esztendő óta nem változtatta a helyét, és nem lassította rohanását, holott az ember, aki nézi, - és akinek vágyai, álmai, tervei egy örökkévalóságra látszanak berendezve, - holnap talán már nem lesz sehol. Sem a patak partján. Sem mások szerető emlékezetében...

Bethlériék annyira elmerültek a víz nézésében, hogy nem is vették észre a Dánosy és Marán közeledését.

- Szervusz Andor! - kiáltá Péter báró és diadalmasan megveregette a Bethléri vállát, de legott átérezte az egész kényes helyzetet, és mintha csak tegnap találkoztak volna, közömbösen, magától értetődően kezdett a létesítendő tátrafüredi vasútról beszélgetni.

Marán, aki rideg udvariassággal mutatta be magát Bethlérinek, Judith mellé sorakozott és végtelen kellemes, nyugodt hangján egy kirándulásáról mondott el érdekes részleteket.

Mire visszatértek a sétából, Bethlériné rég nem érzett derűvel lépett a verandára. Volt valami a Marán meleg rokonszenvében, ami mindig vissza-visszaállította kedélyében az egyensúlyt. Ha megkérdezték volna tőle, hogy mi okozta e változást, nem tudott volna reá felelni. Mint ahogy Marán se tudta, hogy miért vonzódik annyira ahhoz a csengő nevetésü, komoly mosolygásu asszonyhoz. Ő csak azt tudta, hogy a Bethlériné közelében kevésbé érzi életének fölösleges mivoltát, s ezért nagyon hálás volt iránta.

Bethlériék Dánosytól búcsúztak:

- Holnap? - kérdezte vissza a kis ember, mert egy Zdjár-i kirándulásról volt szó közöttünk.

- Igen! - kiáltotta utána Judith. - Én készen leszek! - s nevetve mutatott férjére, aki nem szokott pontos lenni.

Oly jól érezte most magát. A túlfeszített idegek sajátsága, hogy néha-néha minden különösebb ok nélkül szabaddá engedik áldozatukat, aki ilyenkor a legnagyobb optimizmussal csúfolja önmagát a kiállt szenvedésekért. Így Judith. Oly kicsinyesnek, igazságtalannak találta most viselkedését. Végre is, - nincs-e Andor itt mellette? Visszajött, - és valószínűleg csak ál-szégyen tartja vissza attól, hogy édes szóval, a régi hangon szóljon hozzá. Tulajdonképpen már elidegenedésük oka is kezdett komikus epizóddá zsugorodni emlékében, - annyira vágyott feledni, feledtetni.

- Andor, - szólt férjéhez, mikor egyedül maradtak, - ha úgy gondolod, ne menjünk Zdjárba. Annyira szép az idő... Kár volna elprédálni másokkal... inkább... úgy szeretnék veled, de csak veled fölmenni a Tarpatak-völgyi tüzelőkőhöz, tudod oda, ahol júniusban az anemonákat...

De egyszerre elnémult. Hogyan? Férje most nem is hallgat reá? Lehetséges, hogy megértette volna, s mégis, azzal a fölényes hanggal, amellyel némely ember gyermek kérésére szokott felelni, - adja meg a választ? De hát kihalt már belőle a régi életnek még az emléke is, hogy képes egy szórakozott: „Jó, jó, majd meglátjuk”-kal végezni a kérdéssel?...

Judith ajka széléig elfehéredett, mert amint ösztönszerűleg követte Bethléri távolba fürkésző tekintetét, rögtön megértette férje szórakozottságát, izgalmát és - örömét. Hiszen lám, ott közeledik a postás, kezében egy csomó levéllel.

Bethléri két lépcsőt ugorva sietett elébe. De mikor ismét ott állt Judith mellett, s az asszony elsápadását meglátta, megszégyenülve igyekezett lehetőleg lassan, közönyösen hozzáfogni a posta kettéválasztásához.

Csak egy levél volt az övé! A többi Judithot illette. Ezeket szó nélkül nyújtotta át, aztán mohón kezdte nyitogatni a kezében maradt lángoló vörös borítékot.

Judith - aki gyűlölte magát az iménti közeledéséért, most már, hogy önuralmát visszanyerje, - szintén nyugalmat színlelve nézte át postáját.

Divatlapok. Folyóiratok. Hirdetések. Egy sem érdekes. De ez? s Judithban kellemetlen előérzet ébredt. Önkénytelenül átnézett férjére, de az félig elfordulva ült a nagy karosszékbén, s teljesen elmerült a cinóberlevél olvasásában.

Judith körmeit mélyen a tenyerébe szorította, hogy fizikai fájdalommal küzdje le haragját. Oh, mert, be nagyon vágyott azt a levelet férje kezéből kitépni.

- Örültség, - mormolja erjedt idegekkel. - Mit érnék vele? Hiszen gondolatban már rég elolvasta, már rég a vérebe szívta.

- De mit akarhat velem a drágalátos anyja? - tűnődött, mialatt undorral fogott a nevére címzett boríték fölbontásához.

Hanem mikor elkészült az öreges ákumbákumok kibetűzésével, szó nélkül hagyta el a verandát s zárkózott be szobájába. Órák telhettek el, de neki semmiről sem volt tudomása, csak gépiesen járt le-föl a kemencétől az ablakig és vissza. Most már sötét éjszaka lett. Lehet, hogy többször kopogtattak ajtaján, talán felelt is rá valamit, hogy hagyják békén, hogy nincs semmire sem szüksége, hogy nem éhes... De mindezt anélkül mondta, tette, hogy agya befogadta volna, amit hallott, amit mondott. Meggyötört agyában egyáltalán nem volt most másra hely, éppen csak a Valéryné levelének. Az pedig így hangzott:

„Judith! Egy anya szól hozzád: térden állva, porig alázva. És te, aki jó vagy, akinél csak szunnyad az anyai ösztön, de nem hiányzik, oh nem! Hiszen hányszor láttalak vágyón nézni más asszony gyermekére! - te, meg fogsz engem érteni. Judith! Ha Istent ismersz, - ne álld útját a leányom boldogulásának. De mit is érnél vele, mikor tudod, - mert ugye nem tagadod, hogy tudod? - hogy ő és férjed szeretik egymást? Szeretik egymást azzal a nagy, mindent leromboló, új világokat teremtő szenvedéllyel, amellyel szemben az én és a te könnyeid, kérésünk, kétségbeesésünk úgyszólván hiábavaló. Ezzel szemben állsz te, a te hitvesi jogaiddal. Ez a tied. Ezt el nem veheti tőled senki. De te - odaadhatod. - És éppen ezt elkérni jövök én most hozzád. Tudom, örületes, vakmerő kérés, - de egy kérdés szól mellettem, egy kérdés, mely így hangzik: Mondd meg nekem Judith, mit érnék neked a te hitvesi jogaid, ha tudod, hogy a férjed nem a tied többé?... Ugy-e, ugye semmit?... Ezért Judith, légy nagylelkű, és mondj le azokról a jogokról, mert, oh, ha mindent tudnál. De miért is ne tudnál meg mindent. Igen, megírom. Reád bízom a titkomat, s véle házam becsületét, leányom jó nevét, mindent, mindent, aminek értéke van előttem. Reád bízom, mert bízom benned. Senki sem tudja még. Férjed sem. Te lész az első... Oh, ha csalódnám? De nem csalódhatom. Mikey Judithban még senki sem csalódott... ez minden reményem, ez minden biztosítékom a jövőre nézve. Hallgass meg hát Judith. Összetett kézzel kérlek hallgass meg, és tedd szabaddá férjedet, hogy, - mire az én ártatlan kis unokám a világra érkezik, legyen neve, amit viseljen és legyen apja, aki szeresse... Imádkozva, áldva várja elhatározásodat kétségbeesett *Johannád*.”

A házban teljes volt a csend. Bethléri néhányszor megkísérlette felesége szobájába nyitni, de mindig elutasító választ kapott, s ezért most már órák óta, haragosan, neheztelve hevert dolgozó szobája pamlagán.

- Hihetetlen, hogy milyen szeszélyes lett az utóbbi időkben, - jegyezte meg magának. - Ha ez így tart... - de mondatát nem fejezte be, hanem ideges kézzel tapogatta meg a belső zsebében rejtőzködő vörös levelet, mely, hála Istennek, sok minden földi szenvedésért ígér kárpótlásokat. Bethléri el is határozta, hogy valami ürüggyel újra Budapestre megy.

- Csak valami elfogadható ok jutna eszembe, - tűnődött, - mert mégse szeretném, ha Judith gyanút fogna... Végre is, hány ezer férj van ugyanilyen helyzetben, mint én, s mégse bomlik meg a házi békéjük... Sőt!... De tulajdonképpen, bűnt követek el, amikor az én helyzetemet másokéval hasonlítom össze, - korholta önmagát. - Én, aki egy olyan lényt nevezhetek magaménak, amilyen Adrienne. Szeret, és ez minden, amit kér, minden, amire vágyik. Megmondta. Csak néha láthassuk egymást, - titkon, elrejtőzködve, hogy senki, senki meg ne tudja soha... Édes, édes kis Adriennem!... S hogy remegett a karjaimban, amikor lemondással,

elszántsággal suttogta, hogy „Judithnak sohasem szabad sejteni a valót, mert Judith egy szent... és megverne az Isten, ha bánatot okoznék neki!” - Bethléri behunyt szemmel éli át azoknak a lázas perceknek az emlékét, - s lassan, lassan álom nehézkedik pilláira... Meg se hallja, amikor kinyilik az ajtó, meg se érzi, hogy ott áll mellette Judith kezében egy levéllel...

- Andor, - sugja most, míg gyöngéden érinti férje vállát, - szeretnék veled beszélni...

- Most? - hebegi Bethléri, aki az alig pirkadó hajnalba, s attól feleségére néz, kérdően, értelmetlenül. De Judith ellenvetést nem tűrő hangon felel:

- Igen. Most. És kérlek, - olvasd el ezt a levelet, - teszi hozzá halkkal, összeszoruló fogak közül. S míg Bethléri teljesen fölébredve, bontogatni kezdi a levelet, ő egy karosszékbe ülve, el-elakadó szívveréssel figyeli meg férje minden mozdulatát.

Tanuja az elsápadásának, látja, hogyan ugrik föl helyéről, s szótalán izgatottsággal hogyan kezdi mérni a szobának hosszát. És mikor a Bethléri kezében remegni látja a levelet, az ő arcából megy ki minden élet. De amikor a rosszul palástolt öröm végre mégis diadalmasan lobban föl a férfi tekintetében, Judith irtózáttal takarja el szemeit, hogy ne lásson többet, hogy ne szenvedjen jobban...

- Mire várok tovább? - kérdezi magától, de azért csak marad. Esze nem kételkedik annak a levélnek az igazságában, büszkesége, gögje, porig alázott énje mind azt tanácsolják, hogy adja vissza szabadságát férjének, és ő mégis remél. Mit? A lehetetlent. Azt, hogy Andor hazugnak mondja Valéryné minden szavát. - De nem, ezt nem is kívánhatja... Ha tenni próbálná, talán meg is gyűlölné ez alávalóságért.

Hát akkor mire vár?

Nem mer rá felelni. Mert még mindig remél? vagy csupán boldogsághoz szokott énje riad vissza újabb szenvedéstől?

De. Nem. Nem hallgathat tovább, hiszen, nézzen oda, akitől a feleletet várja, még mindig ott áll a nyitott ablaknál, s tőle elfordulva, tizedszer olvassa a rettenetes levél utolsó öt sorát...

- Ez hát a felelet, - gondolja Judith kétségbeesett öncsúfolással. De, egyszerre, nyugalom száll reá, mint mindig, amikor egy elhatározás megérlelődött benne, s halkan beszélni kezd.

Bethléri, akit az imént még úgy érintett a Valéryné híradása, mint hőst a diadalmi harsona, most neheztelve, elidegenedve hallgatja.

Hogyan? Judith válasról beszél?... óh, ha ilyen könnyen veszi?!... Lám, ő két hónap óta gyötri magát azzal, hogy csak valahogy feleségének bánatot ne szerezzen, Judith pedig, ime, alig várja, hogy a házasság bilincseitől szabaduljon. Bethlérit annyira sérti az asszony tárgyilagos nyugalma, hogy most egy csöpp fájdalmat sem érez a válasz gondolatára. Nem. Most már ő is vágyik reá... De a régi otthon... a megszokott rend? íróasztala?... könyvei?... Ejh, nevetséges, mintha egy új otthonba oly nehéz lenne áttelepíteni őket... Egy új otthonba... Adriennel.. Egy új otthonba velök... Bethléri összeszorítja fogait, hogy elfojtsa azt az örömkialtást, mely szíve legmélyéből torlódik ajkára...

Gyermekem!... az én gyermekem... ujjong benne a férfiúi önérzet, és a gyöngédségből tíz esztendő óta titkolt nagy vágyakozás. - Álmodozásából újra a Judith tompa, színtelen hangja veri föl.

- Még egy kérdés van hátra, - hallja messziről, idegen világból. - Még egy kérdés: Kérem határozzon, maga kívánja elhagyni a házat... vagy jobb szereti, ha... én... távozom?

Bethléri megdöbbenve néz reá. Mégis hihetetlenül nehéz az ilyen kérdésre felelni. De tudja, hogy muszáj. De meg, mintha most már egy másik asszonynak a hangját is hallaná, aki

hívja... aki várja... s ezért mélyen meghajlik Mikey Judith előtt, és engedelmesen, lovagiasan feleli, hogy természetesen ő fog elmenni, - akkor és úgy, ahogy parancsolja. És hogy egyáltalán legyen meggyőződve, hogy minden úgy fog történni, ahogy rendeli... Soha egy szó ellenvetés, vagy akadékoskodás, soha... Még talán többet is mondana, ha Judith félbe nem szakítaná azzal, hogy: „Köszönöm, ezt elvártam magától.”

Bethléri szótlanul nyult a Judith keze után, - de az elfordulva egy virággal kezd babrálni. Kínos csönd áll be közöttük. Bethléri érzi, hogy ő neki kellene azt megszakítani, de annyi gondolat, érzés zakatol fejében, hogy nem jó egy szó sem az ajkára. Végre is Judith beszél újra:

- Különb is, - kezdi akadozva, - különben is... sietnünk kell... a... válással, - aztán egész halkkal: - tudja? ő miatta.

Bethlérinek minden csöpp vére a fejébe szökik a szégyentől, a diadaltól, s egy ellenállhatatlan indulattól vezetve ragadja meg a Judith két kezét, s szenvedélyesen emeli őket a szeméhez, az ajkához. S míg hálaadó csókokkal, bocsánatkérő könnyekkel borítja őket:

- Igaza van Adriennek! Maga egy szent! - ismételgeti a nagy fölindulástól fuldokolva.

Aztán kisiet, s az álmából fölvert háznép csodálkozva, megbotránkozva fogadja a gyors elutazást jelző parancsokat.

MÁSODIK RÉSZ

I.

A széplaki-út gyalogjáróján egy kis zömök ember sétált. Puha nemezkalapja mélyen a szemére volt húzva, de azért semmi sem kerülte el figyelmét. Minden szemközt jövőt megnézett, s ha csinos asszony haladt el mellette, megállt s úgy tekintett utána. De még a körülötte zsongó élet iránt is telve volt érdeklődéssel; itt egy csigát tett gyöngéden odébb, hogy valaki reá ne lépjen, ott egy pókhálóba tévedt katicabogarat mentett meg a biztos haláltól. Közbe némán, sőt néha - félhangon is - mindenre és mindenkire megtette észrevételeit.

„Fogadom” - nevetgélt, mikor egy feltűnő szép, de korán vénült úriembert látott közeledni, - „fogadom, hogy ez most valami rosszban sántikál”. - S nagy volt öröme, midőn feltevése bizonyosságául, egy pirosképű, gömbölyű kis polgár asszonyka surrant el oldalánál, aki túlzott meglepetéssel hebegte hogy: „nini?! Báltelky gróf! milyen véletlen”. A kis zömök úr pedig sietett a poros országútra kilépni, hogy elkerülje a szerelmeseket.

Most már szaporább léptekkel igyekezett előre. Eszébe jutott, hogy Széplakon könnyűszerrel megtudhatja, hol lakik Szőnyi Ilona grófnő.

Éppen az Anna-hídra lépett, mikor egy öblös „haó!” kiáltás félreugrásra kényszerítette s még fel se eszmélt meglepetéséből, midőn a kocsiból egy örömteli, nevetős „Dánosy? Maga itt?” hallatszott s ő szemtől-szembe találta magát Szőnyi Ilona grófnővel.

Fél perc múlva már a pompás négy erdélyi félvér röpítette őket Csorba irányába.

Mindketten őszintén örültek a találkozásnak, s egymást kergették a kérdések és feleletek, mint jongleur kezében a lapdák.

- Tudja mióta nem találkoztunk? - kérdezte a báró.

- Tudom. Négy egész esztendeje, - felelt Ilona elmélázva.

- Négy egész esztendeje?! - visszhangozta Dánosy. - Hogy fut az idő!... Emlékszik még...

- A mi „haramiakői” találkozásunkra? - A báró szótalanul bólintott rá igent.

- Lássá, amitől akkor féltünk, megtörtént... és... Se Bethléri, se a felesége nem haltak bele az elválásba...

- Azt hiszi? - Ilona lassan emelte fel vállát, aztán elgondolkozva, inkább magának súgta: - Néha nem vagyok benne biztos. Kivált Judithnál nem. Sőt sokszor azt képzelem, hogy ő benne tulajdonképpen minden meghalt, amiért élni érdemes...

- Úgy értsem ezt, hogy még mindig szereti Bethlérit? - Most már Ilona bólintott egy szomorú és csaknem bocsánatkérő igent, mire Dánosy mélységes mélyet sóhajtott és azt mondta, hogy:

- Hja, bizony!... ha csak halottaink volnának. De a kísértetek?! ez a borzasztó!...

Ilona grófnő elnevette magát:

- Dánosy, csak nem szerelmes még mindig abba a... akarom mondani Bethléri Adriennebe, mi?

De erre a kis ember őszinte megbotránkozással ugrott egyet ültő helyében. - Én? - kiáltá. - Aztán még nagyobb nyomatékkal: - Én?... - Majd újra odafordult Szőnyinéhez: - Hát lássa, kedves grófné, - bölcsekedett roppant komolysággal, - az olyan feleség, mint amilyen Adrienne, az lehet ám az igazi kísértet!...

- Igaz. A miatta elkövetett bűnnek a hazajáró lelke... Mi? - A szép asszony nem állta meg, hogy el ne biggyessze ajkát:

- Úgy hallom, egészen jól él az új „menage” - nevetgélt megvetéssel, mire Dánosy nem késett csodásan engedelmes homlokbőrét le s föl mozgatni, ezzel adva kifejezést őszinte kéte-lyeinek.

- Nem hiszi?

- Dehogyan hiszem! Sőt kizártnak tartom.

- Oh, ez borzasztó lenne, - már a kis leány miatt is...

Dánosy megadással vont vállat.

- Hja, a szép Adrienne nem azért jött a világra, hogy egyet boldogítson, hanem azért, hogy...

- Sokakat szerencsétlenné tegyen... - fejezte be mondatát Ilona haragosan. - Ugy-e így gondolja?

- Így. Máris hallottam, hogy...

- Miért hallgat el. Mondja kérem, hisz tudhatja mennyire érdekel.

- Nos, úgy beszélnek, hogy már is ugyancsak belémarkolt az Andor vagyonába. Örökös mulatság, toaettek, automobil, legújabbán a Báltelky tanácsára „meute”-öt szerveznek.

Ilona hangosan nevetni kezdett.

- Ne mondja? Szegény Bethléri! De hát akkor mikor jut könyvei megírásához?

- Soha. Örökké telve a házuk udvarlókkal, ingyenélőkkel.

- Jó. De Bethléri?

- Tűri. Mert nem tehet egyebet. Mert ha szól, Adrienne rögtön azzal áll elő, hogy „azért áldoztam fel érted mindent, jó nevedet, szabadságomat, mindent, hogy még csak ennyit se tégy meg a kedvemért?”

- Még ő beszél így?

- Még ő. Ez csak természetes. Minden szívuzsorásnak ez a hüvelyk-szorítója, amivel áldozatából a kamatokat kicsikarja...

- Szörnyű!... És... és ráadásul még udvarlókat is tart magának?

Dánosy újra füléig húzta vállát, kezét pedig tiltakozva ég felé emelte:

- Erre már nem felelhetek. Ezt asszonytól tessék megkérdezni, - mondta visszahúzódva.

Ilona grófnő a napernyője végével sietett a kiterjesztett öt ujjára koppantani.

- Ez a magáé, - nevetett. - Most aztán még csak azt mondja meg, hogy az Adrienne anyja...

- „Muri mama”? - hahotázott Dánosy. - Á! Muri mamáról már igen jó híreket mondhatok. Egy hónap előtt reájuk költözött...

Ilona szóvalan irtózattal nézett reá.

- Igen, igen, - ujjongott a jólelkű kis ember. - Reájok. - Igaz, hogy erre már Andort is elhagyta a türelme, de legyűrték.

- És most?

- És most, amíg Adrienne chaffeur-leckéket vesz Váray Elemér gróftól...

Szőnyiné diadalmasan veregette meg a meglepett emberke vállát.

- Brávó Dánosy! tehát mégse volt szükségem asszonyhoz menni útbaigazításért... mi?...

Péter báró tréfás szégyenkezéssel húzta magát össze és nem adott választ.

- Tudja, hogy Judith grófnő itt van Tátrafüreden? - szakította meg aztán a csendet.

- Tudom.

- Azt mondják, senkit sem fogad.

- Oh, minket biztosan. De válása óta...

- Elég rosszul teszi, ha elzárkózik... - kiáltott a báró. - Ha én volnék a szép, a gazdag Mikey Judith, tudom istenem, hogy...

- Dánosy, maga bosszúálló?!... - nevetett Ilona.

- De hát nincs igazam? - erősködött Dánosy. - Nézze, ott van az a becsületes, jó Marán, mindnyájan tudjuk, hogy évek óta szerelmes Judith grófnőbe és az én szerény véleményem szerint...

- Különb embernek tartja Bethléri Andornál?

- Sokkal.

- Ezzel még nem mond nekem semmit, mert mi asszonyok arra a keserű tapasztalatra jöttünk, hogy a férfiakban lehet ugyan különbség, de a férjek...

- A férjek! Nos?

- A férjek mind egyformák, - ítélkezett a szép asszony haragosan.

Dánosy tréfás megbotránkozással rázta a fejét.

- Hogy lehet ilyet mondani?... Hát nem hiszi, hogy én...

Szőnyiné hirtelen reá nézett, aztán félig nevetve, félig komolyan felelte:

- Maga? hát... látja, igaza lehet, sőt valószínű, hogy igaza van...

Erre aztán a báró ujjongva kapott az Ilona keze után, s míg szapora egymásutánban néhány tucat hangos csókot cuppogtatott reája: - azt hiszi? ugy-e hiszi?... - ismételte boldogan, lelkesedéssel.

Szőnyinét csaknem meghatotta a hódolatnak ez a közvetlen megnyilatkozása és életében először jutott eszébe, hogy Dánosy saját magáért is birhat létjogosultsággal ezen a világon. Eddig mindig csak úgy gondolt reá, mint valaki másnak a jó szellemére (vagy a hordárjára, ami sok esetben egészen egyre megy). Szinte sajnálta, hogy véget ért a kocsizásuk, de ott állt már ezidőszerinti otthona, a szép kis vadászkastély, melyet nevetve mutatott a bárónak.

- Ime, itt lakom. És most, - rendelkezett, miután könnyedén kiugrott a kocsiból, - az öreg Károly magát szépen haza fogja vinni.

- Mikor szabad tiszteletemet...

- Holnap nem... holnapután Csorbán leszek... de tudja mit, holnap délután Judithnál találkozhatunk. Jó?

- Isteni!

- Milyen asszony! - lelkesedett aztán, s amint utána nézett, szeme könnybe lábadt a gyönyörűségtől.

És ennek meg idő előtt özvegyiségre kellett jutnia! - lázadozott, mialatt a kocsi a kavicsokon súrlódva, Tátrafüred felé fordult. - De... Tulajdonképpen!... - fűzte gondolatait tovább, - olyan nagy baj az, hogy Szőnyi a hurik paradicsomába költözött? Olyan nagy baj az? Hát nem. Hát éppen nem... - határozza el. - Sőt, - dupláz rá, mert egyszerre úrrá lett fölötte egy eddig nem sejtett érzélem, amely most bizonytalansággal és mégis boldog reménységgel töltötte el egész valóját.

Másnap, tíz perccel öt előtt már ott volt a Mikey-ház kapujában, és kíváncsi jóakarattal pillantgatott be a sűrű rácskerítésen.

Judith, aki az erkélyről látta, hozzásietett.

- Jöjjön, jöjjön, - kiáltotta jó messziről, - nagyon örülök, hogy maga az én legeslegeső vendégem...

- Boldog vagyok, - hebegte a báró, aki üdvözlés közben se szűnt meg őt vonásról-vonásra szemügyre venni. - Mily jól néz ki! - lelkesedett aztán őszinte örömmel. - Ha nem...

- ...látná az ősz hajszálaimat...

- azt hinném, hogy tegnap találkoztunk utoljára... De ne beszéljünk a tegnapról, - nevetett túlzott jókedvvel, - hanem inkább azt kérdem, meddig szándékozik itt maradni?

- Én? Oh, valószínűleg késő őszig. Hiszen most ez az otthonom...

Dánosy, aki most sem állta meg, hogy a más dolgát komoly fontolóra ne vegye, némi szemrehányással kérdezte:

- Mondja, grófné, mire kellett magának ez a nagy ház? És ez a kert? egy erdő... Ilyen luxus?!..

Judith jóízűen fölkacagott:

- Maga még mindig a régi! - kiáltá harag nélkül. - De ha megmondanám, se hinné el okaimat...

- Mégis?...

Judith vállat vont:

- Hát elhiszi, hogy azért építettem ennyi szobát, mert arra vágytam, hogy mindenik telve legyen napsugárral?

- Különös.

- Ugy-e mondtam. S ahhoz mit szól, hogy ez a nagy kert azért olyan nagy, hogy sok madár, meg mókus, meg zsongó bogár elérhessen benne?...

Dánosy elkomolyodva hajlott meg előtte.

- Most már értem, - mondta halkkal, elgondolkozva. Magában pedig még azt is hozzátette, hogy: „és mégis, ha száz szobába csalogat is napsugarat, a szíve éppen úgy sóvárog melegség után, mintha egy nyomorult kis pinceszobában tengetné az életét, s a madarak zsibongása dehogy is eleveníti meg azt a nagy némaságot, amitől vágyva-vágyik szabadulni!” Szerencséjére ezeket a részvételtjes tünődéseket a Szőnyi-négyes ezüst csengetyűi hamarosan kiűzték a fejéből, s ő boldogan tekintgetett arra, amerről mintha üzenet szállna feléje.

- Menjünk elébe, - indítványozta Judith.

- De még mennyire! - helyeselte a báró, s egész arca sugárzott az örömtől, midőn a csupa fehér szövetekbe, csipkébe öltözött szép jövevényt megpillantotta. S hogy az özvegy övéből rózsaszín szegfűk bólogattak szerte a világba, ezt valahogy magára nézve nagyon jó „ómen”-nek vette.

A látogatás különben rövid ideig tartott. Csak éppen végigjárták a ház minden zegét, zugát s őszinte örömmel hallgatták a Judith hiúságtól nem ment magyarázatait. De aztán, egy elfeledett rendeletre hivatkozva, Ilona búcsúzni kezdett, amit Dánosy sietett utánozni. S amikor újra kettesben találták magukat az erdei úton (a kocsit előre küldték Széplakra), azzal igyekeztek rossz lelkiismeretükkel megalkudni, hogy folyton Judithról beszélgettek.

- Oly jól esik tudni, hogy nevetése még a régi, - jegyezte meg Ilona elérzékenyedve.

- Tényleg. És azért mégis... olyan csönd van körülötte.

- Ugy-e? - hagyta rá Szőnyiné. - És az a ház? Újdonatú, és mégis, valahogy... hogy is mondjam?...

- Tudom: a múlté, nemde?

- Eltalálta.

És napok teltek anélkül, hogy egyiküknek is eszébe jutott volna újra bekopogtatni abba a magányos házba. Pedig folyton a régi lelkesedéssel emlegették Judithot, de azért mégis mindig újabb és újabb ürügyet találtak a távolmaradásra.

„Én nem tudom, hogy van az, de Judith egészen megváltozott”, magyarázta magának Ilona teljes őszinteséggel, és nagyon meglepte volna, ha valaki arról világosítja föl, hogy nem barátnője változott meg, hanem az ő érdeklődési köre, érzelmvilága van átalakulóban. Pedig semmi kétség; annak a jólelkű, nőiesen gyöngéd kis embernek a szeretetreméltó egyénisége napról-napra közelebb férközött szívéhez és a szép fiatal özvegy, akinek pedig csak sértő emlékei maradtak a házasságból, lassan, észrevétlen újabb bilincsekről kezdett álmodozni.

Dánosy azonban már az első kocsizásuk óta tisztában volt magával. Csak azon töprengett, hogy mi módon adja Szőnyinének tudtára lángoló szerelmét. Egypárszor arra is gondolt, hogy Judithot titkába avatja, de mégse volt hozzá bátorsága, így tehát csak valami kedvező alkalomra várt, s hogy ezt még megkönnyítse, Tátrafüredről Széplakra költözött. Így csak néhány kilométer választotta el attól a szép kis kastélytól, amelyet az özvegy egy német bárótól bérelt ki ezidénre.

Most már legtöbbszörre Csorba felé vezetett az útfok. Judith pedig folytathatta azt az életet, amelyhez immár csaknem négy év óta szoktatja magát. Igaz, hogy most már kevesebb lázongással, de cseppet sem kevésbé érezve egész sivárságát.

Külsőleg azonban már vidámnak látszott. Nevetett is néha. Lehet, hogy többet és határozottan hangosabban, mint azelőtt. És, ki hinné? hosszú vándorlásai alatt éppen ezért a nevetésért akadt annyi jó barátja. „Mikey grófnő az embert mindig fölvidítja”, mondogatták új ösmerősei hálás meggyőződéssel. De leginkább a gyermekek szerették érette. Volt olyan kis csokoládé-baba ott messze Bahiában, akit az anyja csak mindenféle cselek alkalmazása után bírt a karjából visszahódítani. Egy tunisi háremben pedig két kis fürtösfejű apróság ragadt a ruhájába és inkább hagyták magukat ide-oda vonszolni az uszályon, semhogy elengedjék azt a meleghangu, édes kacagásu idegent...

- Képzelem, milyen jól esik az ilyesmi - jegyzi meg a hűséges Adéle, amikor úrnője ezeket az apró eseteket elbeszéli, Judith pedig nem felel, mert ki értené meg, hogy éppen az ilyen jelenetek adják meg az ő elhagyatottságának a teljes mértékét.

Majdnem három évig volt oda. Körüljárta a világot. Aztán, mikor már olyan nyugodtnak érezte a szívét, hogy esküt mert volna tenni teljes nagy közönyéről, hazajött és hozzáfogott háza építéséhez.

Miért éppen Tátrafüreden? Azért-e, mert egy virágillattal teli tavaszi délután Marán Istvántól hozott levelet a japáni postás, és abban a levélben ez állt:

„Hallom, messze jár. Miért? Ha tudná, mily nagyon várjuk vissza, a nagy fenyesek, meg én. Miért is ment el? Hogy feledjen? Hát lehet azt?... S ha lehet is, - nem gondolja, hogy a feledésnél van egy ezerszerte jobb orvosság: visszatekinteni a multra, miután kinőttünk belőle. Ez az. Ki kell, hogy a saját multunkból nőjünk, mint ahogy kinőjjük a gyermekcipőinket, annyira ki, hogy egy idő múlva csodálkozva kérdezzük: nini, hát ez a cipő valaha szorította a lábunkat? valaha fájt? de hiszen ma a kisujjunkra se bíránk fölhúzni, hát akkor hogy fájhatna?...”

Mikey Judith százszor is elolvasta ezt a levelet és jól esett tudni, hogy van, aki így ír - neki. És mégis, nem ez a levél készítette arra, hogy új otthonát Tátrafüredre és nem Zermuthbe, Párisba vagy Mentonba építse. Nem, nem ez a levél, hanem az a tudat, hogy Tátrafüred közelében van az a hely, ahol néha, kora nyári estén föl-fölcsendül a kis szürke rigó hangja...

Pedig az, akivel hallgatta, már rég közömbös előtte, s ha egyáltalán van valaki közel a szívéhez, az (úgy hiszi legalább) csakis egyedül annak a jóleső levélnek az írója.

És éppen ma gondol reá szünös-szüntelen, mert ma történt meg először, hogy Szőnyiné megállás nélkül hajtattott el kapuja előtt. Judith akkor mindent megértő mosollyal tekintett utána, de azóta nem tud az elhagyatottságnak nyomasztó érzésétől szabadulni.

Milyen más lenne, ha Marán itt volna! és hálával gondol a hajdani sétákra, melyeknél a hallgatag ember némán is megérté, és e megértéssel vergődő lelkét erősebbé tette.

Azóta sok idő telt el. A lázongásnak, vergődésnek vége, de jött a lelkébe valami, amit akkor még alig sejtett: a magányosságnak rémes sivársága. És ez napról-napra több epedéssel tölti el szeretet után. Vagy talán még ennyire se vágyik. Csak hogy egy emberi lénynek szüksége legyen reá. Hogy legyen, aki a hangjának hallatára földerül, aki lépte zajára megörül, aki hívja, aki várja. Akiért virrasszon, akit vigasztaljon, akitől magára vegye a gondokat, akinek az örömeiben része lehessen. Igen, minderre vágyik, és csak egy szavába kerül, hogy mindezt elérhesse, mindezt megkaphassa. Hiszen tudja jól, hogy van egy férfi a világon, aki különb minden más férfinál, akit valaha ösmert. A Sors ellen föl-föllázadozva ösmeri el e fájó igazságot. Különb. Hűségesebb. Hát akkor miért tétovázik?

Hányszor kérdezte ugyanezt magától; és mindannyiszor kettős volt a válasz: „Mert nem becsület ennyi szerelemért csak annyi szeretetet adni.” Így hangzott az egyik. Míg a másik, olyan halkkal, hogy Judith még maga előtt is letagadta, hogy hallja, azt súgta, hogy: „Mert a szíved úgy van megalkotva, hogy csupán egyetlen egy szerelem befogadására képes.”

Pedig ez volt az igazibb. Nem mintha Bethléri Andort még mindig szeretné. Ezt legalább is kizártnak tartja; mi több, bűnnek minősítené. De házasságra lépni egy második férfival, amikor az elsőnek csókját még el nem feledte?... Nem. Erre mindeddig képtelennek érezte magát.

De ma másképpen kezd látni. Mikor legjobb barátai is elhagyják, mint ahogy fészekrakáshoz kezdő madarak elhagyják a párjavesztett társat.

II.

Ha írnék Maránnak? - tündök most is, míg lépteit arra a nagy erdőirtásra irányítja, mely balra az országúttól, egészen a Zsákóczy csőszházig húzódik. Ölnél magasabb füvek vadonja zárult körülötte. Balról patak zúgása hallatszott, jobbról, az erdőszélhez közel, őzek jelenlétét jelezte a száraz galyak időnkinti halk roppanása. És valahányszor feje fölött szeles sietéssel egy-egy zümmögő bogár villant át a napsugárral telített nagy kékségen, valahol a bozótban apró ökor-

szem-fiókák ijedt csipogása felelt rá, meleg pelyhek pihegését, dobogó kis szívek közelségét sejtetve a közelben.

„Mily szép ez itt!” - suttogta Judith hálás örömmel és egy levágott fatörzsre lépve, kíváncsian tekintett körül. És ekkor ámult csak igazán a látott csodától. Mert ime, a lejtőn, mértfőldeket kitévő széles hosszúságban, egy ragyogó szőnyeg terült el előtte. Vagy tán nem is szőnyeg, mert hiszen hullámozott. Tengerhez hasonlóan. Ugy mint mikor, az, - alkonyat jöttére, - az esthajnali ég biborával játszik. És itt csupa bibor, rózsaszínnel átszőtt, izzó lángolása; itt is fehér habok foszló széthullása. Csakhogy ez a tenger virágból alakult. A füzi-ke-virág, sok millió selymes, zománcos szirmának napimádatából.

Mikey Judith sokáig nem bírta e látványtól megválni és mikor végre, alkonyatszálaltára, hazafelé indult, kevésbé gyötörte a magányosság érzete, mint máskor.

„Mégis érdemes élni!” - mormolta és hálásan gondolt mindarra a szépre, mit a virágzó rétről a lelkébe nézett.

Már ismét ott járt a saját kertje környékén, midőn a szemközti erdőből halk sírás ütötte meg fülét.

- Ki jár itt? - kérdezte. De szavára legott elnémult a panasz. Judith tehát csak találmányra kezdett a bozótban keresgélni. De mikor megállt, hogy hallgatódzék, újra és egész közlő hangzott föl a bártortalan s mégis keserves szipogás.

Judith most már biztos tájékozódással sietett egy sziklatömb túloldalára kerülni, és itt valóban meg is lelte azt, akitől a sírás eredt. Egy göndörhaju, nagyszemű kis leány képében. De milyen elárvult állapotban! Pedig drága himzésű fehér ruha volt rajta, csakhogy ágtől-bokortól megtépve, összegyűrve. Egyik kis selyemharisnyája lecsúszott vékony lábcskájáról s most a cipő alá került, minden lépést akadályozva. Homlokán pedig, a hanyagul kötött Velazquez-csokor alatt, egy krajcárnyi kék folt domborodott. De ami legijesztőbbnek látszott, az a sok megaludt vér volt, mely arcát és kezét ellepte. Első tekintetre Judith azt hitte, hogy egy tátongó seb vonul a szája mellett, de szerencsére csak az orrocskájából szivárgó vércseppeket mázolgatta piszkos kis kezecskéjével erre-arra. A grófné minden további gondolkodás nélkül hajlott a gyermekért, s kapta az ölébe.

- Nem, nem nem! - sivített az rémült védekezéssel, de legott megnyugodott, mert a szép néni egy gyönyörű kis igazi majomról suttogott, amely ott vár reánk ni, abban a nagy házban.

Így tehát övé lett a győzelem s most már folytonos biztatással, becézéssel futott is vele a patakokkal, szökőkúttal bőven ellátott kert védelmébe, s míg batiszt-kendővel gyöngéden mosogatta a kis pityergő, könnyel, vérrel bemaszatolt arcocskát, igyekezett a leánykából kitudni, hogy honnan jött s hogyan tévedt el ily messze a fürdő-telepektől.

És a kusza feleletekből végre össze is állított magának egy csomó valószínűséget. Hogy a kis leányt a pesztra (aki eprészni ment egy Józsi nevezetű egyénnel) egy málna-bokor alá ültette, ráparancsolván, hogy meg ne merjen mozdulni, - hogy azonban egy pillangó repült el a feje fölött és ezt - ugy-e? - muszáj volt elfogni. De mivelhogy ez nem sikerült, virágszedéssel kezdte magát kárpótolni. Ment mendegélt sokáig. Mindig előre, mindig más virág, vagy más pillangó után bandukolva, de egyszer csak egy nagy kutya szaladt vele szemben és ekkor rémülve igyekezett egy kő mellé menekülni; hanem elcsúszott a síkos füvek között, s fejét a kőbe ütve, terült el a földön... A baba sírt, sírt... de Mari nem jött... - panaszkolta saját sorsán elzékenyedve.

Judith sietett e szomorúságot egy csodamódon előteremtett cukorkával felderíteni.

- És hogy hívják a babát? - kérdezi a már ismét mosolygó nagy szemekbe nézve.

- Sziszinek, - feleli a kis leány, csodálkozva, hogy létezik valaki, aki ezt nem tudja.

- Sziszinek? Jó. Szeretem. Hát a papát?

Sziszki kisasszony most már hangosan föl kacagott, aztán büszkén, magától értetődő dicsekvéssel adta meg a választ:

- Papa? Az Nini.

- Úgy? - Judith kezdett a gyermekszoba kanári nyelvétől elcsüggedni. - Úgy? Hát a mamát?

Erre azonban a durcás kis ajkáról halkkal, kelletlenül jött a felelet:

- Didinek.

Judith finom hallása egy egész kis tragédiát sejtett meg e hangváltozásból, de azért még mindig tanácstalanul állt védencével szemben.

Most már kézenfogva a házhoz lépkedtek. Félelemnek nyoma sem maradt a bájos, de túlságosan átlátszó kis arcon. S ha a gondosan újra kötött rózsaszín pántlika alatt nem dudorodik az az árulkodó kék folt, semmi sem emlékeztet a kiállt fájdalomra. Sziszki baba különben már teljesen ki volt békülve sorsával. Nagyon megszerette ezt a kedves, cukrot adó nénit. Az ujjain csillogó gyűrűk is fölötté érdekelték.

Természetesen ennyi rokonszenv a kérdések özönét csalogatta ajkára.

Judith türelemmel és illő komolysággal igyekezett rájuk felelni. Közbe ő is kérdezett és roppant gyönyörűséggel hallgatta azt a madárcsicsergést, amivel a kis leány a jó bábúról meg a rossz bábúról mesélt fontoskodó bizonykodással.

- A rossz bábúnak nincs orra, azért jó, - jelentette ki, nagyot toppintva apró lábával. Aztán magábaszállva, bölcselkedve magyarázta meg az esetet. - A rossz bábút lehet büntetni, fejét az asztalhoz verni, sokszor, sokszor. Mégse sír. Nem. Soha. De a jó bábú nagyon rossz. Didi adta. Piros a ruhája. Selyem. Ha földhöz vágják, Didi haragszik... Pacs-pacs Sziszit.

A nagy kék szemek daccal, haraggal villannak föl e visszaemlékezésre.

Judith siet habos csokoládét rendelni, hogy újra hallhassa azt az édes kacagást. S míg névtelen kis vendége két kézzel fogott csészéből hangos szürcsöléssel élvezi a jó italt, Judith növekvő érdeklődéssel tűnődik kilétén.

Nagyon vágyik tudni, s mégis örül, hogy nem tudja. Hiszen amíg Sziszki kisasszony egy kis senki, egy az áfonya-bokrok közül fölszedett kis „talált gyerek”, addig a Judithé. Joga van hozzá. Kényeztetheti. Hallhatja a hangját. Az ő háza visszhangzik a kacagásától. Az ő szívét tölti el meleg érzésekkel. De ha reá lelnek? Elviszik tőle. Kimegy az életéből. Pedig, hiába fél tőle, minden pillanatban ennek kell történni.

Judith ösztönszerűleg lehajlik a mellette ülő kis leányhoz s tiltólag, védőleg magához szorítja.

Fürkészve néz aztán a kert utaira, hogy csalóka reménnyel, gyáva önbiztatással azt mormolja: „Még nem.”

- Játsszunk, - indítványozza most zsarnok kis vendége.

- Helyes. Játsszunk, de mit?

- Bujócskát, - rendeli Sziszki, s máris egy függöny mellé igyekszik.

S megindul a játék. Nemsokára a nagy „hall”-ban egy szék sem marad a helyén, mert bujócska után szembekötödsdi következett. S mikor ebbe is beléfáradtak, arannyal átszőtt piros paszomántból (melynek földi rendeltetése egy diván-párna díszítése lett volna) gyeplőt kellett varrni s ezt Sziszki a türelmes néni derekára tette. És ekkor diadalmasan újjongva: „Gyí te,

Ella!... Fány! Gyűű teeee!” kiabálja. Judith nevetve engedelmeskedik. Parancsszóra áll meg, fejével bólogat, és hagyja, hogy a szobákon végig kergessék, hajszolják. Már a harmadik szalón bútorait taszigálták széjjel, és most ismét a tágas előcsarnokba igyekeztek. Sziszi teljes erejével pattogatott egy hevenyében összebogozott kis ostort, közbe vastag, durva hangon, melyet valamely kocsisztól lesett el magának, nógatta, biztatta képzelt lovacskáit. Pedig nem igen lehetett nagy panasza rájuk, mert Judith becsületes odaadással szegte fejét a mellére, mozgatta szájszéleit, mintha zablát rágna, s poroszkált előre.

„Ha Ilona látná!” - gondolta elmosolyodva, mert saját magát is mulattatta az a tudat, hogy ő milyen kómikusan néz ki. De azért amíg kis vendégének öröme telt benne, abba nem hagyta volna a játékot egy királyságért.

- Hóó! Hahó! - kiáltja most a kis leány, mert a játék hevében egyszerre az emeletre vezető lépcsőnek szaladtak. Judith nevetve fordít a gyeplőkön, s balra csap át, a kijárat felé, melyet eddig, éppen a lépcsőzet miatt, nem láthatott. De ebben a percben gyökeret ver a lába, mert ime, a kertben, a nyitott ajtó előtt, alig öt lépésre attól a helytől, ahol ő van - Bethléri Andor áll.

És nem szóltak egy szót sem. Se elutasítólag, se üdvözlésképpen. Mert e pillanatban haragon, sérelmeken áthatolva, úrrá lett lelkükön az a mélységes, megszentelt, örömteli csönd, amely hasonlatos lehet ahhoz a nagy csöndhez, amely új világok keletkezését szokta megelőzni. Ezzel szemben minden emberi akarat, küzdelem, rendezkedés hiábavaló, mert hiszen megelőzi a tudatos gondolkozást.

Ha sejtették volna, hogy egy vidéken vannak, az a gondolkozás már előre valamelyes álláspontra helyezi őket. Legvalószínűbben elkerülik egymást. Vagy ha találkoznak, a nagyvilági rutin jó segítségükre. De így nem Bethléri Andor állt a Mikey grófnő házában a küszöbén, de két szenvedő ember került szemtől szembe, aki egymást egykor lelkéből szerette.

Hogy mennyi idő telt el, míg új életviszonyaik minden nyüge, tilalma, érzelme jogaiba lépett, egyikük sem tudta. Alkalmassint nem több néhány pillanatnál, csak éppen annyi, míg a kis leány, aki elejtett ostoráért visszamaradt, szintén odafutott, hogy újjongva vesse magát Bethléri karjába.

- Nini! Nini! Édes Nini! - ismételtette, mialatt kényeztető csókokkal, cirógatásokkal igyekezett nagy örömét kifejezni.

Mindketten hálásak voltak Sziszinek, aki jelenlétével, víg csacsogásával időt adott nekik igazi énjük elrejtésére.

Most már csak egy kis elfogódás rezgett a Bethléri hangjában, amikor, szavait Sziszihez intézve, magyarázni kezdte, hogy: „Milyen régóta kereslek, kis szökevény!... mennyire meg voltunk ijedve... Már a csendőrök is kutatják az erdőt...” És még Mariról is beszélt, aki halálraváltan jött jelenteni a kis leány eltűnését. Szava suttogásba vész, amelyre csak Sziszi nevetése felelget néha-néha.

Judith jóformán mindezt nem is hallja. Hiszen nem mindegy az, hogy minő körülmények láncolata tette lehetségessé, hogy ő a Bethléri Adrienne gyermekét becézze? s hogy a még nagyobb lehetetlenség megtörténjék: az, hogy Bethléri Andor az ő házába lépjen?

Igy történt. Ez a tény. És ennek következményeitől kell majd védekezni... Kell? Miért kell?...

Judith daccal siet magával elhíttetni, hogy erre nincs is szükség, mert hiszen mi neki Bethléri Andor? Ki lehet neki a Valéry Adrienne férje. Senki. A senkinél kevesebb. S ha mégis némi érdeklődéssel fürkészi arcvonásait, ez onnan van, mert a megöszült hajról és a száj mellett húzódó két mély barázdáról szájalmat gerjesztő gyötrelmeket olvas.

És mialatt mindez kikristályosodik a gondolatában, ő nyugodt egyszerűséggel fogadja vendégét. Felel a kérdéseire. Elmondja, hogy a kis leányt milyen állapotban lelte ott kint az erdő szélén, sőt még azt is megvallja, és nevet is hozzá, hogy Sziszivel ketten az egész házat összevissza forgatták a nagy játszás közben.

- És nem volt nagyon terhére ez a kis hivatlan vendég? - kérdezte Bethléri elnézést kérő hangon.

Mire Judith mosolyogva csak annyit felelt, hogy:

- Kinek volna terhére az ablakon berepült kis fecske csicsergése?

Bethléri zavarral mormog reá valamit. Talán köszönetet, de legott jó szóval, szigorral unszolni kezdi kis leányát: „Siessünk, siessünk! Várnak odahaza...” Sziszi éles ellenvetéssel símul Judithhoz, oltalmát, biztatását várva, de nagy csodálkozására nincs, aki visszatartsa. Lám, az a jó néni, aki az előbb még minden szeszélyét örömmel teljesítette, most alig pillant reá és amint forró kis száját kezéhez tapasztja, az a kéz jéghidegen, remegve húzódik el tőle...

Most már Sziszinek sincs kedve tovább itt maradni. Nagy gyermekszemében könnyek gyülekeznek, s ahogy az ajtó kinyílik előtte, sértődve, szégyennel, szótlán duzzogással kullog apja után.

Bethléri egypár, nehezen előkeresgél, búcsúformulát ismételtet. Meglátszik rajta, hogy idegességének lassu a gyermek tipegése; ezért alighogy a kertbe lép, szinte durván kapja azt ölébe, s mintha menekülne, úgy rohan vele a kijárat felé. Szerencséjére éppen egy üres kocsi jő vele szemközt.

- A „Viola-villá”-hoz, - rendeli, míg Sziszit maga mellé ülteti a kopott vörösbársony ülésre.

Judith pedig sokáig áll ott a nagy ablak mellett, s tompult érzékekkel, fájó idegekkel bámul a távolodó két alakra. Még csak nem is gondolkozik. Csak érez, és tudja, hogy szenved. És percről-percre nő szívében az elkeseredés, a méltatlankodás, amiért mindennek így kellett történnie. Azután szobájába vánszorog. Lehet csak azért, hogy helyet változtasson, lehet, hogy valamit akart onnan kihozni, de amint öltözőasztala mellett elhalad, szemközt találja magát a tükörrel. És ekkor kimerülten veti magát egy karosszékre, majd képmására szegezve tekintetét, kétségbeesett öncsúfolással kezd nevetni, nevetni, hangos kacagással, görcsös zokogással.

III.

Ezalatt a kocsi lassu kocogással vitte elcsöndesedett utasait a megjelölt irányba. És már elő is tűnt az a csúnya faalkotmány, amely hamistégla-falaival, sehová se látó tornyával éppen annyit ront le a közelében álló fenyők szépségéből, mint amennyit ront üde arcon egy éktelen nagy bibircsó. Bethléri Andor szinte undorral tekintett reá. Igaz, hogy eddig se szerette. De nem volt miben válogatni, s mivel öreg házi orvosuk határozottan kijelentette, hogy a Sziszi kezdődő szividegességének egy tátrafüredi nyár lesz a legjobb orvossága, még örülhetett, hogy a Viola-villa tulajdonosa kegyeskedett az ő fejedelmi ajánlatát elfogadni.

A bérletet megelőző tárgyalásokat levelezéssel intézte el. A fürdőbe pedig csak előző estén érkeztek meg, így eshetett meg tehát, hogy a Mikey Judith házáról, jelenlétéről csak éppen ő nem bírt mindedig tudomással.

Mikor legutolszor hallott róla, úgy mondták: Indiában van és nem is készül vissza Európába. Az a kis francia attasé, aki mindezt elraccsolta, még olyasmit is mondott, mintha „votre belle compatriote, la comtesse Mikée - la connaissez vous? - egy gyönyörű kis „bungalow” miatt alkudnék valahol Simla környékén.

Azóta senki se ejtette ki a Mikey Judith nevét előtte. Még Adrienne sem. Ő legkevésbé. Tapasztalatból tudta, hogy ezzel csak a saját érdekeit rontaná. „Mert elég, hogy Andor előtt azt a nevet valaki kiejtse, hogy utána napokig teljesen „intraitable” legyen.” Így szokta magyarázni.

A mai találkozás tehát Bethlérít egészen váratlanul érte. S most még mindig meglepetve, kételkedéssel gondolt reá vissza. Pedig mi volt abban olyan hihetetlen? Sokkal csodálatosabb, hogy sohasem vette e lehetőséget számításba. De most, hogy mégis megtörtént a dolog, lám, az ő szívében nem lázadt föl a nehezen odacsalogatott békesség, hanem inkább rég nem érzett megnyugvás szállott a lelkére. Pedig nem is mert egy újabb találkozásra gondolni, még kevésbé arra, hogy ügyét-baját, úgy, mint hajdan, el-elmondja néki, és mégis, valahogy jobban ki volt békülve sorsával, amióta tudta, hogy az a melegszívű asszony itt van a közelében.

Végre megállt a kocsi, s a cselédek mosolygós örömmel fogadták a kis leányt, de ő nem sokat tudott róluk. Ezért Bethléri egyenesen az emeletre sietett vele, és a bűnbánó Mari segítségével ágyába fektette.

Közben megtudta, hogy sem felesége, sem anyósa nem tért még vissza Lomnicról.

Megkönnyebbülten sóhajtott föl. Pedig nem gyávaság riasztotta vissza attól a gondolattól, hogy Adriennek Judithról beszéljen, hanem ugyanaz az érzés, amely ösztönszerűleg arra késztet, hogy meg nem értő elől elrejtse kedves könyveiket.

- Sziszi pedig egy szót sem fog szólani, - jegyezte meg magának keserűn; mert nemcsak ő, de az egész háznép tudta, hogy anya és leánya közt sohasem fejlődött ki a ragaszkodásnak még csak árnyéka sem.

A kis leány legzsengőbb kora óta babonás félelemmel húzódozott attól a szép nénitől, aki mindig módot talál arra, hogy míg a komorna egy ruhát kapcsol a derekára, vagy míg fehér fogai között két-három drágaköves kalaptű csillog, kemény szóval, még keményebb érintéssel gáncsoljon, büntessen.

Nem, Sziszi nem fog csacsogni, a cselédek pedig, saját érdekükben, tartózkodnak majd a fecsegéstől.

Bethléri még egyszer körülnézett, hogy minden rendben van-e a gyermekszobában. Azután, vigyázva, lábujjhegyen kiosont a kis alvó mellől.

Földszinten volt az a helyiség, amelyet sajátmagának tartott fenn a ház beosztásánál. S hogy megrövidítse útját, felesége hálósobáján keresztül igyekezett a folyosóra jutni. De alig tudott a sok nyitott láda, földön heverő doboz, ide-oda szórt papiroshalmazok között tovább haladni.

Bethléri türelmetlenül csöngetett a komornának:

- Miért nem csinál itt egy kis rendet? - kérdezte kurtán.

- Mert a méltóságos asszony azt parancsolta, hogy hagyjak mindent így, - felelte a tudatosan borzas kis pesti nő sértődötten.

Bethléri vállat vont, de nem állta meg, hogy azt az érett sárgadinnyét, amely ott illatozott a takarítatlan fésük tőszomszédságában, egy más asztalra ne tegye.

- Ezt csak nem parancsolta!

- A méltóságos asszony egyáltalán nem szereti, ha a holmijaihoz nyúlnak, - felelte Jolán sunyi alázattal.

- Csináljon rendet. Rögtön, - szólt reá Bethléri. S bár alig mondta ezt suttogásnál hangosabban, Jolán legott sietett szótfogadni.

- Micsoda kis szoba ez? - kérdezte Bethléri, midőn azt látta, hogy a megfélemlített leány reszkető kézzel nyit ki egy rejtett ajtót.

- Azt hiszem, seprőtartónak volt szánva, - felelte, mialatt a már ott fölhalmozott üres bőröndök és skatulyák tetejébe tele öllel vitte, öntötte, dobálta a cipőket, papirokat, ládákat, amelyeket útjában talált.

- Dohos egy fészek. Miért nem szellőztetik?

- Mert nincs ablaka, méltóságos uram.

IV.

Bethléri örült, mikor újra a saját szobájában lelte magát; itt legalább öreg komornyikja a régi szokások szerint igyekezett rendet tartani. Mire odaért, már minden könyve, hírlapja éppen úgy volt odakészítve, ahogy ő szerette s a lámpa is ott hívogatta csöndes munkálkodásra, elmélkedésre az öblös tintatartó mellett.

- Hja! Ha dolgozni tudnék, - sóhajt, míg a nagy karosszékbe veti magát, és szégyenkezve számolgatja azt az időt, amikor utoljára látták a nevét egy könyv címlapján. - Négy esztendeje... Ki hinné, hogy azóta már négy esztendő mult el?... - De az az „azóta” nem fényes irodalmi sikerét juttatja eszébe, hanem azt a nagy íróasztalt, éppen itt, Tátrafüreden, csakhogy egy másik házban, és mellette, az összegyűjtött és aprólékos gonddal rendezett jegyzethalmazokra hajolva, újra látni vél egy asszonyt. A szerény munkatársát, a boldog élettársát... Azután megszegyenülve, önváddal telten gondol a kínos végső jelenetre.

Ejh! minek azokat az emlékeket bolygatni?...

Bethléri idegesen nyúl postája után és a sok fölösleges papiros között csakugyan talál is egy levelet, amely rögtön leköti figyelmét. Keszegi Márton írta, a hatalmas Lobogó még hatalmasabb szerkesztője.

„Tegnap egy kis „családi” értekezletünk volt, - írta a nagy ember, - és az összes belmunkatársak megegyeztek abban, hogy a kivándorlás történetét csakis te tudnád megírni, és ezért neked kell azt megírnod...” Még egyéb is volt abban a levélben: kérések, ígérek, érvelések, de Bethlérit csakis ennyi érdekelte.

- Megírom! - mormolja, mialatt jóleső izgalommal lépked föl s alá szobájában. - Megírom. - S eszmeláncolatok, konkluziók máris rendezkednek, rajzanak fölhevült agyában. Szinte csodálkozik, hogy a kért vezércikkek nem pihennek máris megírottan asztalfiókjában; hiszen „már akkor” foglalkozott e kérdéssel és gyűjtötte hozzá a jegyzeteket.

- Igaz, hogy „azóta” nem igen jutottam íráshoz, - hazudja magának. De mind hiába. Nagyon is jól tudja, hogy nem ideje hiányzott, de munkakedve. Mert négy év óta nem volt aki serkentse. Mert nem volt, aki azt, ezerféle kedves formába rejtve, csókolja az ajkára, sugdossa a fülébe, nevesse a szeme közé... úgy, mint valaki tette... hajdan.

Bethléri íróasztalához menekül és repülő tollal papírra vetett jegyzésekkel igyekszik emlékeitől szabadulni.

Nemsokára tényleg egészen belemerül munkájába. Föl sem tűnik neki, hogy mily szokatlan csönd van körülötte. Csak amikor végre egy kocsi áll meg a ház előtt, néz föl ijedezve... Egy-két pillanatig kedvetlenül hallgatódzik, de mivel nem hall semmi gyanusat, megkönnyeb-bülten hajlik ismét írására. Már újra feledni kezdte mindazt, ami nincs szoros kapcsolatban munkájával, midőn nagy robajjal pattan föl az ajtó, s nehéz bársonyruhában, bólogó tollakkal kalapján, özvegy Valéry Istvánné áll előtte.

Bethléri szótlan ámulattal csapja össze kezeit. Majd félig bosszankodva, félig nevetve kérdi:

- Talán lakodalomban volt, hogy ilyen parádéba tette magát?

Anyósa felelet helyett csak félvállát emeli gyorsan füléhez, azután messze hallható fejhangon támad vejére:

- Egész délután vártuk magát. Miért nem jött?

- Lomnicra? Még reggel megmondtam, hogy nem megyek.

- És ez ok?

- Nekem igen.

- De hiszen sürgönyöztünk magáért.

- Egy okkal több, hogy itthon maradjak.

- Milyen kiállhatatlan megint!...

Bethléri felelet helyett újra munkájára hajlott, de anyósa rögtön a háta mögé került.

- Mit ír? - kérdezte gáncsolódva, panaszosan.

- Semmit.

- Bár igazat mondana! Zsidónak való ez az örökös irka-firka, nem egy kamarásnak.

- Teljesen osztom nézetét.

Valéry Istvánné úgy érezte, hogy most valami nagyon nagyot kell, hogy odakiáltson, de föl-indulásában csak egy szó fért ki a torkán, az, hogy:

- Jujj!...

- Jujj? Szabad tudnom, hogy miért „jujj”? - érdeklődött Bethléry szelid mosolygással.

Erre Valéryné még vörösebb lett és még izgatottabb. Eszébe volt mindaz, amit négy év óta vágyik vejének a szemébe kiáltani, mindaz, amivel sérthet, amivel bánthat, és mégis, talán éppen mert annyira tülekednek torkában az elsőbségért, ismét csak egy szó bír utat törni magának, egy még élesebb, még gyilkosabb: „Jujj!...”

Bethléri most már fába vésett nyugalommal hajlik írására. A toll serceg, nyikorog a keze alatt. Pedig csak értelmetlen ákum-bákumok maradnak nyomában.

Szerencsére, Valéryné sokkal haragosabb, semhogy ezt megfigyelje.

Dühtől reszkető kezekkel kapja uszályát jobbra is, balra is előre, hogy a fehér harisnyákba bújó bokák szögletesen, idegesítő csúnyaságban világítanak ki a hozzájuk tapadó fekete fodrok közül; aztán suhogós göggel siet ki a szobából. Ám az ajtóban megáll, s félvállról dobja vissza a diadalmas csatakiáltást:

- Adrienne is itthon lesz rögtön, a - többiekkel, - s az ajtó máris robajjal csapódik be utána.

Bethléri azon volt, hogy utána iramodjék, de idejekorán észretért. Minek adná meg neki azt az elégtételt? Elég ideje lesz megtudni, kik azok a „többiek”, ha már megérkeztek.

Tíz perccel később kocsik zörgése, csengetyűk bongása verte föl Újtátrafüred éjjeli csöndjét, s a Viola-villa előszobája legott hangos lett ide-oda repülő parancsszótól, kacagástól, ajtócsapkodástól.

- Erre, erre! - hallatszott az Adrienne kellemesen izgatott hangja, és egy csapat fiatalembertől, asszonytól kísérve, lármás kíméletlenséggel rontott be férje szobájába.

- Mit szólsz ehhez? - kiáltá, míg nevetve, dicsekedve fényes kíséretére mutatott.

Bethléri, aki magát egy kicsit háziúrnak, főként azonban csapdába esett vadnak érezte, erőltetett szívéllyel fogadta vendégeit. Mélyen elrejtve forrt benne a harag. Ezt különben Adrienne már az első szónál kiérezte hangjából. De nem törődött vele. Ő neki ma egyébre volt gondja; mert ma nagy dolgok történtek odaát, a Palace Hotel híres szép halljában. Ott ugyanis, jótékony célra, „bazárt” rendezett néhány előkelő, ösmert nevű asszony, s bár Bethlériné, későn érkezvén a Tátrába, mint elárusítónő már nem szerepelhetett, mégis nyugodt lélekkel elmondhatja, hogy élete nagy vágya végre teljesült, mert ő társadalmilag teljes sikert aratott. Még öfensége, a Wolfenzottel-i nagyhercegnő is elhalmozta végtelen kegyével.

S ahogy visszagondol a mai szép délutánra, gögös örömmel határozza el, hogy még Mikey Judith grófnőt se fogadhatták volna szívéllyesebben. És ezt tudni, nagyon jól esik.

De Adrienne még egyebet is tud, azt, hogy a mai nap sikerét nem csupán egy jól alkalmazott ezerkoronás bankó hozta meg, hanem, - és elsősorban! - a Váray Elemér gróf méltatása. Igen, a szép, a kedves, a híres Mérmér grófé, aki egy pillantásával többet bír egy asszony hírnevén rontani, mint öt esti ujság, de akinek megadatott az a donjuani ritka tulajdon, hogy amely asszonyt kompromittál, azt egyúttal divatba is hozza. Talán ez a titka páratlan sikereinek.

Ma is, alighogy gyönyörű autóját fehérkeztűs kézzel a hotel elé kormányozta, rögtön nagy mozgalom támadt a szépek soraiban. Sőt még a hatvan éven fölüli hölgyek is siettek igazítani a kalapon, s helyrebodorítani a gallérok lankadt csipkéit. Nem kacérkodásból tették ezt, talán nem is öntudatosan, de éppen olyan ösztönszerűen, mint ahogy a Nemzeti Múzeum rokkantjai kihúzzák magukat, ha generálist látnak közeledni.

Váray Elemér grófot különben senki sem vádolhatta azzal, hogy holmi szellemi erők kifejtésével hajtja igába a szíveket. Nem. Váray Elemér gróf egyáltalán nem törődött szellemiekkel. Enélkül is elég foglalkozást biztosított neki jó sorsának két nagy adománya: szép (bár kissé vizenyősen kékes) szemeinek álmatag nézése és utánozhatatlanul bájos mosolygása. Ha, például, belépett egy bálterembe, arcán mindenkor csupa gond és komolyság honolt, mintha élete örök bánatára, mindeddig hiába kereste volna azt az egyetlenegyét, akit álmában imádott... de, ahogy a keresésben kifáradt, s már nézni se vágyó tekintete únott könnyel végigsiklott a fehér vállakon, pihegő kebleken, egyszerre csak lám, fölismerte *őt!* és ekkor legott az egész ember átváltozott. Szemét tágra nyitotta a viszontlátás öröme, lelkesedése; piros ajkán pedig hálásan, üdvöt ígérőn kezdett játszadozni az a szívet dobogtató híres szép mosoly.

Hány asszony gondolt erre heteken, hónapokon át, s minő áldozatokra érezte magát késznek, csakhogy az a mosoly őt illesse és ne mást.

Váray nagyon jól tudta ezt, de mindig igyekezett az öntudatlanság látszatát megőrizni, ezért senki sem volt (kivált olyan nőkkel szemben, akiknek kegyeire *nem* vágyott) olyan hódolatteljes, olyan szelíd, egyszerű és minden jó szóért hálás, mint ő. Volt valami a behízelt hangjában, csaknem alázatos kézcsokjában, ami olyasmit fejezett ki, mintha azt mondaná: „Bocsássatok meg nekem, oh ti, nem szép asszonyok, de, lássátok! igazán éppen olyan kevésbé tehetek arról, hogy ilyen ellenállhatatlan vagyok, mint ahogy nem tehet: pénzmakecske az illatáról...”

És megbocsátottak neki. Mi több, annyira természetesnek találták, hogy ő olyan, amilyen, hogy még azok az asszonyok is, akiket ő hozott hírbe, egészen más beszámítás alá estek, és rendszeren az járta meg, aki pálcát próbált törni felettük. „Milyen nevetséges prűdéria!” méltatlankodtak a legszigorúbb öreg dámák is. Csak akkor ítélték a szokott szigorral, ha olyan asszonyról volt szó, aki nem tartozott a szorosán vett társasághoz. Bethléri Adrienne nagyon jól tudta ennek a véleményárnyalatnak a létezését, de bízott csillagában, és abban a körülményben, hogy kamarásnak lévén a felesége, Báltelky szerint, máris a „küszöb” arisztokráciához tartozott.

Onnan már csak egy ügyes lépést kell megtenni, hogy az ember „teljesen bent legyen”. Ám ezt a lépést sokkal könnyebb lesz a Mérmér gróf útmutatására megtenni, mint Bethléri karján.

- Négy év óta még egyszer sem jutott eszébe, hogy tulajdonképpen kötelessége volna az én pozíciómat megkreálni! - panaszkolta anyjának Adrienne ma is. De, az ellen már csak magában lázadozott, hogy Bethléri minden effajta fölszólalást egy keserű: - „Magamnak vettelek el”-lel szokott visszautasítani.

Férjére tehát nem számíthatott, így, első időkben Báltelkyre gondolt, akinek négy nővére uralkodik a budapesti „nagy világ” fölött. Ámde hamarosan kiérezte, hogy a vénülő Győző grófnak már semmiféle társadalmi befolyása sincsen. Sőt ellenkezőleg. Mert a hajdan fényes gavallér rohamos vedlésnek indult, s ma már ösztönszerűleg csak ott érezi magát igazán jól, ahová a kopott tollazatu kakadut szokás relegálni: a portásék kis leányánál. S hogyha mégis be-betéved egy szalonba, szomorú azt látni, hogy mennyire nincsen már ott semmi keresnivalója. Ilyenkor csupa unalomból, idegességből bőbeszédű lesz és kellemetlenül jó emlékezőtehetségű.

Bethléri Adrienne ezek után igyekezett mentől ritkábban találkozni hajdani barátjával. Mégis, így hozta a sors, hogy Báltelky mutatta be neki Váray Elemért.

- S ezért tulajdonképpen hálásnak kellene lennem, - vallotta be magának a szép asszony. Mert csalhatatlan ösztönnel rögtön megérezte, hogy ez a korán kopaszodó, kissé bárgyu, de nagy „prestige”-ű ember az, akire neki szüksége van.

Nem is nyugodott, amíg teljesen és tökéletesen magához nem láncolta.

És különös! ez a nagy hódítás jóformán még áldozatába sem került.

Ezen azután ő maga csodálkozott legjobban, bár egy csöppet sem bánta, hogy az ellenállhatatlan férfiú beéri a látszattal. Így történt, hogy míg a világ jóleső szörnyűködéssel sok mindent tudott róluk „egészen biztosan”; Adrienne kezdett a saját erényének sziklaszilárdságával kérkedni. Sőt, már annak a sziklának a törmelékeivel sietett minden olyan asszonyt dobálni, támadni, sebezni, akinek akár jelenében, akár multjában a hibának legkisebb paránya lappangott.

Maga részéről ezt annál nyugodtabb lelkiismerettel tehette, mivel az ő hajdan oly sokat ígérőn forró vére hihetetlen gyorsan meghiggadt.

Ma már éppen olyan kevésbé érdekelte az élet érzéki oldala, mint a jövő élet nagy problémája. (Férjének ezt leplezetlenül és számtalanszor adta már tudtára.) De azért, a látszatért, szorgalmasan udvaroltatott magának és szorgalmasan járt a templomba is.

- Miért teszed? - kérdezte néha anyja, mikor, pénteki napon, spenóttal kellett, hogy beérje.

- Mert semmi sem „placieroz” egy asszonyt jobban, mint egy jól választott udvarló, és a vallás külsőségeinek betartása.

- Ebben igazad van, - hagyta reá Valéryné megadással; de mivel titkos düh lepte el valahányszor arra gondolt, hogy leányát a házasság nem helyezte „ab ovó” a spenót kényszere - fölé, arról kezdett beszélgetni, hogy tulajdonképpen a Sors nagyon mostohán bánt el velük, amidőn *csak* Bethléri Andort vezette útjukba.

Miért is nem akkor, rögtön Váray Elemért? De hátha most sem késő?... Történtek ennél még nagyobb csodák is... És a Valéryné önzetlen anyai szíve nagyokat dobban e gondolatokra.

V.

Már nagyon vígan folyt a mulatozás a „Viola-villa” szűkös ebédlőjében. Egy-két túlbuzgó pár szinte-szinte ráköltözött a cimbalomra, olyan lelkesedéssel izgett-mozgott a „Vékony deszka-kerítés” hangjaira. Még Borstenhorst Alvine grófnő is, a Wolfenzottel-i nagyhercegnő udvarhölgye, kezdte elhinni, hogy az a kalimpálás, kapkodós ide-odatipegés, amellyel éppen annyi dolgot adott erre-arra bólogatott fejének, mint lábainak, már magyar fogalom szerint is valóságos csárdás-számba megyen.

Csak a háziúr nem akart földerülni. Szívesen látta vendégeit, már amennyiben öntötte beléjük a pezsgőt és kínálhatta a hölgyeket Gerbeaud-cukorkával, - mindig volt néhány kiló az Adrienne közelében, - csakhoggy összeszorított száján, kényszermosolyán meglátszott, hogy nincs jó kedve.

Két forduló között oda is ment hozzá a felesége, és olyan arccal, mintha azt mondaná: „csak téged imádlak...” halkkal súgta a fülébe:

- Ne legyen már olyan medve, - azután, mielőtt még Andor felelhetett volna: - Persze, jobban mulatott ma délután Mikey Judithnál... vagy nem?... - s ezzel egy csókot lehelve mind az öt ujjára, nevetve, kedveskedve fujta azt férje szemébe.

De a következő percben már ott állt a szoba másik végén és a „Víg özvegy” keringőjének dallamára kezdte a „fejest” járni Váray Elemérrel.

Mindenki kitért az útjokból. Lassankint abba is hagyták a táncot, hogy jobban nézhessék. Adrienne pedig, ennyi bámuló tekintettől megrészegülve, utólérhetetlen bájjal, szilaján, eszeveszetten adta át magát diadalmámorának.

Hófehér tarkóját beléfektette táncosa két tenyerébe s forgott, forgott vele félig lehunyt szemekkel, pihegő ajakkal.

- Milyen asszony! Csupa esztétika!... Csupa szenvedély!... sugdosták az urak, éhes pillantással követve minden mozdulatát.

Bethléri is ott állt egy ablakmélyedésben, és nézte a felesége Salome-táncát, haraggal, nehezetteléssel, tiltakozásra készen. De ekkor egyszerre egy kéretlen igazság ékelődött öntudatába, az, hogy ez az asszony minden szavával, minden tekintetével, minden mozdulatával folyton-folyvást csak hazudik...

Rémes beösmérés. Szégyen. Undor. Meghasonlás, de mindennekfölött könyörtelen világosság támadt a nyomában.

Bethléri Andor szédülő fejjel osont ki a szobából. Érezte, hogy ha tovább is itt marad, nem tud úrrá lenni fölindulásán. Pedig mit akarhat? Csak nem kiálthatja oda ennek a becsipett társaságnak, hogy: „Nézzétek, nézzétek. Ez az a hazugság, amivel az életemet megrontotta.” Aztán jött a még keserűbb önvallomás:

- De méltók vagyunk egymáshoz, mondhatom; mert, kérde: mivel volna különb Adrienne, ha tényleg olyan lenne, mint amilyennek most mutatja magát? És én, akit ezzel a hazugsággal, vagy ezzel az igazsággal lehetett megrészégiteni?... Gyönyörű ok a megbolondulásra, mondhatom, de még gyönyörűbb az ok, amiért kijózanodtam. Remek. Mert ez az. Vége... De mióta?... Csak ma?... Nem. Évek óta...

Emlékeiben kezdett keresgélni. Mikor volt? Hogy történt? Igaz-e, hogy csupán csalódott érzékisége okozta az elidegenedést?

- Hát mégsem, - jött reá a válasz a szíve mélyéről.

És újra látni vélte azt a szobát, amelyben selymes csipkés párnák között pihen a fiatal anya: és hallja a haragos, sértődött hangját, amellyel rendelkezik:

- Vigyék innen. Látni sem akarom, hiszen csak - leány!...

Emlékszik, milyen fölháborodással kapta ki a kezéből a sivítós apró jószágot, s hogy suttogetta a fülébe: „Ne hallgass reá, egyetlen gyönyörűségem, tréfából beszél így... majd ha fölgyógyul, ő is olyan nagyon fog szeretni, mint ahogy én szeretlek.

De azóta hányszor, amikor Sziszi éles sírása, dacos védekezése ütötte meg fülét, hányszor gondolt vissza e jelenetre... Hányszor kérlelte Adriennet, hányszor vezette hozzá a duzzogó, vagy rémült kis leányt, s érette, vele könyörgött bocsánatért, szeretetért. Mindhiába... Adrienne sohasem érzett iránta ellenszenvnél egyebet.

És Bethléri lassan-lassan belátja, hogy amit az előbb a lényegesnek hitt, csak egy körülmény a sok közül, de, hogy ami életét megmérgezte, ami ellen nincs orvosság se a türésben, se a lázongásban, amit sem paranccsal, sem engedékenységgel el nem érhet, az abban a tényben rejlik, hogy Adrienne szívét nem tudja és nem fogja tudni soha gyermekük számára megnyerni.

- Talán nem is tehet róla... - folytatja keserves töprengéseit. - Ilyennek született... s ezzel vége... De én?

És gondolatai ismét odaviszik abba a napsugaras házba, ahol az lakik, aki legjobb barátja volt, de aki ma már még csak nem is ellensége többé, annyira közömbösek lettek egymáshoz.

De miért gondol erre? Miért vágnék a jó barát szavára, mikor azt, amit most érez, úgy sem mondhatná el senkinek? Mert mi állhat még előtte?... Csakis unalomban, ridegségben lemorzsoltnak napok beláthatatlan sokasága...

És Adrienne?

Bethléri ijedve ösmeri be, hogy már azt se bánná, ha ezután teljesen idegenül élnének egymás mellett. És ez az elfásult közöny egyszerre mértékét adja elhidegülésének.

Pedig szép volt Adrienne. Még ma is a legszebb minden asszony között, de Bethléri most már alig vette ezt észre. Kivált ma, amikor annak a másik asszonynak a képe kísértett emlékében. Egy kevésbé szép asszonyé, de akinek ezüst hajszálak simulnak homlokához. Időelőtti, sok titkos szenvedést eláruló, hullámos ősz hajszálak.

Mily más lenne az élete, ha csak egyszer megérinthezné őket, ha csak egyszer ott érezné a bocsánatkérő-csókjai alatt...

Ejh, örültség.

A hajdani önsajnálatnak nyoma sincs már benne. Könyörtelenül szaggatja érzéseit, gondolatait darabokra, s mentül jobban vizsgálja, mentül mélyebben tekint a saját lelkébe, annál nagyobb lesz meghasonlása, megbánása és kijózanodása. De egyúttal annál nyugodtabb elszántsággal tekint a jövőbe, ahol ezután csak egy kötelessége van: gyermeke fölött őrködni, nevelni és szeretni - az édes anyja helyett is.

VI.

- Ilona? Te itt?! - Mikey grófnő meglepetve siet a belépő elé. - Azt hittem, már elutaztál.

- Megérdemlem, hogy így büntess, - s a szép asszony szégyenkezve viszonozza barátnéja ölelését. - De...

- Eltaláljam?... Nem értél rá hozzám jönni, mert... menyasszony lettél. Igaz?

Ilona némán bólint rá igent, azután, bár nevetni próbál, szaván mégis átrezdül meglepettsége:

- Gratulálj, Judithom, mert... nagyon... nagyon boldog vagyok...

- Mily jó ezt hallani!

Judith egy percre teljesen megfeledkezik a saját gondjairól.

- Csakhogy végre rászántad magad, - mondja örömevel.

- Péter csak tegnap nyilatkozott, - védekezik a fiatal özvegy elpirulva.

- Oh... óh, maga kis képmutató. Mintha bizony hetek óta nem tudná, hogy szegény fiu milyen keservesen lesi azt a pillanatot, amikor nyilatkozhat...

- Azt hiszed?

- Tudom.

- Na lásd, én pedig hetek óta gyötöröm magam azzal, hogy hátha nem is tetszem neki...

- Ennyi nehézség után, persze ezer szerencse, hogy egymásra lertetek...

- Ne csúfolódj, édes... De tényleg mérhetetlen szerencse az, ha két ember egymásra lel.

Judithnak sürgős dolga akadt. Egy pillangót kellett az ablakról a szabadba engedni.

Ilona ajkába harapott. De mikor oly nehéz is itt ebben a házban boldogságról, jövőről beszélni, s még sok más mindenről is. Igazában ez volt az oka, amiért oly régen nem volt Judithnál. Pedig mennyi őszinte szeretettel ragaszkodik ehhez a sápadt asszonyhoz. De ez az... csak minden tizedik szót lehet előtte kimondani, s még akkor sem biztos az ember, hogy nem érintett-e titkos sebeket a lelkében.

Judith szakítja meg a csendet:

- Bethléri Andor tegnap itt volt nálam, - mondja, a tova repülő pillangó után nézve.

- Nem?!...

- De igen.

- Hogy merészelt...

- ...Nem tehetett róla, - és rövid mondatokban adja tudtára a Sziszi megtalálását. Azután, el-elakadó szóval, a viszontlátást mondja el.

- És most mit fogsz cselekedni? - kérdi Ilona aggódva. - Elutazol?

- Nem. Idehívok valakit.

Szőnyiné tágranyílt szemekkel bámult rá.

- Jól értettem?... azt mondtad, hogy...

- Igen. Marán Istvánt várom.

- Irtál neki?

- Még nem... de... de fogok. Vagy inkább sürgönyözök neki... ez gyorsabb...

Ilona minden mozdulatát aggódva figyeli meg.

Ez Judith lenne, akinek erős akaratát, önfegyelmét már gyermekkorában példaképül vette. Judith volna ez a remegő kezű asszony, akinek csak a két szeme ragyog ki lázas idegesen krétafehér arcából?... Még a hangja is más, mint szokott lenni. S még ő beszél arról, hogy „idehívok valakit...” De hiszen nagybeteg néz úgy ki, mint ő, vagy pedig valaki, aki nagyon, nagyon szerencsétlen.

Ilona föláll és odamegy hozzá:

- Édes, - súgja, amíg elébe térdel. - Hát még mindig olyan nagyon szereted And... azt a másikat?

- Gyűlölöm magamat.

- Ebben benne van a feleleted... te drága, szegény, szegény Judithom... - és Ilona, fejét azokra a szép, hófehér kezekre hajtva, csendesen, megértően együtt sír a magános asszonnyal.

- Tudod, hogy Bethlérít Adrienne nagyon szerencsétlenné teszi?... - kérdi azután, Judith szemébe nézve.

- Nem igaz! - kiált Judith szinte támadólag.

- Győződj meg róla magad. Nézd meg jól, és arcának minden vonásából ki fogod olvasni...

- Nem nézem. Nem akarom látni. Nem akarom tudni. Mi közöm hozzá?... - jajdult föl a kétségbeesés védekezésével. Hisz tegnap már megsejtette az Andor lelkiállapotát, s most fokozta vergődését az a tudat, hogy akit annyi éven át gondozott, vigasztalt, lelkesített, ahhoz többé soha egy jó szava sem lehet. Hogy soha, soha egy kézszorítással nem jöhet segítségére, hogy abból a szeretetből, amelyet immár hiába próbálna a szívéből kiirtani, egy tekintetet sem szabad neki juttatni, meleget árasztva vele a szívében...

Nem. Soha, soha többé.

- Mégis, - suttogja inkább saját magának, - egyet jól esik tudni, hogy ő mégsem lehet olyan szerencsétlen, mint... hogy ő mégse lehet egészen szerencsétlen, mert ott van Sziszi.

Ilona minderre egy szóval sem felelt, de most föláll és szembe nézve a grófnővel:

- Judith. Hallgass reám; lásd én mindebből egy tanácsot vonok le. Judith, édes, fogadd meg a tanácsom: ne hívd ide Maránt.

- De...

- Nem, édesem, Mikey Judithnak nem szabad gyáván viselkedni. Pedig, ha ide hívnád... És hidd el, csak a gyötrődéseidet tennéd még kínosabbá, ha bevennéd őt az életedbe? És éppen most.

- De... ha megmondanék neki mindent?

- Mit használnál vele? Oh, nagyon jól tudom, hogy Marán megértene téged és csak még jobb, még gyöngédebb lenne hozzád...

- Erre vágyom! - vágott szavaiba Judith szenvedélyesen. - Hogy ne legyek mindig, mindig így egyedül, ilyen elhagyatva...

- De éppen ez az, amiért nem hívhatod... Judith?! Hát nem érted? nem gondolsz arra soha, hogy - Marán *szeret*!...

Mikey grófnő néma irtózáttal temette arcát kezébe.

- Na, látod!... - sóhajtott Ilona.

Judith megadással vont vállat.

- Jól van, nem írok neki... most nem. Talán néhány nap múlva.

- Ez az, - kapott a szón Szőnyiné, - „talán néhány nap múlva...” - És a nyert csata kellemes érzését viszi magával, amikor elbúcsúzik.

Judith elgondolkodva néz utána:

- Ha ma nem... valószínűleg sohasem, - mormolja elszoruló szívvel. - Pedig fáj az a gondolat, hogy egyetlen jóbarátomat elveszítem... mégis, ha egy intő szó elég arra, hogy elhatározásomban megingasson... volna-e jogom őt magamhoz láncolni?... Másrészt ez a rémes magány... Ejh, igaza van Ilonának, várok. Hát ha idő múltával másként fogom látni a dolgokat.

VII.

És ismét napok teltek idegölő egyformaságban. Judith nem mert a házból kimozdulni. Félt a találkozásoktól. Mi lenne, ha valamely ösvényen Sziszi futna a karjaiba. Nem, nem, ennek sem szabad többé megtörténni. És lehetne kellemetlen találkozója is Adriennel, vagy éppen - vele... De egy délután, ablakából kinézve, megpillantotta Bethlérinét anyjával és egy nagy társasággal Csorba felé kocsizni, Sziszit ilyenkor valószínűleg otthon őrzik, a multkori eset óta... Dánosy pedig, csak úgy mellékesen említette, hogy Bethléri tegnap Budapestre utazott.

Ma tehát veszély nélkül járhat-kelhet az erdőkben. És mikor ott volt újra a rengetegében, úgy élvezte a fák törzsein játszó napsugarat, mint aki sokáig volt börtönben. A teljes csönd után oly jól esett a patak zúgását, fenyősuttogást hallani. Ma nem a hegyekbe vágyott; s ezért az útról balra, irtások, rétek felé vette útját. Több ott a madárszó, mint följebb, a gránit hangtalan birodalmában. Még itt is, a kevésbé mohos fenyők között, eseményszámba megy, ha egy-egy mókus ugrándozik az ágakon, vagy ha fiókbagolynak panaszos nyiszorgása hallszik. De mégis, mentül közelebb a falvakhoz, annál több a nyüzsgés-mozgás az erdőkben, és Judith ma erre vágyott.

Nemsokára ott bolyongott az erdő legmélyén. Rejtett utacskák kereszteződtek lába előtt. Ki tudja, hová vezetnek? Ember lakhelyére? Dúvad odujához? De szép mindenik.

Itt kék harangvirágok bólogattak mellette, ott kövér, bársony hátú „úri-gombák” üldögéltek. S mindenütt, mindenütt puha mohapárnák hívogatták békés pihenésre.

Judith keztyűit, kalapját maga mellé dobva, egész hosszában végigfeküdt a füben s belebámult a felhőtlen kék égbe.

Magasan, magasan két sas keringett. Judith elhitette magával, hogy érdeklődik irántuk, pedig igazában egész másra gondolt, s ez a két szabad madár csak néha-néha villant bele a tudatába. És ime, lassan, fájó gondolatai is eltompultak, s mivel napok óta alig pihent egy-két órát, most csendesen, jóltevően elnyomta az álom.

Mikor újra fölébredt, nyoma sem volt napnak, madárnak és az erdő sötétén hallgatott körülötte. Judith összeborzongott. Hideg volt. Haza vágyott, kivilágított meleg szobáiba. De hogyan? Az ösvényt már nem láthatja, az erdőn tehát nem mehet vissza. De talán ha keresztbe vág rajta, az országútat mégis megtalálja. És nem soká keresgélt. Csak egy réten, s egy dombon átvető ritkán kellett áthatolni, s máris ott állt a hegy alján lévő kereszt mellett. Itt mindjárt kevésbé ijesztette a magány. Lám, minden lépten kocsik lámpása tűnik, csillan, és szekerek zöreje hallatszik.

„Esetleg valamely jármű üres lesz, és én felülhetek” - gondolta Judith, most már a széles úton igyekezve hazafelé.

De minden kocsis, amely mellette elhaladt, telve volt utassal.

„De mégis... ott jön egy... úgy látszik üres.”

- Hé, barátom! - kiáltá Judith jó messziről. - Álljon meg.

A kocsis azonban int, hogy nem teheti.

„Ebben is van valaki”, - jegyzi meg magának Judith bosszankodva. De ekkor, éppen mikor egy magasságba ért vele, a kocsis belsejéből két erőteljes kéz kap a gyeplők után, s egy erős rántással megállásra kényszeríti a lovakat.

- Parancsoljon, - kiált ugyanekkor egy jól ösmert hang és Bethléri Andor, levett kalappal, a kocsira mutatva, máris ott áll mellette a poros országúton.

Judith meglepetve hökken vissza.

- Köszönöm... de... nem fogadhatom el... - hebegi zavarral, türelmetlenül.

- Akkor engedje, hogy felkísérjem.

- Nem.

De Bethléri mintha nem is hallaná tiltakozását:

- Csak hajts előre, - rendeli a kocsisnak, - a „Viola-villához”, - Bocsásson meg, - fordul aztán Judithhoz, - de éppen most hallottam, hogy kóbor cigányok járnak erre. Nem engedhetem, hogy ily késő este magában bolyongjon.

Judith önkénytelenül elmosolyodik. Egy hang a múltból; amikor még Bethléri minden lépését vigyázta, védelmezte.

„De most mi jogon szól bele a dolgomba?” - lázadozik legott.

- Igazán fölösleges a félelme, - mormolja hidegen, kelletlenül, de belátja, hogy most már nem tehet egyebet, minthogy lépteit a Bethlériéhez alkalmazva induljon fel az úton.

- Budapesten volt? - kérdi, miután jó ideig haladtak szótlanul.

- Igen. Pár órára. Szerencsémre nem kellett három napig ott maradni, miként hittem.

- Mily kellemes. - Judith csak gépiesen mondja ezt, de nyelvét az a kérdés égeti, hogy Adrienne, visszatértét, tudja-e? várja-e? S mivel ezt nem kérdezheti, bosszankodva veszi észre, hogy semmi más mondandó nem jut az eszébe.

Bethléri lopva nézeget át hozzá. Csak határozatlan körvonalakban láthatja. De még így is önkénytelen elégtétellel jegyzi meg magának: Milyen sugár az alakja, mily ruganyos a járása. És az arcéle még mindig olyan, mint egy érem; szabályos, nemes. Igazán gyönyörű... Ej, jobb lesz beszélgetni.

- A kaszinóban ebédeltem, - kezdi tehát könnyedén. - Persze ilyenkor Budapest Tugurnál sivatagabb.

- Gondolom.

- Azért mégis, - képzelje! - Találkoztam egy ösmerőssel.

- Valóban?

- Igen. Marán Istvánnal.

Csend. Judith némán fordítja el a fejét s néz bele a sötét erdőbe. De Bethléri egész biztosan tudja, hogy a név hallatára összerezzen. Villany-ütést nem érzett volna meg élesebben. És egyszerre oktan düh, irigység szállja meg ez ember iránt, aki talán ennek a szótalan asszonynak minden gondolatát betölti...

Hiába tudja, hogy nincs joga a féltékenykedésre, hogy a becsülete is közönyösséget parancsol, mégis ott érez torkában a haragot, a méltatlanságot s körmeivel véresre kínozza marokra szorított tenyerét, hogy ne jöjjön ki száján a sértő, a nevetséges, az árulkodó szemrehányás.

Nagy meglepetésére azonban Judith kezd Maránról beszélni.

- Rég nem láttam, - mondja egész nyugodtan. De ekkor egyszerre egész lénye megváltozik s most már rosszul palástolt izgatottság rezdül a hangjában: - Nem említette, hogy nemsokára ide jön? - kérdi.

- Ki? Marán?

- Igen. - És újra hosszú hallgatás áll be közöttük.

Judith sokáig forgat egy gondolatot agyában. Megmondja? Ne mondja?... Mégis, jobb lesz kimondani... határozza el és a szíve hangosan kezd dobogni: - Igen, kimondja: mert hátha az a kimondott szó végre elhatározássá érlelné benne azt, amitől fél, azt, amire vágyik. - És így történt, hogy szinte kihívólag kiáltá oda a mellette haladó férfiúnak, aki tulajdonképpen neki senkije, hogy:

- Igen. Marán! Hiszen ő, ő a vőlegényem...

Bethléri földhöz gyökerezve áll meg. Egy pillanatig értelmetlenül bámul Judith felé, de aztán, minden illemszabályt elsöpör fékevesztett fölháborodása.

- Nem igaz, - kiáltja tompán, elfúló hangon. - Nem igaz.

Judith szinte megijed szavainak hatásától, de mivel már kimondta, nem akarja visszavonni többé. Miért is?

Bethléri azonban egész közel lépett hozzá, s mivel a hold most már nappali fénnel világított a fehér útra, odahajolt Judithhoz, és a szemébe nézve, kérve, könyörögve ismételte:

- Ugy-e nem igaz?...

- Igaz lesz... - súgta Judith, lelke mélyéig megrendülve, de látszólag megmásíthatatlan elhatározással.

De Bethléri mégis ujjongani szeretne örömében. Tehát még nincs kimondva az a szó. Tehát még Judith nem a másé...

A másé? Eddig sohasem jutott eszébe ez a lehetőség, s most, hogy reá botlott, elviselhetetlen előtte még az árnyéka is. Mert igaz, hogy rútul viselkedett vele szemben, de végre is, ő férfi. És ő tulajdonképpen csak úgy tett, mint ahogy millió és millió házasember tesz nap-nap után ezen a világon; egyszerűen megcsalta a feleségét. Hogy az ő cselekedete súlyosabb következményeket vont maga után, mint az átlag megcsalások szoktak, az más lapra tartozik. De ha százszor megcsalta is, de ha százszor elhagyta is, Judith asszony, - és az ő asszonya. Mert az övé ma is. Lélekben föltétlenül az. Lehetetlen, hogy másképpen legyen. Egy olyan asszony, mint Mikey Judith, testben, lélekben hű marad... még ha az ellenkezőt hiszi is, mondja is.

De hátha megtenné?... ébred a kérdés, mély barázdát vágva önzésén, önérzetén. Bethléri fölriad:

- Miért mondta, hogy „igaz lesz...” ugy-e nem mondta komolyan?...

- De igen, nagyon is komolyan foglalkozom ezzel a gondolattal... De... nem is tudom, miért beszélünk mi ketten ilyesmiről?

- Hát miről beszéljünk? - tör ki Bethléri indulatosan. De szelid engeszteléssel jó reá a válasz:

- Szisziről... Kérem!...

Bethléri megszegyenülve vonja a Judith kezét ajkához:

- Édes kis Sziszi, - sóhajt azután. - Ha tudná mennyire aggódom miatta...

- Beteg?

- Nem éppen, de mindig az az érzésem, hogy az egészsége csak ajándék, s hogy egyszerre csak össze fog lankadni előttem, mint egy kis törekeny virág.

- Oh, dehogy! Csak úgy kell vele bánni, mint egy kis törekeny virággal.

- Úgy kellene, - siklik ki a Bethléri száján, - úgy kellene!...

Judith siet másról beszélni. Most már úrrá lett elfogultságán, bár élesebb megfigyelő talán a bőbeszédűségét vehetné gyanuba, de Bethléri olyan hálás érte. Oly jól esik ezt a rég hallott édes hangot hallani. Gyönyörködni benne.

Földkörüli útjáról beszél, elevenen, színesen. Ennél a tárgynál nem érheti veszedelem, s ezért egész lényét beleviszi előadásába, mesél a japáni virágszüretről, s a newyorki utcaforgalomról, ahogy jön, ahogy emlékében egyik kép a másik után előretolakszik... Észre sem veszik, hogy már Ófüredet is elhagyták, s hogy az a lámpás, amely az útra veti fényét, a Viola-villa ablakából világít.

De a Judith kalapjához egy ág verődik. S hogy Bethléri utána kap, s szolgálatkészen kezdi a belé bogozódó fátyolt kiszabadítani, ez a mozdulat, ez a csekélység elegendő arra, hogy egyszerre belehelyezze őket a jelenbe, fonák helyzetük tudatába, s az ezzel járó kellemetlen elfogódottságba.

- Óh, köszönöm, - hebegi Judith elhúzódva, s búcsúzóul bizonytalanul, ügyetlenül nyújt kezét.

- Ha megengedi, hazáig kísérem, - mormolja Bethléri félszeg meghajlással.

- Nem. Köszönöm. - S ez már hidegen, elutasítón hangzik.

Andor megérti, hogy nincs joga ellenkezni.

- Ahogy parancsolja.

S Judith néma fejbólintással folytatja vándorlását.

De Bethlérit ellenállhatatlan vágy sarkalja, nyomába iramodni.

- Csak még egy szót engedjen, - kiáltja a holdvilágos nyári éjszakába.

Judith mereven áll meg hangjára. Minden mozdulata visszautasító tiltakozás.

De mivel Bethléri úgy érzi, hogy ha most, valami varázsszóval nem tud összekötő kapcsolatot teremteni a kettejük lelkvilágában, akkor soha többé nem lesz rá alkalma... a vízbefúló mohóságával kap a Judith fehér keze után.

- Egy szót... kérek... - mondja alázattal, - megengedi-e, hogy néha, úgy, mint ma... ha véletlenül találkozánk... hogy akkor ismét... elkísérjem?

Mivel pedig Judith úgy érezte, hogy minden idegszála külön lüktet a boldogságtól, a kétségbeeséstől, tompán, ridegen csak azt felelte, hogy:

- Nem engedem.

VIII.

- Pista, hol vagy? Még elkésem miatta! Pedig a nagyhercegnő nem szeret várakozni!... Pista? Gyere már. Szaladj rögtön a padlásra. Keresd meg a bőröndöm kulcsát. Hát a plaidem hol van?... Egy-kettő... rohanj!

- Igenis, - s a gyorslábu kis csiffincs máris hármokint lépi a nyiszorgós falépcsőket.

„Mert, amikor ilyen napra ébredünk, mint ez a mai, jobb rögtön szótfogadni”, - gondolja bölcs előrelátással. De azért nem állja meg, hogy fölrkezve, kissé vissza ne kandikáljon. Hiszen olyan pompás hely ez a felsőemeleti tornác a megfigyelésre, hallgatódzásra. Úgyszólván az egész ház mozgását, nyüzsgését szemmel lehet onnan kísérni.

S ha valaha, úgy ma van odalent érdekesítő ide-odajárás, szaladás, hangos szó és zene-bona.

Ime, most is reccsen a Viola-villa rozoga följárója. Vajjon ki szalad rajta? Ni, ni, Jolán. A gyönyörűséges, de, oh, mily iszonyatosan „rátartós” komorna.

Onnan a magasból, óriás arányu kócos hajviselete igazában olyanforma, mintha egy fölfordított golyafészek indult volna útnak, ám Pistának - titkon - így is roppant tetszik. Ezért nagyot dobban a szíve mikor, - alig, hogy Jolán a Bethlériné szobájába érkezett - onnan éles sikítás, kiabálás és lefelé rohanó léptek zaja hallatszik. A kis inas majd átesik a korláton, annyira kihajlik. De azután megkönnyebbülten legyint a semmibe:

- Csak a Mari kapott, - dűnnyögi, és többé nem érdeklődik iránta. Még Sziszit se nagyon bántja, s csak úgy szokásból néz le hozzá egyszer vagy kétszer és azután megadással megy a dolga után.

A kis leány pedig, aki pesztrájával egyszerre került ki anyja szobájából, most a lépcsőzet két faoszlopa közé ékeli sápadt arcocskáját, s végtelen szomorúsággal tekint arrafelé, amerre játszótársa eltűnt. Olyan ijesztően egyedül érzi magát. Azután meg olyan különös ma itt minden. Mióta papa hajnalban odajött kis ágyához és megcsókolta, folyton-folyvást történik valami; már például az is, hogy senki sem gondolt az ő személyével. Se fürdőt nem készítettek, se tiszta ruhát nem adtak néki, de még a kávéjából is kifelejtették a cukrot. És amikor mindezt követelte, Mari is, Jolán is durván kiabáltak reá.

- Hagyjon nekem békét, mintha nem elég dolgom volna a méltóságos mamájával! - mondta a komorna.

A pesztra meg a nagymama szobája felé mutatva, azt súgta a fülébe:

- Ha sokat „szekéroz”, neki mondom meg!

E fenyegetés után Sziszi igyekezett is olyan csöndesen és illedelmesen viselkedni, akárcsak a bábu ott ni, a játékszekrény polcán; de nehéz föladat volt. Nem is járt sikerrel. Hogy volt? hogy nem volt? de tény, hogy mióta a mama szobájába vitték, mintha minden egyes tárgy életre ébredt volna körülötte. Székek gurultak erre-arra. Kalapok, cipők vándoroltak kanapéről az ágyra és vissza. Szekrények nyikorogtak. Fiókok ontották a drága csipkék, színes szalagok garmadáját. Sziszinek ellenállhatatlan vágya támadt a sok szépség között rendezgetni, turkálni. De legott két kemény kéz, messziről, magasból lecsapott reája, s hangos tiltakozása ellenére, vitte a legtávolabb eső zugba; s minden alkalommal valaki azt is mondotta, hogy: „legyen már csöndesen!”

Hát nem. Ma... nem. Lehetetlen. Akárhogy próbálja, nem teheti. Ez a sok szapora beszéd, mindenfelé repülő parancs, új meg új tárgyak megjelenése, eltűnése, mind, mind arra ösztökélték, hogy ő is lármázzék, ő is munkálkodjék, ő is mozogjon erre-arra. Sőt nem tudja,

hogy miért, de folyton táncolni, kacagni, nagyokat kiabálni volna kedve, bár ugyanekkor keresve-keresi az okot, hogy elpityeredjék.

- Hogy ez a gyerek milyen rossz ma! - ismételtette anyja minduntalan, s hol egy nyitott láda, hol az íróasztala mellől terelte el több-kevesebb gyöngédséggel. Végre is elvesztette türelmét:
- Vidd már el az utamból, - adta ki a rendeletet Marinak.

De mivel Sziszi nagyon szépen kérte, mégis megesett rajta a szive:

- Jó. Nem bánom. Ha csöndes lesz... de, ha meg se moccan! Érti?!... Oda ülhetnek Marival, ni. Jó? De ha csak egy szót hallok...

A többi Sziszi szó nélkül is megértette s megilletődve, némán húzódott meg pesztonkája mellett. Lassankint mégis suttogásba fogtak. Mari a gerlice meg a szarka meséjét kezdte. Gyönyörű mese az. Tulajdonképpen nem is mese. Csak arról van szó benne, hogy a szarka hogyan tanította a galambot fészket rakni, a szarka mindig azt mondta: „csak így, csak úgy...” a gerle meg mindig azt felelte rá, hogy: „tudom, tudom...” Ők ketten ott a Bethlériné szobájában, egy ablakmélyedésbe húzódva, még érdekesebbnek vélték, ha elosztják a szerepet. Mari volt a szarka, Sziszi a gerlice. Aztán fáradhatatlanul, mindig megújuló örömmel mondogatták egymásnak: „csak így, csak úgy... tudom, tudom...” Eleinte suttogva, félénk pillantásokkal a mama felé, aki egyelőre azzal volt elfoglalva, hogy az ékszereire lehelgetett, huhuholgatott s finom szarvasbőrrel fényesítette az amúgy is csillogó drágaságokat. De aztán... Sziszi még most se érti, sohasem is fogja megérteni, hogy hogyan jött az egész. Tény, hogy elfeledkeztek a tilalomról, s nagyon gyakran és nagyon is hangosan nevettek egymás szeme közé, hogy: „csak így, csak úgy”, „tudom, tudom...” ezért nem hallották meg, úgy kellett lennie, hogy ezért nem hallották meg a szigorú parancsot, hogy: „most aztán csend legyen!...” Nem. Nem hallották meg, és így villámszerűen érte őket a meglepetés, amikor azt látták, hogy Bethlériné fölugrik helyéről és, míg Sziszit félrelöki az útjából, Marinak égető, csattanós ütésekkel mér szájára, arcára.

Ami azután történt, olyan, mint egy álom. Mikor lépett Jolán a szobába? Mikor szaladt el Mari? Hogy jutott Sziszi a folyosóra?... Mind, mind összekúsálódó, fájó gondolat fejében... Mintha arra emlékeznék, hogy valaki azt kiáltja: „Mars ki!”, de ugyanakkor egy nagyon érdekes, arannyal átszőtt világoskék selyem csoda is lebbent át a szemhatárán, hogy egy nyitott láda belsejében eltűnjék... Valóban nagyon, nagyon különös nap ez a mai...

Sziszit ott kint a sötétes folyosón most már kezdte kínozni a kis gyermek vigasztalan unalma.

Mit csináljon, hogy elűzze magától?... Ki nem mehet, esik is az eső, bent a házban pedig kihez szegődjék, amikor reggel óta mindenki csak ide-oda taszigálja?

És ekkor újra eszébe villant az a kék selyem látománya. Ha megkeresné. Ha újra láthatná!... De mama? Biztosan nagyon, nagyon haragudnék, ha Sziszi visszamenne hozzá... mégis, mégis... az a kék gyönyörűség...

És a kék ruha győzött.

Sziszi földerülve hurcolt elő egy zsámolyt, s tette az ajtóhoz... mert azok a csúf kilincsek!... de még mielőtt célt érhetett volna, letett szándékáról. Mert ime, ott közeledett „Ágnes néni”, a terjedelmes, jó, öreg szakácsné, akinek mindig akadt egy kis csokoládétörmelék, vagy mazsola a kötényzsebében.

Ma azonban nagyon rosszkedvűnek látszott. Folytonos zsörtölődés között dolgozta föl magát a meredek lépcsőkön; de ekkor megpillantotta Sziszit és egyszerre mosolygóvá változott egész ábrázata.

- Aranyom, lelkem, - kérleli. - Nézze, drágám, egy sürgönyt hoztak a nagymamának. Vigye be neki. Én nem érek rá, nem is az én dolgom... de a sok haszontalan... - szava elvész abban a kiadós csókokban, melyeket a távirat átadása közben Sziszi kis kezére cuppantgat. - Ugy-e megteszi, cukrom?

Sziszi csak némán bólint a fejével, s máris szalad a folyosó tulsó oldalára.

Örült ennek a küldetésnek. Büszke is volt reá nagyon, mert egészen felnőttnek érezte magát általa. Így történt, hogy életében először közelített a nagyanyja szobájához félelem nélkül. Odaérve, élesen, öntudatosan hangzott a kiáltása:

- Nagymama!... Nyissa ki az ajtót!

Valéryné azonban csak egy bizalmatlan „Na? mi az már megint?”-tel fogadta és minden további szó nélkül kapta ki kezéből az írást. De lám, egyszerre olyan különösen kezdett viselkedni, hogy Sziszi meg is ijedt tőle, mégis mulatva nézte.

Mert alighogy a táviratot elolvasta, rögtön azt kiáltotta, hogy: „Uram segits!...” és a két öklével verdeste saját homlokát; aztán újra leült, újra olvasott és újra beszélni kezdett. Sziszi bámulva hallgatta, bár egy szót sem értett hangos panaszából.

- Ikrek! - rikoltozta Valéryné, s olyan dühösen nézett Sziszire, mintha őt tenné felelőssé a káros esetért. - Ikrek!... Na hát ez szörnyűség, s még hozzá... - s Sziszi mellett elrohanva, egyenesen leányához törtetett.

A kis leány tehát ismét egyedül maradt volna, ha kíváncsisága nem vonzza nagyanyja után. Így azonban, ügyesen, mint egy félénk és mégis vakmerő egér, surrant anyja szobájába s lopta magát a kék ruhát rejtő láda közelébe.

Ezalatt Valéryné növekvő izgalommal olvassa föl a sürgöny tartalmát:

„Két leány. Emma rosszul. Orvost Budapestről várok. Mamáért mely vasúthoz küldjön kocsit:

Zoltán”

- Hallod ezt Adrienne?

- Hallom, hallom.

- Hagyd már abba azt a kiállhatatlan pakkolást. Beszélni se tudok, ha egyszer egyik sarkában vagy a szobának, máskor meg a másikban.

- Sajnálom. De tudod, hogy a fenség nem szeret várni.

- De hátha Emma...

- Kérlek! ne kezd rá a sírást...

- De hátha szegény Emmám. Pedig már hatodszor...

- Útálatos... Sziszi, mit csinál maga?

- Én?... én csak nézem. Igazán csak nézem...

- Hozzá ne merjen nyúlni!... Ki az?

Pista félénken dugja be a fejét az ajtón:

- Tessék parancsolni. Itt a kuffer kulcsa.

- Tedd le. És most szaladj a kocsimért.

De Valéryné még idejekorán galléron fogja a szolgálatkész gyereket:

- Előbb eredj vissza a padlásra, - rendeli, - s hozd le az én ládám.

- Igenis...

- Pista, mondtam, hogy a kocsiért szaladj. Mit bámulsz úgy reám. Nem hallod?...

- De nekem pakkolnom kell! - panaszolja Valéryné, most már igazán sírva fakadva.

Bethlériné türelmetlen vállvonítással felel, azután ékszereit kezdi egy kezításkába rakosgatni. Közben rendelkezik:

- Jolán, menjen a gardero-be-szobába, és a második szekrény, első...

- De ha mondom, hogy nekem pakkolni kell... - vág közbe Valéryné, mialatt a komornát igyekszik lefoglalni.

De Bethlériné órájára nézett:

- Jolán! Maga most semmi mást nem fog tenni, mint nekem segíteni. Érti?... Siessen csak Pista után. De nem... Hívja be Jánost... vagy tudja mit?...

Ugyanekkor Valéryné is odaállt melléje:

- Jolán. A barna ruhámat, meg a bársonykalapomat... tudja...

- De mama, hagyj már Jolánnak békét! - kiáltja Adrienne türelmetlenül. - Ha olyan sürgős a dolgod, hívd be magadnak Marit és punktum.

- Csak előkapjam!... Mari-i?!... - s a folyosóra kirohanva, mértföldekre hallható hangon ismétli: - Mari?! Mari-i!!!...

Utána Adrienne is kisiet, s legott az ő hangja is fölhangzik a hátsó lépcső korlátjánál:

- János?!... Pista!... Erzs!... - kiabál rendre.

S mintha tűzre harangoznának, úgy perdül elő a ház minden zugából egy-egy siető, szuszogó, titkon szitkozódó cseléd. Még Ágnes asszony is előkerül a pincék tájáról, s neki Adrienne is, anyja is az emeletről lebeszélve adják ki a parancsokat. És ismét nyiszorognak a lépcsők, újra csapkodják az ajtókat. Ráadásul most már Valéryné és Adrienne szembeállt egymással, s éles fejjangból, dühös pillantásokkal, ökölre szorított kezek hadonászásával igyekeznek egymással megértetni, követelni, rábizonyítani, hogy kinek az indulása a fontosabb, s kinek a parancsa előbbre való.

Ezalatt a ládák, dobozok telt szobában a kis Sziszi nagy lelkitusát harcol; mert valahányszor a legnagyobb ládába pillant, mindig ott látja annak a mesebeli kék ruhának a csücskét selyempapirosok tömege közül kikandikálni...

Milyen gyönyörű lehet úgy egészben. Ha semmi sem takarja...

De nem szabad... Mama megmondta, hogy hozzá ne merjen nyulni... És nem. Nem is fogja tenni... Csak egy kicsit... Csak éppen hogy megérinti... abból csak nem lehet baj?...

Körülnéz. Sehol senki. Az ajtó betéve, azon túl éles, de távoli zajongás. Lám, most... most még messzebb mehetek. Igen. Ez a kellő pillanat... Sziszi lábujjhegyre áll, s úgy próbálja imádata tárgyát elérni. De nagyon nehezen megy... Szerencsére itt is akad zsámoly... És egy-kettőre ott terem vele a láda sarkánál. Most már sokkal könnyebb lesz a dolog. (Siettében nem is veszi észre, hogy a kis szék egyik lába alá egy cipősámfa került. Ki gondolna most ilyen csekélységre?)

Lehajlik. Szíve hangosan ver az izgatottságtól. Keze már ott van a csillogó aranycsipkék fölött. De ekkor, egyszerre, úgy érzi, hogy kiszalad a föld lábai alól. S hogy ösztönszerűleg kap valami támaszték után, teljes erejéből markolja meg a kék selyemruhát.

Csakhogya ez se védi meg a hátrazuhanástól; sőt inkább, ezer ráncba gyűrődve, formátlan hosszú sávban folyva utána, temeti a kis leányt suhogó selyme, tépett aranydíszé alá. Egy félpillanatnyi teljes csönd. Aztán az ijedtség és fájdalom éles sikoltást csal a kis leány elfehéredett ajkára.

Az egész háznép rémüldözve tódul a szobába.

- Jézus Mária! - jajdult föl Valéryné kezeit összecsapva. Adrienne azonban máris ott termett leánya mellett, s míg erélyesen hámozta ki a ruha és papiros tömkelegből, durván lábra állította, aztán fejétől lábíg végigtapogatta.

- Na. Ne bölgjön már. Hol fáj? - kérdezte.

Sziszti büntudatában felelni is alig mert, mégis, hogy anyja szigorúan ráparancsolt:

- Itt, - suttogta s remegő kis kezével odadörzsölt, ahol rendesen ülni szokott.

- Hát még?

- Nem tudom. De...

- Hát csakis ott fáj, mi?

- Csakis...

- Nahát, az fájhat még jobban is... - és büntető keze máris vaskapoccsal ragadja meg a kis gyöngé vállat. De mielőtt még térdére fektethetné áldozatát, egy postaszolga lép be a küszöbön.

Adrienne, Sziszit eleresztve, lángvörös arccal ugrik föl helyéről.

- Mi kell magának? - támad a szolgálára.

- Bocsánat, senkit se találtam, akinek átadhattam volna az üzenetet.

- Micsoda üzenetet?

- Telefonüzenetet, Lomnitzról. A fenséges asszony udvarhölgyétől.

- Hogy?

- Hogy a fenséges asszony egy óra múlva indulni kíván.

- Feleljen vissza, hogy pontosan ott leszek.

Nagy örömeben egy percre el is feledi haragját, de amint visszafordul, s újra szeme előtt látja kétezerfrankos párisi ruháját hasznavehetetlen állapotban, egyszerre még indulatosabban förmed leányára:

- Nehogy azt higgye, hogy a verést elengedem magának! Csak most nem érek rá! De majd ha visszajövök! Majd meglátja, hogy mit kap! Csak várjon! Jolán, siessünk!... Maga pedig, szófogadatlan, rossz gyerek, itt fog engem bevárni, látja? - s ezzel már vonszolta is a minden erejéből tiltakozó kis leányt ahhoz a benyílóhoz, amit valaha seprük befogadására építettek a Viola-villa rendszerető gazdái.

- Nem, nem, nem! Mama édes, sohasem teszem többet... mama... félek! - sikoltozott a halálra rémült gyermek, de Adrienne szó nélkül dobta be a molyos téli bundák és fürdőköpenyek közé; aztán megkönnyebbülten zárta rá az ajtót.

- De Adrienne! ha olyan nagyon fél... talán mégse...

- Ejh mit! - szakította félbe Valéryné szavát Bethlériné. - Egy fél óra múlva ereszd ki. Érted? - rendelte Pistához fordulva. S azzal ki-ki, lázas sietséggel kezdte az elindulást szorgalmazni.

Most már Valéryné is kapott segítséget, Ágnes asszony személyében. Mari még mindig nem került elő búvóhelyéről.

Negyedóra múlva kocsin volt minden utikészség.

Ekkor jutott Adriennek eszébe, hogy esetleg nem csupán komornájára, de Pistára is lehetne szüksége. Ezért „hamar, hamar! hozd a kalapod, keztyűid, és ülj föl a bakra...” parancsolta.

Még pár percnyi ide-odafutkosás, rendelkezés, izgalom, aztán a Viola-villa egyszerre, mintegy varázsütésre, elcsöndesedett. Ágnes asszony a szokatlan hajlongástól kimerülve, vonult szobájába egy kis bóbiskolásra. János egy pohár sörre szaladt át a vendéglőbe, a szolgáló pedig fölhasználta a kínáló alkalmat, és - egy kis maradék ételre - beintette magához a kertészbojtárt.

Hogy ezalatt odafönt, az elsőemeleti benyílóban mi történhetett, erre nem gondolt senki. Nem rosszakaratból, de egyszerűen azért, mert teljesen megfeledkeztek Szisziről és rabságáról.

S mikor - az esőtől hazaűzve, - Bethléri úgy déltájban visszaérkezett, meglepetve nézett körül; - Mintha egy lélek se laknék ebben a házban, - gondolta. De mikor tolvaj kulcsával az ajtót fölnyitotta, s ennek nyikorgására se mozdult semmi körülötte, kellemetlen érzéssel futott föl a lépcsőn. Azt tudta, hogy Adriennet nem fogja itthon találni. Hiszen három nap óta csakis a nagyhercegnő meghívásáról beszélgetett anyjával, de hogy se cseléd, se anyós, se Sziszi... nem siet elébe? Legkivált Sziszi? aki valahogy mindig meg szokta érezni apja közeledését, s örömmel, csókHzáporral ugrik az ölébe.

- Sziszikém? hol vagy? - kiabálta, szobáról-szobára menve. De semmi felelet.

Bethléri most már igazán aggódni kezd. Csak nem veszett el újra, mint a minap?...

Felesége szobáján áthaladva, szórakozottságában megbotlik valamiben.

- Az új párisi toalett?... - jegyzi meg közönyösen. Még az is átvillant gondolatán, hogy: „be furcsa?! vajjon miért nem vitte magával?...” de ekkor a kályha közeléből mintha gyöngye nyöszörgést hallana?!... Egy szökéssel ott terem.

- Sziszi?! - kiáltja kétkedve, s mégis örömmel, mert az jutott eszébe, hogy a kis bohó valószínűleg bujdosít játszik vele. - Sziszi, te vagy itt? - s keze máris nyitja a tapétaajtót, de legott ijedve hátrál; mert víg kacagás helyett, Sziszi sápadtan, szederjes szájszájellel, tágranyílt szemekkel, némán bámul rá, aztán fölsikolt és görcsösen, mintha ezer rémtől keresne nála oltalmat, veti magát karjába, kapaszkodik a nyakába, fonja lábait derekára, ahogy éri.

- Sziszim, aranyom! térj magadhoz, - unszolja csókokkal halmozva arcát, kezét, de a kis leány csak még jobban tapad hozzá, hogy szinte fojtogatja ölelő karjával. És sírás nem jó elkéült ajkára, csak folyton ismétlődő rémült sikoltozás.

Bethléri tehetetlenül cirógatja az átizzadt szőke haját, s becéző szóval vigasztalja, biztatja a kis leányt. De mindhiába. Végre is csönget. De amint siető léptek zaja hallatszik. Sziszi még élesebb sikoltozással védekezik:

- Nem... nem... ne jöjjön be!

- Ki ne jöjjön, aranyom?

Sziszi szemei szinte elfehérednek a rémülettől.

- Nem, nem, nem... Didi mama... nem, ne jöjjön... Nini... félek!... Didi mama... ver... nem, ne jöjjön! - kiabálja örülettel határos izgatottsággal.

- Mi történt itt? - kiált Bethléri a belépő Jánosra, s mialatt növekvő aggódással figyeli meg gyermekét, felbőszülve hallgatja a komornyik védekező, vádoló elbeszélését. Aztán vizet hozat, de Sziszi összeszorítja fogait s nem enged betölteni szájába egy kanálnyi sem.

Most már eltorzult arcán is szederjes foltok támadnak, s karja erőtlenül hull a Bethléri vállára.

- Hamar orvost!

- Nincs itthon.

- Az lehetetlen.

- De igen, méltóságos uram, valami túrista-szerencsétlenség történt a Jégvölgyi csúcsnál, s mind a két Füredről odavitték az orvosokat. Magam láttam, amikor elmentek.

- De Istenem... csak nem nézhetem, hogy gyermekem... Menjen csak... Nem. Ne menjen, - parancsolja hirtelen elhatározással, és máris ő maga indul, gyermekét két karra ölelve magához.

- Hová tetszik vinni?... - kiált utána az ámuló öreg, de Bethléri feleletet sem adva rohan, a legrövidebb ösvényeket keresve, futva, félőrülten, de tudva azt, hogy ha van segítség, ott meg fogja találni, ott, ahol annyi éven át mindig talált vigaszt, segítséget - Mikey Judithnál.

IX.

Harmadnapja, és még mindig semmi javulás!...

Feleletképpen Judith szomorúan von vállat, aztán kisiet, mert messziről az orvost látja közeledni.

Mit is felelhetne? Az igazat? Azt, hogy kizártnak tartja Sziszi fölgyógyulását?

- Igen, ha nem lett volna máris szívbajos, - mondta az orvos tegnap is. - De így... És higgye el, - tette hozzá mély sóhajtással, - higgye el, ha már idáig jutott szegényke...

A többi nem az orvos mondja ki, de a Judith szeméből lepergő könnycseppek.

De Bethlérinek nem szabad megtudni a valót.

Még nem. Az utolsó percig nem. Mert aki remél, az mégsem gyötrődik annyira.

Igy is éveket öregedett kétszer huszonnégy óra alatt.

Judith is, - amikor senkisémet látja, - kimerülten hunyja le szemeit, hiszen, amióta az a szakadásig megrázott csengő fölriasztotta, mióta azt az elalélt gyermeket leemelte a zsibbadó karról, egy pillanatnyi pihenést sem engedett magának.

Átvette. Lefektette. Ápolta... és... nem kérdezett semmit.

Azóta ő és Bethléri két nap és két éjjel éltek egy életet; aggódtak egy szeretettel. De, éppen mivel annyira csak annak az egynek éltek, nem is férközött öntudatukig az a gondolat, hogy ők most szokatlan körülmények közé kerültek. Sőt, éppen azt találták ösztönszerűen természetesnek, hogy amikor nagy bánat, nagy aggodalom szorongatja a szíveiket, ők így együtt küzdjenek, ők így együtt viseljék a gondokat.

Csak mikor Judith az orvostól elbúcsúzva visszatért, és másutt járó gondolattal azt kérdezte:

- Mit gondol? mikorra érhet Adrienne Tátrafüredre? - akkor egyszerre, minden átmenet nélkül, mint mikor egy sűrű fátyol hull le valamiről, szűnt meg öntudatlansága, és ő, pirulva, *a világ szemével látva*, tekintett helyzetére. De legott gögösen húzta ki magát. Mit bánja?...

És bár kellemetlen volt az a gondolat is, hogy pár óra múlva szemtől-szembe fogja magát találni Valéry Adriennel, de még ettől az érzéstől sem engedte magát lenyügözni; mert, igazában, most csak egyetlen egy kérdés bírt előtte fontossággal: a Sziszi állapota.

De ha lelkének legrejtettebb mélységeibe pillantott volna, talán őt lepi meg legjobban a fölfedezés, hogy aggodás, gond, idegesség alatt még valami lappang: öröm. Pedig ott volt, s ha nem is vette tudomásul, ha nem is hitte el, hogy az ad erőt a virrasztásra, az adja szájába a vigasztaló szót, az teszi olyan bársonyossá kezét, amikor a kis beteg szívlyüktetését számlálja, mégis ott volt az mindig és halkkal suttogetta: „Itt vagyok, mert ő is itt van újra te melletted.”

De öntudatos énje, a fegyelmezett, az önmagával szigorú, ám mások iránt méltányos én, egészen mást beszélt, és ezért Judith látszólag teljes nyugalommal tekintett órájára.

- Nem megy elébe?...

- Kinek? - riadt föl Bethléri tépelődéseiből.

- Adriennek...

- Miért menjek?

Judith hirtelen szemébe szegezte a tekintetét.

Miért?... oh milyen férfihoz illő fölkiáltás volt ez!... Miért? Mert jól esnék neki.

Bethléri homlokán mintha mélyebbre vésődnének a barázdák. De Judith úgy tesz, mintha nem venné ezt észre, s csak úgy, inkább magának folytatja:

- Végre is, minden gyermek úgy nő fel, hogy sarokba állítják... megbüntetik. Hogyan juthatna tehát valakinek még csak eszébe is, hogy ebből ilyen nagy baj lehet?... Nem, igazán senki-nek... - de mivel a Bethléri arcáról újra és újra föllobbanó haragot olvas, most odalép hozzá, s kezét feléje nyújtva: - Menjen, kérem... és... mondja meg Adriennek, hogy várom...

- De a kis leány? nem gondolja, hogy ha majd anyját felösmeri...

- Ha?!... felösmeri! - sóhajtott Judith kétkedőleg. - Egyelőre Adriennet nyugtassa meg... kérem.

Bethléri szerette volna azt felelni, hogy: hátha nem is nyugtalan; de mielőtt kimondta, máris szégyelte sivár gyanúsítását. Aztán, miután még egyszer benézett csöndes - milyen kétségbe-ejtőn csöndes! - kis betegéhez, szó nélkül hagyta el a házat.

Mire a Viola-villába érkezett, Adriennet már átöltözködés közben találta.

- Már biztosan tud mindent, - gondolta, és örült, hogy megkésett.

S valóban, felesége izgatottan futott elébe:

- Hogy van Sziszi? - de mielőtt még Bethléri felelhetett volna, fölényesen azt is megkérdezte, hogy: - Remélem, rögtön hivatott orvost?...

Bethléri karja önként lehanyatlott.

- Minő kérdés?! - felelte kedvetlenül.

Adrienne azonban, minden további érdeklődés helyett, haraggal, durván szólt oda hozzá:

- Magától minden kitelik, az is csak magának juthatott eszébe, hogy Sziszit elvigye hazulról.

- Egy üres lakás nem „haza”.

Adrienne ajkába harapott; de legott annál több rosszalással kiáltotta:

- De olyan állapotban!...

Bethlérit elfutotta a harag:

- Ki az oka?

- Talán én? - csattant föl Adrienne. - Tudtam, hogy reám fogja fogni. Tudtam. Pedig mi történt?... hogy én, félig büntetésből, félig tréfából... igen, igen, félig tréfából! egy félórára bezártam Sziszit a benyílóba... Hát aztán? máskor is megtörtént... Arról már nem tehetek, hogy egy félóra helyett egy órát... jó... hát mondjuk: másfelet! töltött benne... az se olyan nagy dolog... De ekkor hazajön maga, és ég tudja milyen képpel, milyen lármával nyitja ki ezt az ajtót. És mikor látja, hogy Sziszi kissé rosszul van, - tudjuk, hogy szívbajos, - meg is mondta az öreg Adler, hogy olyankor ágyba kell fektetni és hideg vízzel borogatni... de nem! Hanem maga, mint egy örült... mint az „Erlkönig”-beli apa, fölkapja, és szalad vele árkon-bokron keresztül. Most aztán rosszabbul van. Valamivel nehezebben gyógyul, mint más alkalommal. Ez baj. Ez szomorú. De ki tehet róla? Maga vagy én?

Bethléri összefont karral állt egy asztalhoz támaszkodva, és magára erőltetett nyugalommal egyszer se szakította félbe. Csak tekintetét szegezte reá kérdő csodálkozással.

- Van még valami mondanivalója? - kérdezte egész szeliden, és előre lépett. Hanem Adriennet szokás szerint éppen ezzel a nyugalommal hozta ki sodrából.

- Hát van!! - kiáltotta, s ő is közelebb lépett. - Tudja mi?... Az, hogy Sziszit még ma haza fogja hozni.

- Ki van zárva.

- Már pedig én követelem.

- Sajnálom.

- Követelem. Érti, követelem.

- Adrienne, maga nem is álmodja, hogy Sziszi milyen nagybeteg...

- Éppen azért.

- De értse meg, meg se szabad mozdítani...

- S ha megmozdítanák?

- Nem tudom. Nem kérdem. Talán sokkal tovább tartana a betegsége... talán...

Adrienne egy székre roskadt ennek a ki nem mondott szónak a súlyától.

- Nem. Nem igaz! - jajdult föl füleit befogva.

Bethléri ismét közelebb jött hozzá s önkéntelenül kitárta karját:

- Adrienne, - súgta gyöngéden, - ne hallgass reám. Lehet, hogy nem is igazat mondtam. Lehet, hogy Sziszi nem is olyan beteg...

- Ugy-e nem?... mondja... kérem, könyörgöm... mondja, hogy nem is olyan beteg? - zokogott Adrienne, és Bethléri sohase érezte őt oly közel a szívéhez. „Hát mégis szereti!...” gondolta, sok esztendőnek titkos keserüségét megbocsájtva, elfeledve.

S míg remegő kézzel simogatja lüktető homlokát, forró szemhéjait, életében először csókolja meg, nem a szeretőjét, de a feleségét.

Hanem Adrienne már újra odaáll elébe, s míg türelmetlen mozdulattal töröli le könnyeit:

- Csak képzelje! - mondja összeborzadva. - Ha meghalna Sziszi... Rémes még elgondolni is. Volnának olyanok, akik engem vádolnának a halálával. Engem!...

Tehát ez fáj.

Bethléri összeszorítja fogait, nehogy egy szó kiszaladjon a száján. De Adrienne rá se néz többé, hanem izgatottan kezd a szobában ide-oda járni.

- Most aztán mi lesz? - kérdi érdes, kihívó hangon.

- Mit, „mi lesz”? - felel Bethléri és most már nyoma sincs nála az előbbi ellágyulásnak. - Maga oda fog velem jönni a Mikey grófnő villájába... és...

Adrienne sértőn, gúnyosan fölkacagott:

- Azt már nem!

- Az Istenért! Adrienne, ne beszéljen ilyen képtelenségeket. Már hogyan jönne oda... Sziszi-hez.

- Hozza el. Mondtam az imént: hozza el.

- De nem hallotta, hogy...

- Hiszen éppen most mondta, hogy: „nem igaz, ne hallgass reám. Nem is olyan beteg.” - (Mindezt a Bethléri hangját utánozva.) - Nahát?!...

Bethléri türelmetlenül állt vele szemben. Mit magyarázhat egy asszonynak, aki nem akar érteni?... De azért mégis megkérdezte:

- De hát miért ne jönne?

S ekkor Adrienne önzése egész öntudatlanságával felelt:

- Mert az nekem nagyon alkalmatlan.

- Csak?

- Maga nagyszerű. Hát nem elég az? De, ha tudni akarja, van más okom is.

- Én csak egyet akarok tudni: jön, vagy nem jön? mert én megyek.

- Jó. Hát én is megyek. De azt mondhatom, hogy sohasem bocsátom meg magának...

- Mit?

- Hogy odakényszerít a... a kedveséhez.

Kimondta. Pedig nem volt szándékában, mert maga sem hitte. S mikor tegnap Báltelky a fülébe súgta, csak jót nevetett a képtelen ujságon. De most mégis kimondta. És örült, hogy megtette. Ez legyen a bosszu ezért a kényszer-vándorlásért.

Nem mintha Sziszit nem szívesen menne ápolni, - szegény kis leány, ki hitte, hogy annyira gyöngék az idegei? - de így, ország-világ láttára, beállítani Mikey Judithhoz? Nem. Ez nem kellemes! Lopva tekint át férjére, hogy szavainak hatását kifürkéssze; Bethléri azonban egy fél pillanatra egészen közömbös arccal lépkedett mellette. Meglátszott rajta, hogy szórakozottságában nem fogta föl rögtön a szemébe dobott vádat. Azután se felelt egy szót sem, csak hosszán, összehúzott szempillák alól nézett át Adriennere. De ebben a nézésben annyi fölény, és annyi semmibevétel összpontosult, hogy a fiatal asszony megszégyenülve kapta el tekintetét.

Most már sokért nem adta volna, ha visszavonhatja rágalmazását; hiszen nem férjét szégyenítette meg vele, hanem ő érezte úgy, mintha egyszerre eltörpült volna, s messze, messze maradna el mellőle.

Mily kétségbeejtőn kellemetlen érzés. Kivált ma, hogy a legutóbbi napok emléke járul hozzá.

Sírni szeretne idegességében.

Miért is engedett a Váray unszolásának, s ment el vele, - míg a nagyhercegnő a zakopanji nőiparkiallítást tekintette meg, - ahhoz az elhagyott vadászkunyhóhoz?!

Örültség volt.

Most már nem is érti, hogyan történhetett. Igazán, egy húszéves asszonyka se viselkedhetett volna könnyelműben, ostobábban.

Másfél év óta megérték, ő és Váray, azzal, amit „amitié amoureuse”-nek szerettek nevezni, s most egyszerre...

Miért? Mert a lengyel vendéglősnek erősebb volt a pezsgője?... Útálatos!

- És ha legalább hasznom volna belőle?... De mi? - lázadozik elégedetlenül.

És hogy mindettől a gyötrő, kellemetlen és izgató gondolattól szabaduljon, úgy tesz, mintha máris feledte volna előbbi mondását. S, ahogy a Mikey-villához sietnek, idegesen, túlzott szóbőséggel elkezd Szisziről kérdezősködni:

- Hogy van? Mikor volt az utolsó rohama? Vajjon meg fogja-e anyját ismerni?

Közben, tekintet nélkül arra, hogy Andor figyel-e szavára vagy sem, a nagyhercegnőről beszélt. Elmagyarázta, hogy az első két sürgőnyt azért nem kaphatta, mivel a fenséges asszony egészen másképpen rendezte a kirándulást, mint ahogy előre meg volt határozva. Dunajec helyett Zakopanjába mentek, és onnan Krakóba. És mindenütt bál, diner, mulatságos piknikelés az erdők szélén.

- Persze, ha tudtam volna!... - sóhajtja közbe-közbe. Pedig tulajdonképpen már félig-meddig kibeszélte magából aggodalmát a jövőben és megbánását a multra nézve. Önzése, mulatási vágya egész életén át mindig diadalmasan küzdött minden ellen, ami kellemes izgalomnál több terhet rótt volna az érzelmeire. Így most is. Ezért, még mielőtt azt a házat megpillanthatta, melyben beteg gyermeke feküdt, ő máris elhitette magával, hogy férje is, a cselédek is túloztak elbeszélésükben.

Titkon inkább azon tündött, mi módon kerülhetné ki a Judithtal való találkozást.

- Siessünk, Adrienne! - rázta föl gondolataiból Bethléri türelmetlenkedése.

- Igaza van, - felelt engedékenyen, s míg most már ő is csaknem futásba kezdett, biztatással, meggyőződéssel kiáltotta oda férjének: - Majd meglássa, két-három nap múlva egészen, de egészen jobban lesz Sziszi. Én az illet előre érzem!...

Éppen kanyarodott az út, amikor ezt mondta, ezért megdöbbenve állt meg, amikor közvetlen közelből jött szavaira a válasz:

- Eltalálta, méltóságos asszonyom! Kis betegünk máris egészen, de egészen jobban van...

Mit jelent ez? Ez a hang? Az a szomorúság az orvos arcán? Ez a néma kézszorítás? És a Bethléri elsápadása, följajdulása?

Nem. Nem lehet. Tévednek. Örültek. Rosszakaratu gnomok egytől-egyig... Adrienne mindent s mindenkit gyűlöléssel taszítva félre útjából, rohan be a házba.

Nem is kérdi, merre kell menni. Túlizgatott idegei biztos ösztönnel útba igazítják.

Egy kis fehér ágy mellől nyulánk alak áll föl. Judith, - ötlík az eszébe, - de máris feledi. Senkit se lát meg. Senkit sem figyel. Se Andort, aki utána lépett a szobába, se Judithot, aki hangtalan léptekkel távozott mellőlük.

- Sziszi! - sikoltja az ágy mellé vetve magát. - Sziszikém, egyetlen angyalom! Miért még el? miért szomorítod így szegény jó mamádat?

Térdre roskadva, arcát a takaróba temeti. De, mint egy sebzett állat, pillanatra sem találja helyét. Fejét folytonos nyögéssel, fájdalmas föl-följajdulással teszi idebb-odább, hogy fekete hajába mindig belekeverednek a kék gencianák, melyeket Judith az imént szórt a takaróra.

Most ügyefogyott kézzel, oda se tekintve, a kis halott keze után keresgél, de mikor megleli, de mikor hidegsége érinti az ő lázas ujjait, egyszerre egy még vadabb sikoltással hátrahanyatlik, s élettelenül terül el a szőnyegen.

Bethléri, aki eddig saját bánatába mélyedve állt az ágy szélénél és néma kétségbeeséssel tekintett a kis fehér arcra, most fölriadva hajlik őt fölemelni.

Ám Adrienne csak órák multával tért kissé magához, de akkor se annyira, hogy környezetét tudomásul vehette volna. Kábultan, gondolat nélkül hagyta, hogy hordágyra tegyék, s vigyék, lassan, minden lépésre vigyázva, a Viola-villába.

X.

Két hét telt el, mióta Bethléri, millió csillag közömbös ragyogása elől is rejtegetve, bujva, kilopta a könnyü kis koporsót a Mikey-házból.

Mint valami rettenetes nagy bűnnek a bizonyítékát, úgy kellett, eltitkolni, úgy kellett takargatni. (Nehogy a fürdőtelep betegek vagy mulató vendégei megütközzenek azon, hogy Halál öfelseje itt, a közvetlen közelükből merészelt valakit magához rendelni.) És lent Szalókon, a kis falusi temetőben se fejthettek ki semmi pompát, mert akkor tova rebbenhetett volna a hír, hogy idegen határon halottat vittek keresztül, és ez újra sok emberben ébresztett volna lázongó méltatlankodást, mert úgy tartják: amerre halott elhalad, ott mindent el fog verni a jég.

Amióta azt az egyszerű kis koporsót leeresztették a sírba, Bethléri csak gépiesen vesz részt házanépe életében, de ő maga nem érdeklődik semmi iránt.

Csak békét, csöndet keres. Csak a magány esik jól neki, aki annyira egyedül érzi magát.

Még Judithnál se volt azóta.

Szégyelt részvétet koldulni tőle, akinek már úgyis annyi hálával tartozik.

Azután meg egy-két nap mulva elutaznak úgyis, és neki kötelessége a feleségével tartani. Bethléri önváddal telve gondol Adriennere. Mennyire félreismerte. Mennyit vétkezett ellene, amikor gondolatban szívtelenséggel, könnyelműséggel vádolta. Pedig lám, ha nem érezne ő is mélyen, igazán, megviselhette volna-e így a csapás, mint ahogy megviselte? Hiszen még a temetésre se mehetett a gyöngeségtől. Ma az első nap, hogy egyáltalán a chaise longue-ról föl tudott kelni.

És az az idegesség, ahogy rendeleteit egymás tetejébe adja, mindig visszasan, mindig megsemmisítve egyiket a másikkal, mindmegannyi bizonyosága annak, hogy lelke egyensúlyát még mindig nem tudta visszanyerni.

És mégis! Honnan van az, hogy ugyanegy kedves halottat siratva, ugyanegy bánattól gyötrődve, ők ketten mégse tudnak egymásra találni?...

- Én vagyok a hibás. Lehetetlen, hogy ne én legyek a hibás! - töpreng Bethléri és elmondja magának százszor is, hogy csak az ő beteg agyának a képzelődése az is, hogy valahányszor felesége a kis leányról kezd beszélni, egy-egy mozdulata, s ahogy fölsír, ahogy a bútorokba kapaszkodva vonszolja magát a szobán keresztül, mindig újra és újra azt a jelenetet juttatja eszébe, amikor ott látta a halott Vihar Ernő mellett, kacérkodva a könnyeivel, tőkét csinálva a bánatából.

- Ocsmányság tőlem ezt a két esetet összehasonlítani! - korholja magát, - de azért hiába próbálja, nem tud Adriennel kis halottjáról beszélni.

Aztán azok a gyászruhák. Biztosan minden asszony ugyanúgy fogja föl a kérdést, mint az ő felesége, mégis olyan jól esnek, ha Adrienne nem törődne velük olyan behatóan.

Ki hinné, hogy ilyen nagy fájdalom közepette fontossággal bírjon az, hogy a gyászfátyol földig ér-e vagy csupán térdig, s hogy a crêpe-el szegett ruha empire- vagy reform-szabás szerint készült? Mégis emiatt két hét óta elképzelhetlen mennyiségű sürgöny- és telefonüzenet jött és ment Budapestről a Viola-villába és vissza. És egyszer Adriennet csaknem sírógörcsök között találta, mert a „jet”-nyakék törve érkezett meg egy híres bécsi cégtől.

És a látogatások?

Reggeltől estig tele a ház csacsogó, sajnálkozó asszonynéppel, akik ott ülnek az Adrienne nyugágya körül. S folyton hallszik az Adrienne hangja is, amint panaszosan, méltatlankodva elismételgeti, ahogy volt, ahogy történt.

- Én... én... én... - vegyül minden szavába. Mert tulajdonképpen sokkal kevesebbet beszél kis halottjáról, mint saját magáról.

Mindez oly zavarón hatott Bethlérire. Mert mindig elrontotta azt a képet, amit az új Adrienne-ről magának alkotott.

Vagy mégis csalódnék? Csupán ő képzele, hogy van egy új Adrienne? Holott új, - csakis a körülmény, melynek ürügyéből - eddig ki nem élvezett izgalmakat él át?...

És mikor Bethlérit ezek a gondolatok kínozzák, csupa ellentétes érzés rágódik a lelkén.

Hogy győződjék meg az igazságról? És hogy vezekelje le vele szemben, hogy gondolatban annyiszor megrágalmazta?

De ha ösztöne még sem csalta volna meg, hogy éljen vele ezután is, most, amikor már nincs többé az, aki egymáshoz láncolta őket?

Sokszor vágyott bizonyásra, de még többször rettegve riadt vissza tőle.

- Csak azt tudnám, hogy őszinte-e nagy bánata?... - tépelődött, bár szégyelte tépelődését.

Egy délután azzal a szándékkal nyitott az Adrienne nappalijába, hogy megkérdezze: elég erősnek érzi-e magát Szalókra kocsizni, és elbúcsúzni leányuk sírjától.

El volt rá készülve, hogy feleségét chaise longueján fekvé fogja találni. Meglepetésére azonban a szoba üres volt, hanem a nyitott ablakon át behallszott nevetéssel teli szapora beszéde.

Bethléri megütődve állt meg. Lehetséges ez? De ekkor egész tisztán hallotta, amikor Adrienne valakinek kacérkodva mondja:

- Azt találja? Oh dehogy! A fekete senkinek sem áll jól. Alig is várom, hogy kihámozzam magam belőle.

S rá egy férfihang, kérőn:

- Mikor?

- Minő kérdés! - hangzott az asszony izgatott nevetése. - Legalább hat hónap múlva.

- Nem úgy értem. De mikor - nekem?...

Bethléri egészen az ablak mellé húzódott. Tisztában volt ugyan azzal, hogy ő most ocsmányságot művel, tekintve, hogy hallgatódzik. De vannak körülmények, amikor a legtökéletesebb kultur férfi se cselekszik másképpen, mint a legprimitívebb férj.

Azok pedig ott künt, a napsugártól beragyogott erkélyen, mit sem gyanítva közelségéről, gyügyögtek, suttogtak, tervezgettek tovább.

De egyszerre, anélkül, hogy lépteit hallották volna, előttük állt Bethléri, és Várayra szegezve tekintetét, nyugodtan mutatott a kijárat felé. A szép Elemér gróf csodálkozva, nevetgélve nézett föl reá, de nem mozdult helyéről. Azonban Bethléri most már egészen mellé állt, s mint akit álmából ébresztenek, nyújtózkodva egyenesedett ki, aztán unott hangon, de melynek tompa suttogásában megmásíthatatlan elhatározás rezdült:

- Szeretném, ha saját erejéből hagyná el házamat... mégis kevésbbé lenne kellemetlen... Nem gondolja?...

Most már Adrienne is odafutott hozzá, s karját megragadva:

- Megörült? - kérdezte a dühtől, szégyentől elfehéredve. - Váray gróf a nagyhercegné megbízásából van itt, hogy részvétét...

Bethléri, aki egy erélyes vállmozdulattal lerázta magáról az Adrienne kezét, még mindig ott állt előbbi helyén, és le nem vette tekintetét Várayról.

A gróf végre is belátta, hogy nevetséges helyzetéből csakis visszavonulással menekülhet.

- Rendelkezésére állok... - hebegte, kalapját keresgélve.

Bethléri szótlán nyugalommal hajlott meg előtte, s kifogástalan udvariassággal nyitotta ki az ajtót.

- Szerencsétlen! - kiáltotta Adrienne, mikor magukra maradtak. - Mit csinált? Hát nem tudja, hogy Váray...

- Kilövi ama bizonyos példabeszédes ász a kártyából?... Tudom. Hát aztán?

- Semmi.

- Arra gondol, hogy az én ügyességemről is ez a legenda van elterjedve?... Legyen nyugodt, ha ő nem ló le engem, én életben hagyom őt - magának, és a magához hasonlóknak.

- Andor?!...

- Hagyjuk, kérem. Négy évig hallgattam. Maga már azt hitte, hogy egy teljes papucshóst nevelt belőlem... Igaza is volt. Csak egyet felejtett el, vagy nem is tudott soha: hogy a leányomért tűrtem és hallgattam. De most már - leszámolhatunk... Maga is jobban jár így... nem gondolja? Szabaddá teszem. Vagy Váray szabadítja meg tőlem, de szabaddá lesz; ezt ígérem... - s ezzel nyugodtan, ahogy jött, semmit se hallgatva az asszony védekezéséből, könyörgéséből, eltávozott.

XI.

Szánok csilingelése szakítja meg a téli alkony csöndjét.

- Érkezés ideje, - jegyzi meg valaki a Grand Hotel törzsvendégei közül; s legott kíváncsian lesik, hogy ismerős fog-e a mázsás bundákból kibontakozni.

- Ha jól látom, - örvendezik Pratersteinné, - az ott, jobbra, Bethléri Andor, - s már föláll, hogy üdvözlje, de mást gondol. - Nem, mégis megvárom, hogy ő szól-e hozzám, - magyarázza őszinte jóakarattal. - Ki tudja, hátha jobban szeret teljesen magának élni... mert, úgy mondják, hogy a párbaja óta még mindig betegeskedik.

- Még mindig?! - lázong a bankigazgató, - nahát, azt kérdem én, hol itt az igazság?! A férj sebesül meg, az udvarló pedig ép bőrrel menekszik.

Pratersteinné kárörvendezve kacag:

- Csak várjon, kérem, várjon, és meg fogja látni, hogy mégis Váray Elemér a halálos sebesült.

- Hogyan?!

- Úgy, hogy ő többé soha, sohasem fog Valéry Adriennetől megmenekedni.

- Lehetetlen?!... Azt hiszi?

- Ösmerem őket. Ezért, akar velem fogadni, hogy mához egy évre a szép Adrienne Váray grófné lesz?

- Ha ilyen határozott hangon állítja, dehogy is fogadok... Inkább azt indítványozom, hogy menjünk bridgezni...

Ezalatt Bethléri az emeletre ért.

- Parancsol még valamit, méltóságos uram? - kérdezi a pincér, miután szobájába vezette.

- Köszönöm, semmit... de megálljon csak: mindig idefönt kívánok étkezni.

- Igenis, értem.

Bethléri egy karosszékbe veti magát.

- Végre nyugalom!... - sóhajtja meglelégedéssel, mert olyan jól esik. Félév óta még egyszer sem élvezte fájdalom nélkül, s még azon az áron is csupán a párbajt követő első pár hét alatt. De aztán, folytonos hajsza; folytonos zaklatás. Ujságírók. Ügyvédek. Bíróság. Orvosok. A társadalmi rend összes őrei...

Sőt egyszer, - az öreg Sándory grófné túlbuzgó gondoskodása folytán: - pap is.

Bethléri elmosolyodik e visszaemlékezésre.

Szegény jámbor kapucinus! Milyen rémulten nézett reá, amikor megsúgták neki, hogy az, akit utolsó kenettel el akar látni - luteránus...

Csak egy valaki nem jött. Nem is jöhetett. Nem is várhatta. Semmi joga sem lehetett hozzá. De éppen ez az: nem a sebe, de ez a folyton-folyvást a lelkén rágódó tudat tette őt beteggé.

Oh, mert az az eljátszott jog be' kegyetlenül, be bosszuállón is büntet néha!

És most már hónapok teltek el, amióta a szanatóriumot elhagyta. Azóta ismét beszélt jóbarátal, ellenséggel, s most már azt is tudja, hogy Judith a Sziszi halálát követő héten külföldre utazott.

- Hová? - faggatta a minap Dánosyt.

De a mindenttudó kis ember csak a kezével integetett, hogy: messze, messze.

És akkor Bethlérít egy elviselhetetlen gondolat kezdte kínozni:

- Egyedül? - kérdezte elsápadva.

Hanem a báró, aki már előre örült annak, hogy miként fog minderről a feleségének beszámolni, egy jós közönyével felelt:

- Azt tudom, hogy Marán is külföldön van, de hogy Judith grófnővel egy világrészben?... - a többit kérdőjelnek használt s fülig fölhúzott vállaival fejezte ki.

Bethléri szerette volna megfojtani.

Egy más alkalommal azt is mondta Dánosy, hogy a grófnő elutazása előtt teljesen föloszlatta tátrafüredi háztartását.

- Mindegy. Mégis ott találok leghamarább valakire, aki tudni fogja, hogy nyugatra ment-e vagy keletre; - s ezért ahogy Budapestről szabadulhatott, rögtön Füredre indult.

Első éjjel keveset aludt. Túl sok emlék virrasztott mellette. De fölkelve, mégse érezte magát fáradtnak. Talán mert olyan reggelre ébredt, amilyenről csakis azok tudnak, akik a téli Tátrát ismerik. Aki nem járt ott, aki nem látta még azt a fényt, azt a ragyogást, az el se hiszi, hogy olyan kék lehet az ég, s hogy annyi arany sugara van a napnak. És természetes, hogy nem hiszi el, hisz mind ennek a fogalma is hiányzik még a lelkéből.

Bethléri szótlan megilletődéssel nézett ki ablakán. Ő, aki évek óta ismerni vélte ezt a vidéket, most egyszerre egy új, soha nem sejtett Tátrában találta magát. Micsoda arányok, micsoda távolságok. Mennyivel szélesebb a völgy hóval borítottan, és a hegyóriások mily hatalmasok így, midőn őrtállón, fehérén, megközelíthetetlen nyugalommal emelik fejüket a mérhetetlen kékségbe. S ahová csak szem láthat, hó, érintetlen, tiszta, szivárványszínekben csillogó hó mindenütt. Az borítja a fák minden egyes ágát, az takarja az utakat, az szilánkol gyémántporhoz hasonlóan a napsugárral telített levegőben.

Csupa tisztaság, csupa fény, csupa derű minden. Egy ilyen tátrai téli nap nem tud küzdelemről, s hogy elnémítsa a lét kérdéseit, gondosan hóval borít minden talpalatnyi földet, ami munkára, gondra, haszonra, salakra emlékeztetne.

- Kristályvilág, - jó a jellemző kifejezés Bethléri ajakára, s egy pillanatra feledi bánatát, tépelődéseit, hogy teljesen belemerüljön az örökszép pogány élvezetébe.

De ekkor víg nevetés hatol fel ablakáig, s ez legottan megtöri a jóleső varázst.

- Hogy mulatnak! - mormolja félig irigykedve, félig megvetéssel, majd messze kikerülve a szánkót, bobot, tobogant válogató lármás csoportokat, kilopja magát a fogadóból.

Nem szeretné, ha valaki látná, hogy merre veszi útját. De amint a Mikey-házhoz ért, száz gúnyos megjegyzésnél mélyebben vágott lelkébe az a csend, ami ott fogadta. Járatlan, síma hómezők az utakon, pázsiton, hótörzsek a ház falához tapadva. S ami mindennél jobban megértette a nagy elhagyatottságot, az a számtalan állatnyom volt, mely zavartalan ismétlődéssel csipkézhette be a fehér térségeket.

Bethléri megkereste a felügyelő lakását és ott bekopogtatott:

- A méltóságos grófnét tetszik keresni? - nevetett rá egy jól megtermett tót menyecske. - Az nincs.

- Nem is jön?

- Jön?... Talán jön... talán nem jön, ki tudja? Mert grófné egyszer írja: jövök, és itt van. Máskor meg írja: jövök, és nincs itt... Most még semmit sem nem is írta, de azért én várok ötet. Szoba befűtve, ház tiszta... jöhet, amikor akar.

- Tehát nincs itt, - mondja magának Bethléri csalódottan, és úgy érzi, hogy neki sincs itt ezentúl keresnivalója.

Miért is maradna itt tovább? Éppen itt, ahol minden kínzó emlék még kínzóbb, mint másutt.

Ő legalább most úgy hiszi.

Igen. Másutt. Ez a fő. Csak el, el innen!...

De előbb még egy útja van.

- Szalókon a temetőhöz kívánok menni, - rendeli, miután már jó ideig csilingelt szánja a néma erdőkben.

- Csakhogy nem tudok odáig hajtani, - szólt vissza a kocsis hosszú gondolkodás után.

- Hajts, ameddig lehet. Azontúl gyalogút csak lesz?

- Lesz, méltóságos uram. Gyalogút mindig van a temetőkhöz.

- Mindig... - hagyja rá Bethléri halkan. Mégis, mintha e szó riasztaná fel pihenésökből, lám, nagy fekete madarak - hollók-e vagy csókák? - rebbennek fel itt is, ott is a csillogó hóról, hogy azontúl hangtalan röpüléssel, fáradhatatlan szárnyal kövessék, kísérik.

- Itt tessék kiszállni, - indítványozza a kocsis, miután a falutól balra tartott.

Bethléri szó nélkül bontakozik ki a bundákból, s indul a temetőhöz.

Mennyi emlék szakad reá, amíg így, meggörnyedt háttal küzdi fel magát a síkos domboldalon.

Sohasem érezte még ily céltalannak életét, mint most, amikor annak a sírjához közeledett, aki tartalmat adott beléje.

Most már odaért a kőfal tövéhez. Egypár lépés és bent lehet a sírkertben. De vajjon, - ötlött eszébe, mivel körülötte emeletnyi hófúvások domborodtak mindenütt, - eljuthat-e Sziszi sírjáihoz? S bánta, amiért nem rendelte, hogy egy kis ösvényt vágjanak ki hozzá.

Hanem, amint a kapun belépett, meglepetve állt meg.

- De hiszen van útja!... Ez a mesgye határozottan odavezet, és elhullatott rózsaszirmok pirosnak rajta... Ki járhatott itt?

- Adrienne?... Örült gondolat. Adrienne, úgy mondta Dánosy, már hetek óta Nizzában van a Váray anyjával... De hát akkor ki?... - És önkénytelen egy másik név tolakszik ajkára, de azt nem is meri kimondani.

Sietve, gyorsabban lüktető halántékkal igyekszik a virágszirmok nyomán, és amikor odáig jut, ahonnan a sírhoz láthat, egyszerre diadalmasan tör ki lelkéből a kiáltás:

- Judith!...

A fejfára hajló alak összerezzen, mintha bűnös cselekedeten érnék, s kezéből szertehullanak a rózsák a sírra, a hóra; aztán megfordul és szemtől-szembe áll ismét Bethléri Andorral, úgy, mint már egyszer, hónapokkal ezelőtt.

És most se felel mindjárt. Hangosan dobogó szíve tán nem is engedné, hogy szóval beszéljen.

- Judith?! - ismétli Bethléri s mindkét kezét kérőn, vágyakozással nyújtja feléje.

Judith pedig, mintha az másképpen nem is lehetne, odalép melléje, hozzásímul lágyan:

- Sziszi vett el tőlem, Sziszi ad most vissza, - súgja könnyes szemmel, boldog mosolygással.

- VÉGE -